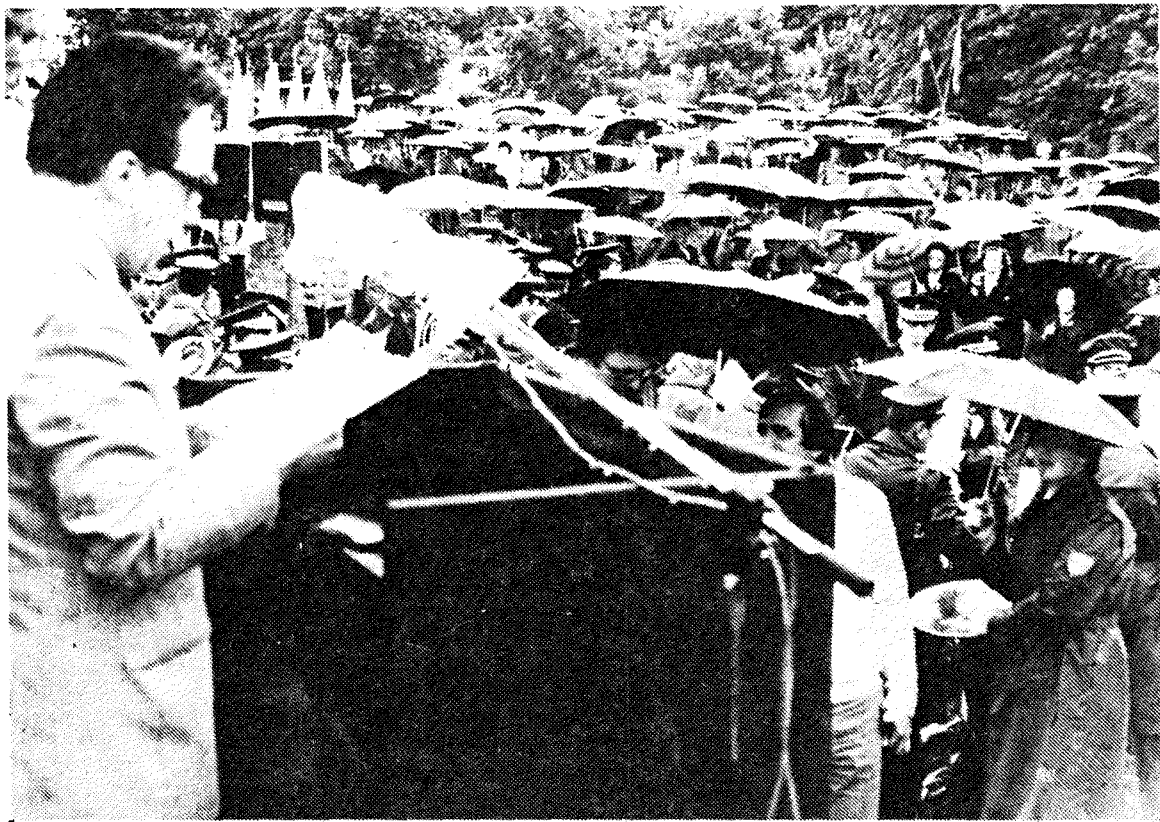

tv-15 naš TOVARIS

Št. 25
28. junija 1984
Leto XXII

glasilo zveze združenj borcev nov in zveze rezervnih vojaških starešin slovenije

Zbor gorenjskih borcev in aktivistov

Tudi v Mengšu je bilo slovesno ob koncu tedna. Kljub muhastemu vremenu se je v nedeljo zbralo na prireditvenem prostoru nekaj sto udeležencev srečanja nekdanjih borcev in aktivistov Gorenjske. Na zborovanju, s katerim so letos proslavili 40-letnico prvega srečanja gorenjskih aktivistov in borcev leta 1944 na partizanski Jelovici, je zbranim spregovoril predsednik zvezne konference SZDL Marjan Rožič. Poleg borcev in aktivistov so se srečanja udeležili tudi pohodne enote, mladina in krajan domžalske in sosednjih občin ter borci za severno mejo in koroški Slovenci. Ob tej priložnosti je izšla tudi posebna publikacija »Zbor gorenjskih aktivistov 1944–1984« avtorjev Miroslava Stiplovska in Bogdana Osolnika.

Jože Čurin

Delo ni šablonsko

Iz gradiva, ki so ga pripravili v Ljubljani, Mariboru, Celju in Novem mestu, in iz razprave na seji komisije za SLO in DS pri predsedstvu RO ZZB NOV Slovenije je mogoče razbrati, da so borci dobro organizirani na področju obrambe in samozaščite. V večini krajevnih združenj delujejo komisije za SLO in DS, kjer pa teh ni, opravlja te naloge odbor. Večina komisij deluje po svojih programih dela; kjer pa jih ni, so te dejavnosti zajete v programih odborov zveze borcev. Na ponedeljkovi seji komisije so ugotovili, da borci še vedno opravljajo veliko operativnih nalog. Poudarili so, da bi te morali prepuščati članom ZRVS in mladincem. Borci naj bi jim pomagali s svojimi izkušnjami in nasveti.

Komisije po krajevnih skupnostih in občinah imajo različna težišča dela. Tako nekateri namenjajo večjo pozornost narodni zaščiti, druge civilni zaščiti, drugi spet sodelujejo pri obrambnem usposabljanju prebivalstva, ažurirajo obrambne načrte in tvorno sodelujejo pri usmerjanju mladih v vojaške in obrambne poklice.

Člani komisije za SLO in DS pri predsedstvu RO

ZZB NOV Slovenije so obravnavali tudi informacijo o prostovoljnem usposabljanju žensk v JLA. Strinjali so se s to akcijo, izrazili pa so dvom, ali bo število sprejetih žensk na usposabljanju opravičilo vložena sredstva, ki smo jih porabili za ureditev njihovih bivalnih prostorov in druge opreme. Menili so, da je program usposabljanja preveč napolnjen in razdrobljen.

Spregovorili so tudi o dopolnilu odloka o depozitu, kjer ni jasna formulacija o obiskih borcev v tujini. Od predsedstva republiškega odbora zveze borcev bodo zahtevali, naj vso stvar pojasni, vztrajali pa so, da mora iti samo za organizirane obiske borcev, člane njihovih družin in pa svojcev padlih ali umrlih v drugih državah.

Predsednik komisije Lado Kocjan je člane seznanil z vpisom študentov na katedro za SLO in DS pri FSPN in znova pozval borce, naj se bolj tvorno vključijo v delo svetov za SLO in DS, ki dajejo priporočila za vpis na to študijsko smer. Hkrati naj bi borci po občinah več storili za zaposlitev diplomantov te katedre.

B. K.

Odlikovanje Božidarju Gorjanu

V prostorih RO ZZB NOV Slovenije je bila v torek, 26. junija, slovesnost, na kateri je predsednik slovenske borčevske organizacije Janez Vipotnik ob navzočnosti predstavnikov družbenopolitičnega življenja izročil Božidarju Gorjanu visoko državno odlikovanje – red bratstva in enotnosti z zlatim vencem, s katerim ga je odlikovalo predsedstvo SFRJ za posebne zasluge pri ustvarjanju in širjenju bratstva in enotnosti med našimi narodi in narodnostmi.

Jože Čurin

Nič nam ni bilo podarjeno

Slavnostni govornik na šestnajstem zboru gorenjskih aktivistov v Mengšu je bil predsednik zvezne konference Socialistične zveze delovnega ljudstva Jugoslavije Marjan Rožič.

Med drugim je poudaril, da danes, ko se spominjamo teh dogovorov osvobodilnega boja, to ne delamo zato, da bi se obračali nazaj, da bi igrali na karto solunaštva ali da bi pozabljali na uspehe, težave in spopade današnjega dne in naloge, ki so pred nami. Prav nasprotno. Vsa dogajanja, napor in odrekovanja iz osvobodilnega boja so obveza, spodbuda in ohranitev današnjim generacijam, torej nam vsem, da vse težave, s katerimi se danes srečujemo, te pa niso majhne, rešujemo delovno, enotno v medsebojnem zaupanju in razumevanju, združeni in povezani v samoupravnih socialističnih odnosih, da tudi danes kot sodelavci delujemo in zmagujemo frontno, saj le to pomeni resnično ustvarjalno nadaljevanje socialistične revolucije in le tako lahko dosežemo večje rezultate na poti, ki je naša in samostojno oblikovana. Pokrajinski odbori in odbori aktivistov OF za posamezna okrožja so danes, kot sestavni del SZDL, tista uspešna oblika povezovanja nekdanjih aktivistov s sedanostjo in aktivisti sedanjega časa, ki pomeni negovanje revolucionarnih tradicij in njihovo pretakanje in povezovanje z ustavarjalnostjo, zavestjo, in boji, ki jih moramo bolj odločno in z več zavzetosti voditi in dobivati pri uresničevanju zahtevnih nalog sedanjega časa. Vedno se moramo zavedati, da nam ni bilo nič podarjeno. Svoboda, samostojno pot socialistične graditve in vse drugo smo si priborili sami.

Po besedah Marjana Rožiča prav zato, ker se zavedamo zgodovinske vloge osvobodilnega boja in partizanske vojske za usodo Gorenjske, Slovenije in Jugoslavije, ne sprejemamo podtikanja zmedenih posameznikov, ki hočejo razvrednotiti razredno bistvo, nacionalni pomen, človekoljubni smisel in svobodoljubnost partizanskega boja. Preveč je bilo žrtev, trpljenja, uničevanja, da bi lahko pozabili početje okupatorja in domačih izdajalcev. Svoboda, ki smo si jo izbojevali, je tako dragocena, da ne more biti predmet nikogar. Prav zato je važno osvetliti in imeti pred očmi nekatere vrednote narodnoosvobodilnega boja, ki so danes izrazito aktualne. Te vrednote pa so: skromnost, ki pomeni, da porabiš nekoliko manj, kot imaš in nekaj prihraniš za jutri; požrtvovalnost, ko daš od sebe vse, kar moreš, ker tako delajo tudi drugi; solidarnost, ko priskočiš na pomoč tovarišu v stiski, ker bo tudi on tebi pomagal, ne prikrivaš pa njegovih napak, jih ne podpiraš, marveč si do njih kritičen, osebna in teamska pobuda, brez katere noben boj, nobeno delo ne more uspeti, vendar je pobuda organizirana, spodbujevana, nagrajevana itd. Današnje naloge terjajo vse te vrednote. Samoupravljanje brez njih ne more obstajati. Vprašal pa se je, ali jih imamo, jih uveljavljamo, spodbujamo, spoštujemo?

Marjan Rožič je govoril tudi o naših naporih za gospodarsko stabilizacijo, dotaknil pa se je tudi mesta in vloge socialistične zveze v naši družbi.

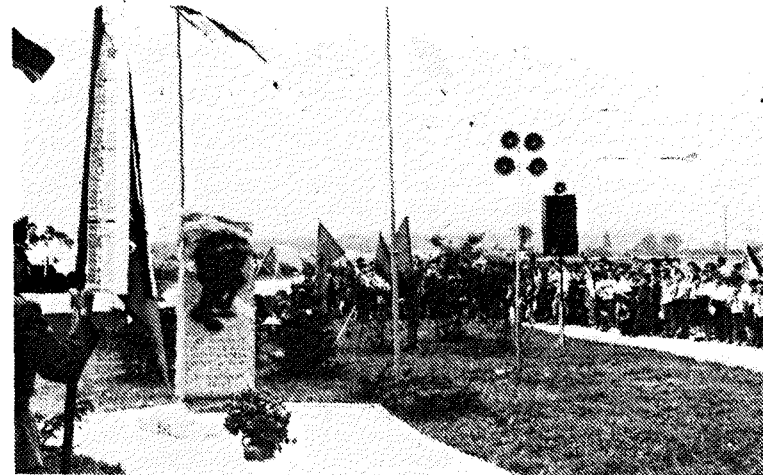
B. K.

40-letnica preboja Gorenjskega odreda

Praznovanju občine Ljubljana Šiška so se minuli teden pridružile tudi družbenopolitične organizacije in krajan krajevnih skupnosti Bukovica – Sinkov turn in Vodice pri Ljubljani. Te dni so praznovali krajevni praznik v spomin na 13. junij pred 40 leti, ko so borci Gorenjskega odreda uspešno prebili sovražnikov obroč.

Osrednja slovesnost je bila minulo soboto v Vesci pri Vodichah, prav v kraju, kjer so borci Gorenjskega odreda z uspehom prebili obroč.

Ob tej priložnosti so pripravili lep kulturni program s prikazom preboja Gorenjskega odreda na kraju zgodovinskega dogodka, KO ZB NOV pa je podelila domicil odredu NOV in POJ, ki je med

NOB svojo dejavnost proti okupatorju razvijal na tem območju, za zasluge pri organiziranju odpora, za uspešno sodelovanje po vojni in z namenom, da ohranjajo in krepijo herojska izročila narodnoosvobodilnega boja.

Zbranim krajanom, mladini, nekdanjim brcem Gorenjskega odreda, pripadnikom TO in predstavnikom družbenopolitičnih organizacij krajevnih skupnosti in šišenske občine je spregovoril prvi komisar Gorenjskega odreda Vinko Hafner. Sobotna slovesnost je bila sklenjena s podelitvijo spominskih značk in tovariškim srečanjem.

Jože Čurin

Oveli šopek zastarelih premissljanj

Majski šopek optimizma, ki ga je natrgal ZIS v »majsko analizo«, je te dni v središču pozornosti gospodarske javnosti. Pravzaprav gre več vsebinskih pripomb na poročilo ZIS o uresničevanju družbenogospodarskega razvoja v lanskem letu in prvih petih mesecih letošnjega in ocenitev možnosti razvoja v letu 1985, ki ga zvezna vlada – po določilih zakona o načrtovanju – izdela vsako leto maja.

Predsednik slovenskega izvršnega sveta Dušan Šinigoj se je ob prvem »branju« majske analize na slovenskem izvršnem svetu grenko pošalil, češ da je »tu res nekaj narobe«: vse uresničujemo, pri osebnih dohodkih smo dobri, pri skupni in splošni porabi smo dobri, pri naložbah zelo dobri, pri izvozu dobri, proizvodnja raste... vse torej veselo uresničujemo, le ena točka pa je bolj slaba – inflacije nismo obvladali.

Kljub temu da je majska analiza, skupaj s posameznimi separati, ki razumljivo niso vsi za javna ušesa, precej zajetna reč, pa se njeni sestavljenci niso mogli odločiti, da bi enkrat vsaj jasno in glasno zapisali: te in te strateške razvojne cilje uresničujemo, teh pa ne, in zato bomo tako in tako delali, da jih bomo. Analiza zapisuje vrsto števil, podčrtuje jih in se jih veseli, pa vendar ob njih ne premisslja, ne primerja jih med seboj, ne analizira, ne vrednoti. Kljub temu da je dobro znano, kako nepovezano je naše gospodarstvo (o čemer priča tudi pretirano visok izvoz surovin za majhen denar), o tem, kaj storiti, da se bodo tozdi bolje povezali (in ne po nareku kvazi reprodukcijskih celot), da bodo skupaj proizvajali, skupaj izvažali in si skupaj zagotavljali devizni priliv, torej tudi možnosti za nakup reprodukcijskega materiala in opreme za

nujno prenovo gospodarstva, ni v poročilu ZIS pravzaprav niti besedice, če pozabimo na nekaj posplošenih deklaracij.

Povezovanje razdrobljenega gospodarstva bi morali spodbujati na vse načine, tudi z ukrepi ekonomske politike. Pri tem pa bi se morali načrtovalci razvoja in oblikovalci pogojev gospodarjenja zavedati, da koncentracija denarja za skupaj dogovorjene programe, naloge, naložbe in delo ni centralizacija denarja. Zavedati se bi tudi morali, da smo censko politiko že zapeljali v slepo ulico, saj »pod mizo« sporazumi določajo »sive« cene nekaterih pomembnih dobrin (koruza ali jeklo). Glede sedanjih in prihodnjih pogojev gospodarjenja gre tako majski analizi kot poročilu ZIS očitek, da nista razmejila, kateri so ti pogoji, ki so v soglasju s politiko dolgoročne gospodarske stabilizacije in drugimi družbenimi odločitvami in kakšen je njihov učinek, kje je njihov doseg (obresti, tečaj dinarja, finančna konsolidacija in disciplina itn.), kje pa gre za ostrejšje pogoje gospodarjenja, ki jih vsiljujejo objektivne okoliščine, težje gospodarske razmere in kapičenje učinkov dolgoletnih makroekonomskih problemov.

Področje ekonomskih odnosov s tujino, najzahtevnejša gospodarska naloga tega in prihodnjega leta, je predstavljeno blede, čeprav s kopico števil in blagovni menjavi in tudi kreditno finančnih odnosov, a brez zadostnih analitičnih izpeljav, kaj številke dejansko pomenijo, kaj pomeni izvoz na klirinško področje za odplačilo naših dolgov na konvertibilnem trgu, kam nas vodi večanje menjave v razmerju ena proti ena, kar ne prinaša niti dinarja deviznega priliva.

Analiza na neprimeren način razpravlja o navideznih boga-

tinih, o tako imenovani sivi ekonomiji ali ekonomiji v senci, ki bi ji – če je res tako zahteven problem – lahko kljubovali z ustrežnejšo davčno politiko, nikakor pa ne na tak način, o katerem namigujejo (obdavčenje obresti na varčevanje!).

Tudi na področju delitve ponuja analiza vrsto zgovornih števil. V prvem delu opozarja na to, kam nas je pripeljalo zategovanje pasu pri skupni in splošni porabi, v nadaljevanju pa spet terja, da je treba vse oblike porabe spraviti na »družbeno sprejemljivo raven«. Pri tem pa praktično prav nič ne črhne o zveznem proračunu, ki je najzajetnejši del splošne porabe. Če opazujemo vse oblike porabe skupaj, kaj kmalu spoznamo, da so prehitvevale rezultate gospodarstva. Če pa opazujemo oblike porabe vsako posebej, spoznamo, da je splošna poraba v republikah in občinah že usklajena z realnimi možnostmi.

Analizi še marsikaj manjka, zato je kljub 125 stranem bolj klavrn pripomoček za ovrednotenje doseženega, uresničene pričakovanega in načrtovanje zelenega v prihodnjem letu, ki bo sklenilo to srednjeročno obdobje družbenega in gospodarskega razvoja, ki bi ga nekateri čimprej radi pozabili. Vendar se ga kaže spet in spet spominjati, saj v poduk tudi poznejšim rodovom, kako narobe je, ko gospodarstvo, družba in če hočete država skupaj ne znajo usklajevati nedoločnih glagolskih oblik, kot so želeli, hoteti, imeti in znati. Priznati pa je, da tako enostavno to tudi ni, kot bi si morebiti mislili. Kazalo bi vprašati po izkušnjah kakega umnega kmeta ali kakšno delavsko družino, ki prejema zagotovljeni osebni dohodek svojega rednika.

Ivan Vidic

Kaj je z neuvrščenoostjo

Pred našimi očmi se prikazuje podoba razmer po svetu v dveh poglavitnih značilnostih. Po eni strani se velik del sveta, ki nosi označbo »dežele v razvoju« kar pomeni ravnejši del, ki pa je v večini, vse bolj pogreza v skoraj brezizhodnih vrtnicah dolgov. Ti dosegajo že nad 800 milijard dolarjev. Po drugi strani pa se vse mednarodno življenje čedalje bolj suče v znamenju zaostrenosti in sporov med blokoma, bolj natančno povedano – med blokovskima silama, Združenimi državami Amerike in Sovjetsko zvezo. Ena najbolj vidnih značilnosti sodobnega blokoveškega tekmovalstva »kdo bo koga« je nezadržna in vse bolj grozeča tekma v oboroževanju brez kakršnegakoli znamenja, da bi v doglednem času mogel kdo zavreti to oboroževalno zagnanost velikih sil.

Ob taki podobi sveta, ob takem vsestransko negativnem in nevarnem zapletanju svetovnih problemov in ostritve nasprotij se pojavlja vprašanje: kaj pa neuvrščeni svet, kje je v teh kočljivih razmerah, ki so zajele svet, blagodejna vloga neuvrščene gibanja? Mar so moči tega gibanja, ki nikoli ni nosilo pečata muhe enodnevnice, niti ni samo sebe štel za meteorit, ki zažari na nebu, da bi naslednji hip že ugasnil in se razpršil v neznano. Neuvrščeno gibanje je nastalo iz obstoječih mednarodnih razmer povojnega časa kot tista sila, ki je sprejela naše zgodovinsko nalogo – in ki je bila tudi edina sposobna sprejeti jo – spremeniti ta svet in razmere na njem. Spremeniti ga pa pomeni napraviti ga drugačnega, boljšega, pravičnejšega, takega, na katerem bosta politiko sile prevladali načeli: mir in enakopravnost vseh narodov.

In kaj je z neuvrščeni danes ob takem skrajno neugo-

dnem gospodarskem in političnem stanju na svetu? Drug za drugim so odšli zgodovinski pobudniki neuvrščenoosti: Nehru, Tito, Naser, Sekou Touré.

Ko razsojamo neuvrščenoost danes, jo moramo gledati v sklopu celotnega dogajanja na svetu, nikakor pa ne izločeno iz sedanje svetovne stvarnosti. Neuvrščene države so skupaj z vsemi deželami v razvoju, odkoder ima gibanje večino članstva, v hudi gospodarski krizi, ki je opasala v svoj oklep ves svet. Svetovne dolžnike naših dni bomo našli prav med večino neuvrščeni držav, izjeme so zgolj peščica naftnih držav, članic OPEC. Posledice gospodarske krize so take, da deželam v razvoju niti ne pristaja več njihov dosednji naziv, pač pa jim bolj gre naziv »dežele v zastoju« ali celo »dežele v nazadovanju«. Povsem gre verjeti besedam predsednika argentinske Narodne banke Alda Ferrera: »Malokdaj je bilo takšno grobo vmešavanje od zunaj v naše notranje gospodarske in politične zadeve kot danes. Vprašanje dolgov, ki mu je težko videti konec, je postalo poglavitni dejavnik pritiska in kaosa, ki je zajel življenje države. Smo pred dilemo, ali so naše države še suverene, bi lahko samostojno odločale o svoji usodi.«

Po drugi strani so zaostrena blokovska nasprotja zaskala vidno zarez v enotnost neuvrščene gibanja, ko se blokovski boj za vplivna območja lomi nad neuvrščeni gibanjem. Že četrto leto se neuvrščeni soočajo s kruto in neugodno stvarnostjo: vojno med dvema neuvrščeni državama. Ta vojna ne le da močno krni temeljna načela politike neuvrščenoosti, pač pa odpira vrata prodiranju blokovskih sil v neuvrščeni svet, ki se spričo napetega stanja obrača vse bolj pogosto za orožje k blokovskim silam.

Mnoge neuvrščene države so postale tudi žrtve notranjih pretresov in sporov, ki izhajajo iz etničnih verskih ali kakšnih drugih razlik. Včeraj je bila primer Jugoslavija, danes je Indija, ena najpomembnejših neuvrščeni držav, ki je ta čas tudi koordinatorka neuvrščene gibanja. Vse tisto, kar se je minule dni dogajalo in se še dogaja v Indiji, bi lahko razumeli kot eno izmed najtežjih preizkušenj enotnosti indijske države ob vsej pisanosti njenih notranjih razlik.

Na temelju vsega povedanega pa je mogoče sklepati samo to, da so neuvrščene države sestavni del sveta, in je zato vse, kar se dogaja s tem svetom, hkrati tudi stvarnost neuvrščeni. Če govorimo, da je ves svet v hudi krizi, potem je ta kriza prav tako navzoča v vsem neuvrščeni svetu. Vendar, ne glede na stanje v neuvrščeni gibanju – in morda prav zato – pa bi bilo povsem zgrešeno in napačno sklepati, da je politika neuvrščenoosti v krizi, se pravi, da so odpovedala, da ne veljajo več njena načela o miru, miroljubnem reševanju sporov, o nevmešavanju v notranje zadeve drugih, o enotnosti neuvrščeni držav, o protiblokovskem bistvu neuvrščene politike, o sožitju kot edini poti, ki zagotavlja mir in enakopravno sodelovanje med narodi, o nujnosti spremembe sedanje mednarodne ureditve in pod. Niti eno teh načel, ki so temelj neuvrščenoosti, ni izgubilo svoje veljave in pomena. Potemtakem ne gre za krizo politike neuvrščenoosti in njenih načel, gre za krizo, ki je posledica neupoštevanja in neizvajanja načel neuvrščenoosti. Del krivde za to nosijo tudi neuvrščene države same, vse tiste, ki so zatajile načela neuvrščenoosti.

Drago Košmrlj

Pobude z različnimi odmevi

Med številnimi akcijami za premagovanje razlik med proizvodno in prodajno ceno časnika TV-15 Naš tovariš je posebno pozornost doživela pobuda, da bi pri republiškem odboru ZZB NOV Slovenije obudili tiskovni sklad. Ta pobuda je med borci v naši republici naletela na različne odmeve.

Borci so sicer soglasni, da mora časopis izhajati tudi v prihodnje, vendar nekateri predlagajo, naj bi izhajal na štirinajst dni ali pa celo enkrat na mesec. Drugi spet menijo, da bi morali časopis združiti z »Našo obrambo« in revijo »Borec« ter tako zmanjšati stroške za tisk. Velika večina občinskih odborov zveze borcev tudi meni, da bi morali ta problem urediti na republiški ravni, saj sami nimajo denarja za pomoč časniku. Republiški odbor zveze borcev je poslal dogovor o financiranju časnika občinskimi odborom, ki naj bi združeno delo v svojih okoljih pritegnili za podpis, toda večina odgovorov je bila negativnih. Občinski odbori zveze borcev pravijo, da je združeno delo že preveč obremenjeno z

raznimi dajatvami. Nekaj odborov pa pravi, da je smotno, da hodijo borci od vrat do vrat in prosijo pomoč za svoj časnik. Pri delovnih organizacijah pravijo, da podpis dogovora o financiranju ni sprejemljiv, večina pa jih je pripravljena, da vplača enkratno pomoč. Prav tako niso tega odrekle za prihodnost, ki pa bo v marsičem odvisna od gospodarskih razmer v prihodnjih letih. Veliko posluha za težave borčevskega časnika so pokazala vodstva občinskih družbenopolitičnih organizacij. Predvsem so to tista vodstva, kjer so borčevski predstavniki aktivni in so v pravi luči prikazali težave TV-15 Naš tovariš.

Precej je bilo tudi razprav o prostovoljnih prispevkih borcev za izhajanje časnika. Tako so nekateri občinski odbori sklenili pobirati ob letni članarini tudi prostovoljne prispevke. Drugi so v ta namen povečali letno članarino in jo polovico namenili v tiskovni sklad. Večina občinskih odborov je privolila, da bo še naprej zbirala nove naročnike, drugi pa predlagajo precejšnje povečanje naročni-

ne, čemur se v bližnji prihodnosti kljub vsem naporom uredništvo ne bo moglo izogniti.

Na žalost pa je tudi nekaj takšnih borčevskih organizacij, ki so proti vsem oblikam zbiranja pomoči.

Kljub težavam je akcija zbiranja pomoči zaživela in denarna sredstva se že stekajo v tiskovni sklad. Tako je do 21. junija prispevalo v sklad 90 prispevkov družbenopolitičnih in delovnih organizacij, občinskih in krajevnih odborov ZZB NOV ter posameznikov v vrednosti okroglih 125 starih milijonov. Če pa bi hoteli, da bi sklad uspešno opravljal svojo nalogo, bi se moralo letos v njem zbrati vsaj trikrat toliko denarja.

Po ozemeljski razdelitvi prispevkov v sklad je akcija najbolj zaživela na Štajerskem. Tam je 44 DPO, ozdov, OO in KO ZZB NOV vplačalo sredstva v sklad. Še posebej izstopa Maribor, od koder je prišlo kar 29 nakazil. Tolikšen uspeh akcije v Mariboru ni naključen, ampak je sad prizadevanj nekaterih tovarišev iz vodstev tamkajšnjih borčevskih organizacij. Ni

jim bilo pretežko potrkati na številna vrata in presedeti veliko ur na raznih sestankih, kjer so v pravi luči prikazovali težave našega časnika.

Nekaj denarja so zbrali tudi na Dolenjskem, v Beli krajini, na Notranjskem in v Prekmurju. Presenetljivo malo pa je denarnih prispevkov s Primorske, Gorenjske in Ljubljane. Na Primorskem so denar prispevale štiri borčevske in ena družbenopolitična organizacija. Z Gorenjskega pa je denar prispeval samo občinski odbor ZZB NOV iz Trzica. V Ljubljani so do zdaj zbrali petnajst prispevkov.

Dosedaj zbrani denar priča, da se vedno najde kakšen dinar za pomoč, samo na prava

vrata je treba potrkati in ne izgubiti volje pri prvem odklonilnem odgovoru.

Verjetno se bo marsikdo vprašal, zakaj je bila sploh potrebna oživitve tiskovnega sklada. Odgovor je preprost, saj kljub podpisanemu dogovoru med republiškim odborom ZZB NOB na eni strani ter republiškim izvršnim svetom in skupnostjo pokojniškega in invalidskega zavarovanja o pokrivanju razlike med proizvodno in prodajno ceno še vedno manjka določen del sredstev za izhajanje, predvsem zaradi zmanjšane obsega prostora za ekonomsko propagando v časopisu. To pa se je zgodilo zaradi sklepa predsedstva republi-

škega odbora, da časnik izhaja samo na šestnajstih straneh, kar naj bi tudi pripomoglo k zmanjšanemu stroškom TV-15 Naš tovariš.

Čeprav je veliko razmišljanja o združitvi našega časopisa z revijama Borec in Naša obramba, ni pravih možnosti za to. Reviji sta mesečno in strokovno glasilo, medtem ko je TV-15 Naš tovariš tedensko informativno glasilo naše organizacije in ga kot takšnega moramo tudi obdržati. K temu pa naj bi prispeval tudi tiskovni sklad.

Predsednik odbora tiskovnega sklada pri RO ZZB NOV Slovenije
Niko Belopavlovič

Cenjeni bralci

Dolžni smo vam nekaj pojasnil glede izhajanja našega tednika TV-15 Naš tovariš v poletnih mesecih; pravzaprav ne bo tednik, ampak se bo za dva meseca prelevil v štirinajstodnevnik. V juliju bosta izšli dve številki, ki pa bosta praznični, in zato dvojni na dvajsetih straneh, in sicer ob 4. juliju-dnevu borca ter 22. juliju-dnevu vstaje slovenskega naroda. V avgustu bomo izdali tri številke na šestnajstih straneh. Zakaj takšna odlo-

čitev? Šestnajst strani je že leto dni skrčen obseg našega lista. Narekovali so nam ga varčevalni ukrepi. Tokratna odločitev uredništva, seveda skupaj z RO ZZB NOV Slovenije, pa je še dodatni prispevek k temu ukrepu.

Dragi bralci, tisti, ki vsak četrtek čakate TV-15, vemo, da se ne bo lahko sprijazniti z vmesno praznino. Zato obljublamo, se bomo v uredništvu čimbolj potrudili in vam vsakih štirinajst dni ponudili pestrejšo vsebino, zlasti v prazničnih številkah. Jeseni pa po starem naprej!

Uredništvo

Ameriški predvolilni cirkus

Mondale proti Reaganu

Iz zapletenega predvolilnega sistema za izvolitev predsedniškega kandidata demokratske stranke na novembrskih predsedniških volitvah je izšel kot zmagovalac bivši podpredsednik v vladi bivšega predsednika Carterja – Walter Mondale, vendar njegov tekmelec koloradski senator Gary Hart nadaljuje bitko.

Preveč strani bi bilo treba popisati, da bi do nadrobnoosti razložili sistem izbiranja predsedniškega kandidata tiste ameriške stranke, ki je v opoziciji. Na kratko – tisti izmed kandidatov, ki na tako imenovanih »preliminarnih« volitvah (kandidacijskih) zagotovi 1967 elektorjev (delegatov) za nacionalno konvencijo (vsenacionalno zborovanje stranke, na katerem se dokončno odločijo za predsedniškega kandidata), naj bi bil kandidat. Letos se je predvolilna dirka demokratov, ki je doživljala presežne preobrate, od začetnega meteorskega uspeha Harta naprej, in v kateri so do konca vztrajali trije kandidati od osmerice, ki je startala, končala takole: Mondale je dobil 1974 delegatov, Gary Hart 1212, prvi črnc v predvolilni dirki Jesse Jackson 367, neopredeljenih je 214, preostalih 58 pa se je odločilo za kandidate, ki so odstopili in jih je torej mogoče prišteti k neopredeljenim. Stejejo delegati, vendar, če bi štele osvojene zvezne države, bi bil vrstni red drugačen. V prednosti bi bil Hart (26) pred Mondaleom (19) in Jacksonom (2) in območje Kolumbija, kamor sodi prestolnica Washington z okolico, medtem ko je bila v treh državah večina neopredeljenih. Zato ni naključje, da najbolj jezni in Hartovem in Jacksonovem taboru Mondala očitajo »umazano« zmagovanje. Umazano? Strankina volilna pravila so namreč bolj naklonjena kandidatu, ki ga podpira vodstvo stranke, in

to je bil Mondale. Mondale je namreč avtomatično dobil očitno odločilnih 300 tako imenovanih »super delegatov«, ki jih v posamičnih državah iz strankinega lokalnega vodstva izbere nacionalno vodstvo. S tem še ni konec volilnih »krivic«, kajti v nekaterih državah velja pravilo – zmagovalac pobere vse. To pomeni, da če en kandidat dobi le en glas več, od drugega dobi vse delegate in tudi pri tem je imel Mondale srečo. Zanimiv je podatek, koliko je bil zaradi takšnih pravil oškodovan Jackson, ki je sicer osvojil 21 odstotkov glasov volilcev, vendar le sedem odstotkov delegatov.

Vsem očitkom navkljub je zmagovalac Walter Mondale, vendar Gary Hart trdi, da bitka še ni končana. Nastopa s stališča, da je Mondale zanesljivi poraženec dvoboja z Reaganom in obeta trd boj na nacionalni konvenciji stranke, ki bo sredi julija v San Franciscu. Očitno računa na Jacksonove glasove, na glasove neopredeljenih pa tudi na to, da bi do konvencije del Mondalovih delegatov pridobil zase. Računa lahko le na eno možnost – če bi na zboru stranke Mondale v prvem volilnem krogu ne dobil potrebnih 1967 glasov, se glasovanje ponovi in odločba navadna večina, pri čemer se delegatom ni treba držati »svojega« kandidata. To se po letu 1952 ni zgodilo, a se je dogajalo.

Pa to še daleč ni edini Mondalov problem. V ameriškem tisku jih naštevajo več.

Za začetek – kandidatovo zunanjo podobo in vedenje. Zelo pogosto ga v javnih medijih ocenjujejo kot nepričljivo hladnega in zato naj bi moral v prihodnje govoriti in se vesti drugače, kar naj bi bilo zanj osebno zelo težko, za ameriške volilce pa nujno. Kot drug velik problem omenjajo izbiro podpredsedniškega kandidata, ki mu jih ponujajo kar dva ducata. Kot tretjega – strankino nenotnost. Mondale brez podpore obeh tekmecev Harta in Jacksona nima na volitvah prav nikakršnih možnosti. Največji problem na poti do Bele hiše je seveda Ronald Reagan, ki se zdi eden najmočnejših ameriških predsednikov – predsedniških kandidatov z izjemnim smislom za »dostojanstveno« vedenje predsednika, ki mu je pomembno le opravljanje predsedniškega posla in ne predsedniška kandidatura. Brez dvoma k temu izjemno veliko prispeva Reaganova igralska preteklost. Obenem se je pokazal kot spreten volilni taktik, ki je v volilnem letu naredil vrsto potez, s katerimi je pomiril mnoge domače kritike – obiskal je komunistično Kitajsko, se v Londonu predstavil v vlogi nespornega voditelja Zahoda, ki se mu je posrečilo premagati občasna nesoglasja, nazadnje popustil in Črnenku predlagal srečanje na vrhu brez kakršnihkoli pogojev...

Reagan bo vsekakor hud nasprotnik, poleg tega pa mora Mondale premagati še

vse druge ovire. Največ prglavic mu trenutno povzročata Hart, ki namerava vztrajati do konvencije, in pa Jackson, ki ne pove drugega kot to, da bo na konvenciji zahteval spremembe v strankinih volilnih pravilih. Tudi podatek, da so trije predsedniški kandidati za medsebojne boje, ki so bili včasih neverjetno žolčni in žaljivi, zapravili 50 milijonov dolarjev – večino Mondale – pri volilcih ne ustvarja navdušenja. V demokratskem taboru ob vsem trdijo: »Še je čas, da ujamemo Reagana, toda s prepri je treba končati; čim-

vencijo in ju na konvenciji povabiti k besedi.

ZDA ne bi bile, kar so, če ne bi v vsakem trenutku postregle z raziskavami javnega mnenja, in tako je tudi zdaj. Gallupov inštitut je ugotovil, da bi Hart v tem trenutku izgubil volitve s 44 proti 51 odstotkom Reaganovih glasov ob 5 odstotkih neopredeljenih volilcev, Mondale pa s 43 proti 53 Reaganovim odstotkom ob 4 odstotkih neopredeljenih. Ugotovili so tudi, ko so raziskovali le med demokrati, da sta dve tretjini prepričani, da

in Busha«, ki naj bi pridobil nezadovoljne demokratske in neodvisne volilce.

Čeravno podpredsedniški položaj v ameriškem političnem sistemu ne pomeni veliko, utegne imeti tokrat za Mondala usodni pomen, ko ga bo izbral zanj. Mnogi sodijo, da bi bil najbolj primeren Gary Hart, kar naj bi pred javnostjo zbudilo vtis enotnosti v stranki, vendar Hart za zdaj noče niti slišati takšnih predlogov. Drugi temu oporekajo z ugotovitvijo, da Hart ne more prinesiti veliko glasov, ker je z ameriškega Zahoda, kjer je Reagan najmočnejši, in predlagajo za kandidata – kandidatk. »Ženska podpredsednica?« se vprašujejo tretji in šodijo, da bi s to potezo izgubili več moških volilcev kakor pridobili ženskih. Četrta spet sodijo, da bi podpredsedniški kandidat moral biti južnak, ker je na jugu tradicionalna volilna baza demokratov. Jacksona kot možnega podpredsedniškega kandidata omenjajo vse manj, kajti večino črnih volilcev je že pridobil za »demokratsko stvar« in čemu bi s takšno potezo dražil belce, ki bi sicer glasovali za demokratskega kandidata. Idej je veliko, vseeno pa večina upa, da se bosta Mondale in Hart pobotala še pred konvencijo, in da Hart ne bo zavrnil podpredsedniškega položaja, čemu ga bo Mondale ponudil.

V vseh pogledih je pred bivšim podpredsednikom težka pot, na koncu katerega ga 4. novembra čaka najtežja in brčas zanj nepremagljiva ovira – Ronald Reagan. Toliko bolj nepremagljiva, če upoštevamo zgodovino ameriških volitev po letu 1904. Stranka, katere predsednik je bil v Beli hiši, je v njej ostala dvanajstkrat in iz nje odšla osemkrat. Skoraj vedno – le dvakrat ne – je na to odločilno vplival gospodarski položaj v ZDA, in ta se po ocenah vseh izboljšuje ves čas Reaganove vladavine.

Branko Kastelic

Walter Mondale neposredno po zadnjih kandidacijskih volitvah, ko je že osvojil potrebno število delegatov. Po hudi bitki s pglavitim tekmeccm Hartom ga čaka še težja bitka z Reaganom. Ali jo je sposoben dobiti? Večina odgovarja – ne!

prej. Republikanci se naslanjajo ob vsaki minuti naših notranjih bojev.

Mondale bi rad pomiril volilce in demokratsko stranko primerja z družino, v kateri ravno tako občasno prihaja do preprirov, vendar pa ta v odločilnih trenutkih potegne skupaj. Danes se vam morda zdim kandidat, ki zaostaja, dodaja, vendar za november napovedujem zmago naše stranke, spremembo v Ameriki in upanje v prihodnost. Z obema tekmeccema se namerava sestati še pred kon-

ima Mondale več možnosti kakor Hart.

Kakorkoli že bo, predsednik Reagan domišljavo odgovarja na vprašanja, kaj namerava storiti, da bi porazil demokratsko opozicijo: »Američanom bom le povedal, kaj smo dosegli in kaj nas še čaka in se vedel, kakor da sploh ni opozicije!«

V republikanskem taboru seveda ni tako lagodno. Prepričani so, da bo zmaga tesna. V Beli hiši že deluje odbor »Demokrati za Reagana

Vojnim jastrebom se izmika plen

Mnoge okoliščine so storile svoje, da je konec koncev tudi retorika velikih sil dočakala svoj zaton. Ves čas, odkar je v ZDA na oblasti predsednik Ronald Reagan s svojo ekipo, ni bilo konca ostrih, tudi žaljivih besed v komunikacijskih kanalih dveh super sil. Skoraj vsak teden smo opazovali novo bitko v njuni hladni vojni in ugotavljali, da tisti, ki preveč dokazuje, v bistvu ne dokaže ničesar. Vabljuje so zvelele poslanice in ponudbe za pogajanja brez poprejšnjih pogojev, vendar so bili – tudi tega smo vajeni – predlogi že vnaprej zavrnjeni. Bili so predvsem maska, za katero se je z mrzlično naglico nadaljevalo nesmiselno in apokaliptično oboroževanje.

Plošča je izbrabljena, zmanjkalo pa je tudi strani in besednjaku medsebojnega dokazovanja, nezaupanja, obtoževanja in tudi obsodb. Znotraj obeh super sil je prevladalo spoznanje, da so blokovski odnosi v zelo slabem stanju, morda najslabšem od kubanske krize sem. Čeprav zaradi medsebojne krize bloka nista omajana, nestabilna, čeprav oborožena do zob in čez, je le prevladalo mnenje, da res nima nobenega smisla začenjati neposredne konfrontacije, saj bi bilo kaj takšnega isto kakor samomor. Vendar pa tudi ta zaključek ne opravičuje lahkomišelnosti zaslanjenosti in stališča, da ne bo spopada super sil v nikakršni obliki. Tudi v blokovskih odnosih poznajo obvozne, pomozne in prikrite poti, po katerih bi prišli k cilju. Ni težko narediti tako, kot da je spopad izbruhnil po naključju ali pa zaplesti drugo stran v spopad v posredni obliki. Priče smo takšnih spopadov v nekaterih delih tretjega sveta (po neki samovoljni razdelitvi so prvi svet zahodne kapitalistične

države, drugi so socialistične države, kar ostane, je pa tretji svet) na primer v tekmovalstvu za večji vpliv na Bližnjem vzhodu. Ker je prevladala zavest, da so medsebojni odnosi velikih sil skrajno slabi, so prišla znamenja o ukrepih za zboljšanje, za omilitve napetosti.

Po nekaterih analizah (sem sodi tudi londonski inštitut za strateške raziskave) bo imel zaradi tega novi ameriški predsednik, tisti, ki ga bodo izvolili v začetku novembra, precej konstruktivnejši program, kakor je sedanja politika ameriške vlade in da bo tudi sovjetsko vodstvo še letos objavilo načrte, ki bodo omogočali obravnavanje medblokovskih odnosov in problemov iz drugačne, vsekakor pozitivnejše perspektive.

Smo na poti, ko bodo v odnosih med super silama, in med njunima blokoma skupni interesi najverjetneje odrinili s prvih mest razlike, ki jih zdaj ločujejo. Prevladuje mnenje, da se je ameriški predsednik Ronald Reagan marsičesa naučil v prvih dveh letih vladanja v Beli hiši. Ze zdaj je mogoče ugotoviti, da ni več tako nepopustljiv – s čimer je naredil v mednarodnih političnih odnosih veliko škode – in da je predvsem v zadnjem letu svojega mandata pokazal nekoliko strpnjša stališča. Ni dvoma, da so ga k temu prisilile okoliščine – tudi nezadovoljstvo in dvomi med zahodnoevropskimi zavezniki v NATO – in da bo nauk upošteval, če bo novembra dobil od ameriških volilcev še en mandat.

V medblokovskih odnosih je ravnotežje v jedrski oborožitvi glavni faktor njihove stabilnosti. To ravnotežje postavlja nekatera pravila, zaradi katerih si ZDA in SZ z vsemi sredstvi prizadevajo (tudi z zastraševa-

njem), da ne bi bile zapletene v neposreden vojaški spopad, še več, da ne bi bile zapletene niti v kakšne oblike posrednega spora, ki bi se lahko razrasel v vojno širšega obsega – v Perzijskem zalivu na primer. Očitno je, da v tej zvezi obe super sili precej bolj komunicirata, kakor je opaziti, drugače si ni mogoče razlagati nekaterih prijemov, ki preprečujejo nepremišljene korake.

Ni verjetno, da bi na primer pakt NATO posredoval v Perzijskem zalivu, če bodo letala še zažigala tankerje. Zahod si je ustvaril velike zaloge nafte. Samo ZDA imajo v rezervi 400 milijonov sodov nafte v primerjavi s 75 milijoni leta 1979. Tudi če bi Teheran ali Irak zaprl Hormuško ožino in potopil še več tankerjev, to še ne bi bil kakšen dokončen razlog za oboroženo akcijo ene strani. Dobava 400 raket in 200 lansirnih naprav zanje, usposabljanje saudskih letal F-15, da bodo imela večji doseg, pošiljanje letal-cistern tipa KC-10 in KC-135 ter izvidniških letal z radarjem (AVACS), vse to naj zmanjša grožnjo ter s tem tudi nevarnost ter nujnost oborožene ga posredovanja.

Če bi Iranci uresničili grožnjo in res zaprl Hormuško ožino, bi morda tudi Američani res poslali svoje ladje v Perzijski zaliv, da bi ožino odprlo. Obenem bi z letali napadali nekatere življenjsko pomembne cilje v Iranu, kar bi SZ štela za ogrožanje svojih interesov v tem delu sveta, to je svojega južnega krila. Američani verjetno ne bi poslali sovjetske zahteve, naj se umaknejo, češ da ima prednost nemoten pretok nafte v ZDA in k njihovim zaveznikom. Tedaj bi kaj lahko izbruhnila vojna, vendar je malo verjetno, da bi sovjetske rakete začele potapljati ameriške vojne ladje v Perzijskem zalivu. Američani pa bi odgovorili z napadi na sovjetske objekte.

Bilo je nekaj poskusov za destabiliziranje enega ali drugega vojaško-političnega bloka, predvsem pa za razrahljanje varšavske vojaške zveze. Pokazalo se je, da v paktu ni opaznih nasprotij glede na splošno vojaško

strategijo. Morda so, tako menijo nekateri opazovalci, poljski dogodki toliko vplivali na že sicer zelo zapletene odnose znotraj varšavskega sporazuma, da bi bila bolj negotova morebitna skupna akcija obžal tega pakta v Zahodni Evropi. Ker so okoliščine takšne, ni verjeti, da bi se – kljub dodatnemu oboroževanju na meji med obema blokoma – začele kakršnekol pustolovščine v Srednji Evropi. Pakt ima preveč resnejših problemov na svojem ključnem centralnem področju.

Nekoliko se je zožila tudi razpoka med ZDA in njihovimi evropskimi zavezniki v paktu NATO. Najhujše za zahodno enotnost je bilo tedaj, ko so urejali nasprotja v zvezi z graditvijo sovjetskega plinovoda in zahodno pomočjo pri tem podvigu. ZDA so uvedle embargo in pritisnile na svoje evropske zaveznike, vendar je kmalu pri njih in drugih prodorlo spoznanje, da bo zahodna vojaško-politična zveza gladko razpadla, če bodo notranji odnosi še nadalje tako zelo napeti. Kljub zgledovanju pa so še vedno velike razlike v nazorih enih in drugih na obalah Atlantika o tem, kakšni so dejanski nameni SZ, kakšen je doseg njenih ambicij in kakšno je pri tem tveganje.

Nabrlo se je veliko razlogov, da sta Ronald Reagan in Konstantin Černenko neka ob istem času zamenjala ploščo in jo nadomestila s predlogi za srečanje in razgovore. Morda bo res prišlo konec leta do dolgo pričakovanega srečanja »na vrhu«. Toda, tudi če bo res, nekaj je že zdaj jasno: ne bo jima uspelo naenkrat posekati pragozda nezaupanja in demontirati »evroraket«. Predvsem se bosta Černenko in Reagan srečala, spoznala in segla v roke, kar pa je konec koncev lahko že prvi korak k popuščanju in zmanjšanju kritičnega pritiska na krizno os našega sveta. Že izjave, ki izpričujejo dobro voljo za srečanje in popuščanje, so velik napredek v primerjavi z dosedanjimi diplomacijami, grajeno na geslu: zagrabi kjerkoli in kakorkoli moreš.

fl

Listina o prenašanju in razvijanju izročil NOB

Občinska taborniška zveza v Slovenj Gradcu je ena izmed zelo dejavnih organizacij na Koroškem. Vanjo so vključili že skoraj 500 mladink in mladincev, različnih starosti do 30 let. Vrsto aktivnosti gojijo skupaj z borci in rezervnimi vojaškimi starešinami, zlasti pa veliko pomagajo pri obrambnih dnevih po osnovnih šolah, prireditvah, proslavah in krajevnih praznikih ter pri odkrivanju spominskih obeležij. Vsako leto tudi tekmujejo za Savčev memorial. Le-ta je posvečen borcu in obveščevalcu Zidanškove brigade, ki je bil do 1970. leta komandant njihovih pohodnih enot.

Zveza tabornikov je sestavljena iz treh odredov, ki imajo partizanske naslove. V Mislinju deluje Mrzli Studenec. To ime so povzeli po partizanski javki. Tukaj imajo še četo, ki so jo poimenovali po Zdravku Cebularju, padlem borcu prvega Pohor-

skega bataljona, sicer pa je bil tukajšnji domačin; družino Ježek, po nosilcu parti-

ga dela Pohorja, vključujoč tudi Pavčkove bolnišnice. Imajo še Vačkovo četo, ime-

Delegacija taborniške zveze, ki se je udeležila podpisa listine v Slovenj Gradcu

zanske spomenice: skupino Sova, imenovano po partizanski tehniki v Mislinju.

V Šmartnem pri Slovenj Gradcu deluje drugi odred Pohorske Kope, ki povezuje osrednji del severozahodne-

novano po padlemu borcu iz Turške vasi.

V Slovenj Gradcu deluje tretji odred Severni kurir. Ustanovili so ga že leta 1959. Tudi v tem odredu imajo enote, ki so jih poimenovali

po narodnih herojih tega kraja in drugih partizanskih junakih.

Predsednik občinskega odbora ZZB NOV Alojz Slemenik in predsednik občinske zveze tabornikov Jože Vrabčič sta v Slovenj Gradcu podpisala listino o ohranjanju, razvijanju in prenašanju vrednot NOB in revolucije na taborniško organizacijo.

Obe organizaciji se s to listino zavezuje, da bosta med taborniki razvijali tovarštvo, bratstvo in enotnost narodov in narodnosti Jugoslavije, delavnost, pogum, ustvarjalnost, kritičnost, odgovornost in druge temeljne človeške lastnosti. Nadalje, da bosta povezovala delo domičinskih enot NOV in POS ter organizacij ZZB NOV s taborniški programi v celoti, ki bo vzgajala mlade v socialističnem patriotizmu, humanizmu, in internacionalizmu. Razen tega bosta vključevali borce v taborniško organizacijo kot vzornike, ki jih cenijo in jim želijo biti podobni. Razvijali in uresničevali bosta vse tiste dejavnosti, ki po vsebini pomenijo partizanske večerine ter negovali in varovali spomenike NOB.

Drago Miklavc

S seje predsedstva zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije

Proti izkrivljanju zgodovinskih resnic

Zvezni odbor Zveze združenih borcev NOV Jugoslavije je na peti redni seji prejšnjo sredo v Beogradu namenil naj-

Novi predsednik predsedstva zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije Ilija Djukić se je rodil leta 1920 v Črni gori, na Kosovem pa živi od leta 1922. Leta 1938 je postal član Skoja, član KPJ pa leta 1943. Med vojno je bil med drugim komisar bataljona v Četrtri kosovsko-metohijski brigadi. Po vojni je opravljal vrsto dolžnosti, nazadnje pa je bil predsednik skupščine SAP Kosovo. Ilija Djukić je nosilec partizanske spomenice 1941 in več drugih visokih odlikovanj. Dolžnost predsednika bo opravljal eno leto.

več pozornosti pisanju o naši revoluciji in narodnoosvobodilni vojni. Do zdaj je v naši državi izšlo veliko knjig na to temo, toda kakovost nekaterih izdaj ni dobra. V nekaterih delih spreminjajo zgodovinske dogodke, jih različno razlagajo in celo neposredne dosežke ljudske vstaje razvrednotijo in omalovažujejo. Zato so delegati soglasno poudarili, da se mo-

rajo borci odločno upreti takšnim delom in ne smejo dovoliti napadov na pridobitve revolucije.

Eden izmed delegatov je tudi predlagal, naj bi zbrali enotno biografijo izdaj o NOV, s katero bi dobili vpogled v vse izdaje, ki obravnavajo revolucijo. Ker zazda takšne biografije ni, pogosto ne vemo niti to, katere knjige obstajajo o NOV. Marjan Lenarčič je opozoril na neposredne in posredne napade na NOV in vlogo KPJ v osvobodilnem boju. Po njegovem prepričanju je vedno več iskalcev resnice v komercializiranih izdajah, ki pod plaščem demistifikacije zgodovine poskušajo razvrednotiti narodnoosvobodilni boj in tiste, ki so v njem sodelovali. Poudaril je tudi, da borci, delovni ljudje in občani zahtevajo, naj se vse organizirane socialistične sile hitreje, odločneje in učinkoviteje odzivajo na pojave rušenja bratstva in enotnosti narodov in narodnosti v Jugoslaviji.

Zvezni odbor je obravnaval tudi mnenje borcev iz Slovenije, Črne gore in Srbije, v katerem poudarjajo, da sedanje himne Jugoslavije ni treba spreminjati. Odbor je opozoril, da je mnenje sprejel, da pa predsedstvu borčevske organizacije ni treba sprejeti stališča, saj bi to utegnilo pomeniti pritisk na javnost in delo komisije, ki odloča o novi himni.

Delegati so se seznanili tudi z nadobnostmi organizacije konference borčevskih organizacij o varnosti, razoroževanju in sodelovanju v Evropi, ki bo v Beogradu od 18. do 20. oktobra letos. Izvolili so tudi nove člane predsedstva zveznega odbora ZZB NOV in sprejeli poročilo o delu med dvema sejama.

B. K.

Skupnosti borcev enot NOV in POS

Pri občinskem odboru ZZB NOV Celje že nekaj časa deluje v okviru splošne dejavnosti več skupnosti borcev enot NOV in POS. Gre za domičilni odbor Druge grupe odredov, skupnost borcev Pete prekomorske brigade Ivana Turšiča-Iztoka in pododbor skupnosti borcev Štirinajste divizije, ki je najdelavnejši. Lani so člani pododbora organizirali uspešno srečanje borcev divizije in sodelovali pri pripravi na deseti in enajsti tradicionalni pohod po poteh divizije na Štajersko, bila sta lani in letos, skupaj z domačim Planinskim društvom pa so uresničili zaznavanje poti te partizanske enote. Pot so slavnostno od-

prli ob dnevu mladosti na Brdcah pri Dobrni.

S pododborom Bračičeve brigade so sodelovali pri pripravi na proslavo ustanovitve brigade v cerkniški občini. Svoj delež so člani pododbora primaknili tudi pri tradicionalni republiški strelski prireditvi, »Memorialu Jožeta Klajnske Vasje« v Celju, v spomin na umrlega komandanta divizije na pohodu.

S šerčerjevci so poskrbeli, da so postavili obeležja v Ložnici pri Andražu, v Olešah pri Vrhu nad Laškim, Gračnici in v Reštanju pri Senovem, z bračičevci pa so sodelovali pri ureditvi doma borcev na Konjiški gori, hiše, kjer je umrl ranjeni komandant Trinajste brigade

Mirka Bračiča, Milenko Knežević.

Semkaj lahko prištejemo še sodelovanje na 21. tradicionalnem srečanju borcev divizije v Ljubljani, tokrat pa se že intenzivno pripravljajo na osrednjo slovensko proslavo dneva borca, »Štajerska v borbi in štirideset let prihoda Štirinajste udarne divizije na Štajersko« v Mariboru.

Domičilni odbor Druge grupe odredov je svoje delovanje omejil zlasti na sodelovanje z mladim rodom, mladinskimi organizacijami, taborniki, šolami, ne le v Celju, pač pa na vsem območju, prepričan, da je to najboljši način dela. Člani odbora bi radi na primeren način poča-

stili umrlega narodnega heroja Petra Stranteta-Skale, »vsekakor pa se ne bomo zadovoljili le s ploščo, ki je ne bi nihče opazil,« kot so še posebej poudarili v svojem poročilu.

Dejavnost skupnosti borcev Pete prekomorske brigade Ivana Turšiča-Iztoka se trenutno ukvarja predvsem z obsežnimi pripravami na praznovanje štiridesete obletnice ustanovitve brigade, ki bo 8. septembra letos v Celju. Kot zagotavljajo borci, so sredstva za organizacijo srečanj v glavnem prispevali borci sami, le deloma pa skupščine občin in delovne organizacije iz krajev, kjer imajo pododbori svoj sedež.

Na sam praznik bo v celjskem Muzeju revolucije odprta priložnostna razstava o Peti prekomorski brigadi.

mst

Vrsta pomembnih nalog

Mestni odbor ZZB NOV Maribor si je zastavil vrsto pomembnih nalog, ki jih bo poskušal uresničiti v letih 1984/85. Največjo pozornost bodo posvetili ohranjanju, razvijanju in prenašanju revolucionarnih tradicij ter podružbljanju na tem področju. Prizadevali si bodo za organizirano razlaganje razvoja NOB na višjih in visokih šolah v Mariboru in za organiziranje skupine udeležencev NOB, ki so usposobljeni za razlago na tej ravni. Spremljali bodo tudi izvajanje družbenega dogovora o vzdrževanju in urejanju spomenikov, spominskih obeležij in grobov borcev NOV. Zavzemali se bodo tudi za nadaljnji razvoj festivala Kurirček in moškega pevskega zbora Partizan.

Skupaj z vsemi občinskimi odbori ZZB NOV Maribora bo mestni odbor sodeloval pri zbiranju gradiva za izdajo almanaha o udeležencih NOB občin Maribora in zbornika aktivistov OF mariborskega okrožja v letih 1941/45. Spremljali in usmerjali bodo delo domičinskih odborov in pododborov enot NOV in POS, ki imajo domičil v Mariboru. V zadnjem obdobju se je število odborov in pododborov domičinskih enot na območju mesta Maribor bistveno povečalo. Tako delujejo danes v Mariboru domičilni odbori 14. di-

vizije, 11. SNOUB Miloša Zidanška, Lackovega odreda in aktivistov mariborskega okrožja. Poleg teh štirih odborov deluje v Mariboru še 12 pododborov raznih enot.

Aktivnost odborov domičinskih enot nenehno narašča in je njihova osnovna funkcija prenašanje izročil NOB. Sodelujejo z različnimi šolami, taborniki in mladino. Borci teh enot sodelujejo pri izdelavi monografije v svojih enotah. Odbor aktivistov OF mariborskega okrožja pripravlja v sodelovanju in pod vodstvom Muzeja narodne osvoboditve Maribor monografijo mariborskega okrožja. Nekdanjim aktivistom je podelil tudi spominske značke ter bo ob proslavi »Štajerska v borbi« prejel svoj prapor.

Vso skrb bodo v prihodnje posvečali izvajanju skupne politike in urejanju nalog na področju zdravstvenega varstva, socialne varnosti, stanovanj in kreditov za popravilo stanovanjskih hiš, topliškega in klimatskega zdravljenja borcev ter počitniške in rekreacijske dejavnosti borcev in vojaških invalidov. Mestni odbor ZZB NOV Maribor se bo vključeval tudi v različne aktivnosti v zvezi s krepitvijo in razvijanjem SLO in družbene samozaščite ter bo usklajeval naloge na območju mesta.

M. K.

IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ

Trebnje - Že pozimi začrtali svoje naloge

Ze pozimi so se sestali in pregledali storjeno ter začrtali prihodnje delo. O minulem delu so ugotavljali, da so ga usmerjali sklepi zadnjega borčevskega kongresa in skupščine ZZB NOV Slovenije. To pa kljub temu, da je bilo dobro vodilo, ni moglo opredeliti vseh njihovih nalog. Prvo težo in skrb delovanja so odmerili razvijanju izročil NOB in revolucije, utrjevanju samoupravnega socialističnega delovanja, boljše uveljavljanju delegatskega sistema ter stabilizacijskim ukrepom. Odbor se je v letu 1983 sestal trikrat, predsedstvo OO ZZB NOV pa kar štirinajstkrat. Na vseh teh sejah so pretežno obravnavali aktualna tekoča vprašanja s področja politike in ekonomije pa tudi tista, ki se ožje nanašajo na ZZB NOV in njegovo članstvo. Razpravljali so tudi o skupnosti borcev in aktivistov OF, ki imajo v trebanjski občini domičil, se opredeljevali ob gradivih SIS, gradivih za občinske skupščine DPZ, o programu obrambnih načrtov... Vse to so skupaj z delegatskimi predlogi in pobudami prikazali še v številkah.

Ob kritičnem ocenjevanju življenja in dela v njihovi občini so borci menili, da bi morali na Trebanjskem bolj poostriiti inspekcijo vseh vrst, da bi te službe bolj dosledno opravljale svoje delo. Opozorili so na zniževanje življenjskega standarda in dviganje cen ter hkrati s tem na dejstvo, da nekateri še vedno ne priznajo, da je stanje težavno.

Pavle Miklič

Črna na Koroškem - Nove naloge za borce

Kakor mnogi drugi odbori so se tudi borci iz Črne na Koroškem zbrali že marca na volilni konferenci. V znak spoštovanja in nadaljevanja revolucionarnih izročil jih je s pesmijo pozdravil pevski zbor mešane sestave iz Črne, ki nosi ime po padlem borcu, domačinu Kristlu Markoviču-Matu. Temu pozdravu so svoje dodali še učenci O. Š. Miloša Ledineka, ki so borcev zaželeli zdravja.

Šestnajstim članom, ki so umrli lani, je delegacija borcev položila pred krajevni spomenik simbolični šo-

pek nageljnov, in se tako spomnila tudi 221 padlih borcev ter žrtev fašističnega nasilja iz Črne.

Iz predsednikovega poročila povzemamo: v tej organizaciji je še 267 borcev, ki pa so večinoma razkropljeni po okolici. Najstarejši članici Katarini Gačnik je šestdeset let. Njej so s konference poslali tudi priznanje in dobre želje.

V zadnjem mandatnem obdobju, so ugotavljali, je borčevska organizacija v Črni storila veliko na področju razvijanja revolucionarnih izročil. Odkrili, oziroma pomagali so k odkritju vrste spominskih obeležij, pri čemer so imeli obilno pomoč in podporo v ravenskem občinskem odboru ZZB NOV, v delovnih organizacijah GG v Črni, rudniku Mežica, železarni na Ravnah ter v gradbenem podjetju Kograt iz Dravograda.

Njihova posebna skrb je veljala družbeni samozaščiti in SLO. Tekmovali so na tem področju v okviru občine in kar trikrat zmagali. Tako so si priborili tudi prehodno zastavico v trajno last. Tudi v prihodnje bodo s to dejavnostjo nadaljevali enako zavzeto.

S svojega področja so predlagali prek šestdeset partizanski domaći za posebna priznanja, prav tako pa prek 200 posameznikov za odlikovanje za aktivno delovanje v OF.

Ugotavljali so, da so dobro obiskovali bolne tovariše na domovih, da so bili vsi poslani na zdravniški pregled v borčevski dispanzer, in da je bilo 15 borcev poslanih na zdravljenje v zdravilišča. Tudi borci iz Črne tekmujejo za bralno značko Karla Prušnika-Gasperja skupaj s šolsko mladino.

Svoje sodelovanje s šolsko mladino ocenjujejo za dobro. Mladina svoje znanje o NOB še pogloblja s pohodi po poteh koroških partizanov, s smučarskim tekmovanjem (v slalomu) za pokal Koroškega odreda...

Sodelovanje s koroškimi borci z druge strani meje je dobro in se kaže na različne načine. Zato je razumljivo, da so borci iz Črne z ogorčenjem spremljali heimatdinstovsko gonjo proti slovenskim šolam onstran meje - in so tudi poslali RO ZZB NOV Slovenije ter Zvezi koroških partizanov v Celovcu svojo protestno poslaničo v zvezi s temi dogajanjem.

I. Z.

IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ

Priznanja ob dnevu civilne zaščite

Ob 20. juniju, dnevu civilne zaščite, so se po vsej domovini zvrstile številne prireditve, ki so imele predvsem delovni pomen. Ta dan so povsod izrabili tudi za to, da so se najbolj poztvovalnim in delovnimi članom zahvalili s skromnimi priznanji.

Na slovesni seji republiškega štaba za civilno zaščito v Ljubljani so podelili devet plaket civilne zaščite, ki so jih prejeli: **Helios-tozd tovarna krede in kemičnih izdelkov Srpica, Gozdno gospodarstvo Kranj, Zdravstveni dom Ljubljana, krajevna skupnost Poljane, občinski odbor Rdečega križa Novo mesto, občinski štab CZ Slovenska Bistrica, skupščina mesta Ljubljane, republiški center za obrambno usposabljanje v Poljčah in republiški komite za tržišče in splošne gospodarske zadeve.**

Republiški sekretariat za ljudsko obrambo je podelil devetnajst priznanj. Dobili so jih: **Gozdno gospodarstvo Bled, intervencijska enota zveze tabornikov občine Ilirska Bistrica, občinski štab CZ Kranj, republiški požarni inšpektorat, republiški komite za promet in zveze, uredništvo Cicibana, vojna pošta 8115/29 Zemunik, zaščitna enota milice, Zavod za varstvo pri delu SRS, Franc Ekar, dr. Ivan Gams, Štefan Gjura, Emil Herlec, Lojze Klemenčič, mag. Metod Kopitar, dr. Jadran Maček, dr. Rafael Martinčič, prof. Ivko Šink in Peter Žitko.**

Republiška konferenca ZRVS je podelila šest zlatih značk, ki so jih dobili: **Ivan Cvar, Jože Jakič, Marjeta Kogej, Janko Ljubič, Vlado Ribarič in Rumica Topič.**

Priznanja Rdečega križa so dobili: **republiški sekretariat za ljudsko obrambo, republiški štab za CZ, Martin Košir, Ivo Samec in Bojan Ušeničnik.**

Na slovesni seji republiškega štaba civilne zaščite so podelili tudi zlate značke CZ, ki so jih dobili: **Dore Dovečar, Jože Fele, Ivan Kenda, Milan Lampret, Marjan Oblak, Metka Oderlap, mag. Milan Orožen-Adamič, Anton Sentočnik, Stane Seražin, Saša Skulj, Mira Škerjanc, Stanislav Urbanija, Vukašin Vilotić in Alojz Zist.**

Po občinah so podelili tudi petinšestdeset priznanj republiškega sekretariata za ljudsko obrambo.

B. K.

Prikaz naučenega pri vojaškem pouku

Kar 22 ekip je nastopilo na letošnjem športnem prvenstvu Ljubljanskega armadnega ombočja, ki je bilo v Celju v vojašnici Jožeta Meniha-Rajka, v rekreacijskem centru na Gričku (kros), stadionu Borisa Kidriča (skok v daljavo) ter 14 kilometrov dolgi progi Celje-Tremarje-Celje (patruljno-orientacijski pohod). Letošnje prvenstvo se je od prejšnjih razlikovalo po tem, da ni bilo več iger z žogo, plavanja in atletike (to opravljajo na ravni tekmovanj v vojašnicah), temveč so se opredelili za izključno vojaške discipline – streljanje, vojaški mnogoboj ter patroljno-orientacijski pohod. S tem se je pokazala pripravljenost vojakov in starešin s področij, za katere se uri pri rednem vojaškem pouku in katerih znanje jim bo služilo v vojni ali kakšni drugi nesreči.

Vojaki in starešine so po besedah predsednika organizacijskega odbora starešine Milana Aksentijevića kljub kratkim posebnim pripravam pokazali zavidljivo telesno pripravljenost in znanje. To je dokaz, da se na tem pomembnem področju v JLA dobro dela.

V ekipah so bili najboljši predstavniki Kranja 104 pred Mariborom 94, Vrhniko 92, Graničarjem 90, Ljubljano Šentvidom 88 točk itd. Najbolj privlačen je bil vojaški mnogoboj, kjer so po

Največ spretosti morajo vojaki in starešine pokazati v vojaškem mnogoboju. To še posebej velja pri premagovanju pehotnih ovir.

sameznih disciplinah zmagali: v krosu na 2000 metrov Miroslav Vindiš, Ribnica (6:16,1), v metu bombe Sadri Kurti, Pivka z novim armijskim rekordom 100 točk od 125 možnih (za pet točk je popravil prejšnji rekord), vzpenjanju po vrvi Zaim Duric, Graničar 6,3, v skoku v daljavo Dragan Ivković, Ajdovščina 572 cm in v premagovanju pehotnih ovir Marko Marković, Graničar 1:29,5. Skupni zmagovalec vojaškega mnogoboja: Dra-

gan Ivković, Ajdovščina 324, 2. Marko Marković, Graničar 304, 3. Dragan Stefanović, Maribor 304 itd. V patroljno-orientacijskem pohodu je zmagala Vrhnika pred Mariborom, Slovensko Bistrico, Celjem II, Ljubljano Šentvidom itd. Pomerili so se tudi v štirih strelskih disciplinah, kjer so zmagali s hitrostrelna pištola Petar Orlic, Postojna II, s polavtomatsko puško Milan Češnjovnjak, Ajdovščina, precizno pištolo Franc Tominšek, Ljubljana Beži-

Tovariško srečanje med prvenstvom Ljubljanskega armadnega ombočja so izrabili tudi za predajo domicilne listine poveljniku Andriji Rašeti, katerega enota nadaljuje izročilo 14. divizije. Že pred časom se je štirinajst slovenskih občin, skozi katere je pred 40 leti šla Štirinajsta, odločilo, da podelijo domicilno listino. To je na tovariškem srečanju opravil predsednik skupščine občine Celje Edvard Stepišnik.

grad in avtomatsko puško Franc Grubler, Maribor.

Ob športnih srečanjih je bilo še več kulturnih prireditev po krajevnih skupnostih in šolah, obiski pokroviteljev delovnih organizacij in preprostih ter naključnih srečanj s civilnim prebivalstvom na cesti. Na stadionu Borisa Kidriča so podelili priznanje najboljšim, slavnostni govornik pa je bil general Edvard Pavčič. Prijetno srečanje je prehitro minilo, vojaki in starešine so odšli v svoje vojašnice, mnogi med njimi pa bodo že čez nekaj dni krenili na svoje domove za nagrado za dosežen uspeh na športnem prvenstvu ljubljanskega armadnega ombočja.

Tone Vrabl

Redna seja RK ZRVS

V Ljubljani bo v petek 29. junija, četrta redna seja republiške konference ZRVS Slovenije. Delegati bodo med drugim obravnavali poročilo o pomembnejših dejavnostih med sejama RK ZRVS, poročilo o delu organizacije v minulih dveh letih in poročilo o delu revije »Naša obramba.« Sprejeli bodo zaključni račun za leto 1983. Posebna pozornost pa bo prav gotovo veljala stališčem s posveta o vlogi in položaju ZRVS v naši družbi in v sistemu splošne ljudske obrambe in družbene samozščite ter sklepom predsedstva SFRJ ob gradivu ZRVS Jugoslavije v sistemu SLO in DS.

Republiška konferenca bo izvolila tudi svojega predsednika in podpredsednika. Za ti dve pomembni funkciji sta predlagana Stane Kotnik in Bojan Fertin, ki je dolžnost podpredsednika opravljal tudi že v tem mandatnem obdobju.

Delegati bodo spregovorili tudi o pripravah na štirinajsto srečanje rezervnih vojaških starešin Jugoslavije, ki bo od 2. do 4. julija v SAP Kosovo. Osrednja prireditev tega srečanja bo na Brezovici. Slovenska delegacija, ki bo štela petdeset članov, bo gost občine Suha Reka.

B. K.

Za večjo samostojnost krajevnih konferenc

V občinski konferenci ZRVS Slovenska Bistrica posebej skrbijo za urejevanje kadrovskega problema v organizaciji. Komisija za splošne in kadrovske zadeve si je v svojem programu dela zastavila nalogo, da bodo organiziranost ZRVS v občini prilagodili oblikam delovanja temeljnih samoupravnih skupnosti, še posebno pa vsebini sprejetega programa in aktivnosti ZRVS. Le tako bodo lahko dosegli večjo samostojnost KO ZRVS v KS ter akcijsko delovanje rezervnih vojaških starešin v združenem delu. Pri ustanavljanju aktivov RVS morajo organizacije tesneje sodelovati in se dogovarjati z družbenopolitičnimi organizacijami v tozidih. Dogovorili so se, da morajo rezervni vojaški starešine v aktivih svoje konkretne akcije naravnati v prizadevanja, ki jih ozdi usmerjajo v naloge splošne ljudske obrambe in družbene samozščite.

Pri ocenjevanju delovanja ZRVS bodo bolj upoštevali oceno moralnopolitičnega stanja organizacij, tovariške odnose ter vlogo krajevnih organizacij v krajevnih skupnostih. Vse krajevne organizacije bodo analizirale delo svojih organov in posa-

meznih članov. Pri odpravljanju neaktivnosti posameznih članov bodo namenili pomembno vlogo samoupravnim sodiščem občinskih konferenc ZRVS, ki bodo morale v svoje metode dela vgraditi zlasti preventivno delovanje in tovariške pogovore s člani ZRVS, ki ne izpolnjujejo svojih obveznosti ali kršijo statut in pravila ZRVS. Ugotavljajo tudi, da kvalitetnejše izobraževanje in vzgojno delo z mladimi na šolah pri kadrovanju za vojaške in obrambne poklice ni dalo dovolj pričakovanih uspehov.

Tudi v prihodnje se bodo v občinski organizaciji ZRVS Slovenska Bistrica zavzemali za še boljše delo organizacij in posameznikov. V vseh okoljih bo potrebno pregledati dejavnost posameznih članov in najbolj delovna predlagati za nagrade in odlikovanja. V občini se zavedajo, da organizacije ZRVS sprejemajo vedno odgovornejše naloge na področju SLO in DS. Prav zaradi tega pa je potrebna višja in boljša stopnja organiziranosti in iskanja nekaterih novih oblik dela, ki bodo zagotovile dosledno in kvalitetno uresničevanje sprejetih programov.

M. K.

Kritično o svojem delu

Komunisti iz enote, ki ji poveljuje Radomir Lazič, so na volilni konferenci kritično ocenili minulo dveletno delo. Po poročilu predsednika komiteja ZK Ramiza Durakovića in številnih razpravah so komunisti sprejeli oceno, da so v minulem obdobju delali v zapletenih razmerah, ki so od njih zahtevale veliko prizadevanja in naporov, da so na vseh področjih dela dosegli velik napredek. Najbolj so v tem obdobju poskrbeli za ohranjanje in izboljšanje bojne pripravljenosti, krepitev moralno-politične enotnosti, dobre in tovariške odnose, sistem varovanja naših meja in izboljšanje discipline. Prav zaradi tega je enota dosegla pomembne rezultate in je vedno visoko uvrščena med enotami svojega razreda.

Kljub temu pa so komunisti opozorili na nekatere probleme in predlagali ukrepe in akcije za njihovo odpravo.

Pomembno mesto v delovanju komunistov je bilo namenjeno spremljanju vseh tokov v družbenopolitičnem in gospodarskem življenju naše družbe. V zvezi s tem so se povezali z družbenopolitičnimi skupnostmi na delovnem območju. To jim je pomagalo, da so pravilno ocenili položaj in se pravočasno vključevali v posamezne dejavnosti. Prav zaradi tega je celotna enota podpirala stališča zveze komunistov. Zato so zaostriili osebno odgovornost v svojih vrstah in bolje ovrednotili pravilno delo in konkreten prispevek k stabilizaciji.

Vsestranska analiza minulega dela in določitev prihodnjih nalog sta zagotovilo, da bodo komunisti skupaj z dugimi pripadniki enote dosegli še boljše

rezultate na vseh področjih, zlasti pa pri krepitvi sistema varovanja naše meje in skupne bojne pripravljenosti.

Ob koncu konference, ki sta se je udeležila tudi član komiteja ZK v Ljubljanskem arma-

dne območju Albin Barle in predsednik občinskega komiteja ZK Nova Gorica Evgen Bizjak, so za predsednika z novo izvolili Ramiza Durakovića in za podpredsednika Daneta Čudiča.

Mile Gojković

Radomir Lazič med razpravo na volilni konferenci ZK v enoti

Deseti tabor heroja Tončka

Radovljška občinska konferenca ZRVS je skupaj s teritorialno obrambo v Ribnem pripravila že deseti partizanski tabor narodnega heroja Antona Dežmana-Tončka. Udeležilo se ga je 460 učenec in učencev sedmih razredov vseh osnovnih šol te gorenjske občine.

Slavnostne otvoritve tabora so se udeležili tudi predstavniki skupščine občine in družbenopolitičnih organizacij Radovljice. Zbrane je najprej pozdravil predsednik skupščine in predsednik sveta za SLO in DS Boris Šetina. Po pogovoru o vojaških poklicih so si učenci ogledali razstavljeno pehotno orožje, sredstva za zveze in kurirsko službo,

opremo za gašenje, lokostrelstvo in merili znanje na kvizu. Tekmovali so v razstavljanju in sestavljanju vojaške puške, dajanju prve pomoči, streljanju s polavtomatsko puško in desetminutnem kulturnem programu. Po tekmovanju so si ogledali streljanje, ki so ga opravili pripadniki TO in lokostrelskega kluba Donat.

Najboljši rezultat je na tekmovanju dosegel prvi vod OŠ Bohinjska Bistrica, drugi je bil drugi vod iz Bohinjske Bistrice in tretji četrti vod OŠ Radovljica. Prehodno zastavico je tako osvojila OŠ iz Bohinjske Bistrice.

Od sedemnajstih vodov ni noben dobil kazenske točke, kar pomeni, da so bili učenci zelo disciplinirani, delovni in ustvarjalni.

Ciril Rozman

Zakaj je haflinger vsestransko uporaben konj?

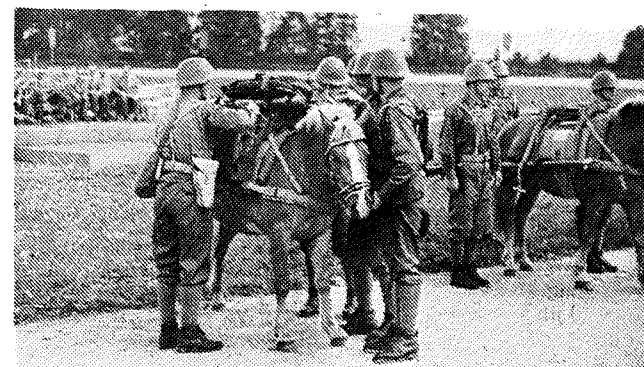
Vsakdo, ki vidi haflingerja otovorjenega s tovorom, vpreženega v voz ali pa z jezdecem na hrbtu, se vpraša, zakaj je ta pasma konj tako uporabna. Prav gotovo je eden od razlogov tudi v parjenju mrzlokrvnih malih alpskih kobil z arabskimi žrebci. Haflinger je tako podedoval po materi potrpežljivost in tovrno-veličnost lastnosti, po očetu arabcu pa vse jahalne sposobnosti.

Za jahalnega konja je haflingerja uporabljala enota tirolskih konjeniških strelcev, ki so jih imenovali tudi gorski strelci, in je kot edina

zaradi oblike ozemlja sodelovala na cesarskih vojaških vajah na Koroškem leta 1907.

Samo po sebi se postavlja tudi vprašanje, kje sta prišla v stik mali alpski konj in čistokrvni arabec. Male alpske konje so prav gotovo kot tovrno in vlečno žival uporabljali tirolski uporniki, ki so se leta 1809 bojevali proti Napoleonovi vojski, ki je imela arabske žrebce. Te različne konje so imeli tudi arabska in turška konjenica in kasneje avstro-ogrski huzarji.

Jože Mejac

Haflingerji so zanimivi zaradi svojih lastnosti tudi za našo državo. Tako so ga začeli uporabljati v enotah jugoslovanske ljudske armade, v svoji sestavi pa ga ima tudi konjeniški oddelek zaščitne milice. Ta ga je že večkrat uporabil pri dostavi hrane, zdravil in obleke v odrezane kraje. (foto B. K.)

Konjiška planinska pot ob spomenikih NOB Naporna, toda privlačna

Ohranjanje, negovanje in razvijanje izročil NOB ubira zadnja leta nekoliko bolj domiselna pota. Vse bolj privlačen je rekreacijski pristop. Pohodi, smučarski teki, strelska tekmovalja ipd. vsebujejo ne le elemente tekmovalstva in sprostitev, pač pa tudi obilico zgodovinskega gradiva, ki ga ponujajo na nevsiljiv način in neposredno.

V zadnjih letih so začele v posameznih občinah rasti kot gobe po dežju planinske poti, ki so v večini primerov vezane na dogodke iz NOB, hkrati pa odpirajo pogled v zgodovino nasploh. Med te, sicer precej regijsko obarvane in nekoliko širšega pomena, sodijo Pot štirinajste divizije, Saleška planinska pot, nekoliko daljša transverzala kurirjev, zasavska planinska pot in še katera.

Izkušnje so pokazale, da je takšen način prikazovanja – in ohranjanja ter negovanja – polpretekle zgodovine več kot sprejemljiv. Odkrivanje korenin določenega rodu, pokrajine, regije v sproščnem, vedrem in zdravem okolju je zagotovo pristnejše in privlačnejše kakor kabinetno podajanje, čestokrat prav suhoparno in nedomiselno, snovi, ki je znala že tolikokrat utrjati. Utrjati zaradi neustreznega načina predstavljanja.

Planinci in vsi, ki jim ni vseeno, kako naj živi – in ali naj sploh živi – spomin na

velike dni so bili pred dvema letoma prijetno presenečeni: planinskim potem po poteh revolucije se je po zaslugi Planinskega društva Zreče pridružila še Konjiška planinska pot ob spomenikih NOB. Odprta je bila ob občinskem prazniku občine Slovenske Konjice 12. oktobra 1982 in ima 22 postojank z žigi. Planinec, ki prehodi 110 kilometrov dolgo pot, dobi spominsko značko, ki predstavlja partizanska komandanta Borisa Vinterja in Milenka Kneževića.

Pot je torej komaj dobro leto in pol na voljo popotovanju željnim in vsem, ki jih zanima polpretekle zgodovine. Zreški planinci se niso uštel: pot čedalje bolj priteguje. In kar je najpomembnejše, na njej je mogoče najpogostejše srečati mlade. Tiste torej, ki jim je še zlasti namenjena.

Pot se začne v Zrečah in se tam tudi konča. Arheologi so v bližini kraja našli sledove rimskih kovačnic, kovaška industrija je še danes temelj-

no vodilo napredka. Zreče imajo tudi več pomnikov NOB, tukaj je pokopan tudi Boris Vinter, komandant 1. bataljona Pohorske brigade in poznejši komandant Šlandrove brigade. Planinska pot nato zviže do znanih Stranic, kjer se je zgodil eden največjih zločinov nad slovenskim človekom, in Kamne gore, kjer sta bili pri kmetih Merniku in Plešniku partizanski javki. Od tod nas znaki planinske poti popeljejo do Špitaliča, do razvalin mogočne žičke kartuzije, v neposredni bližini še ohranjenih zidov pa se za hip ustavimo ob skupnem grobu borcev 14. divizije. Na pokopališču v Špitaliču je pokopan komandant 13. brigade Mirka Bračiča Milenka Knežević. Iz Špitaliča se pot strmo dvigne na Tolsti vrh, nekdanjo postojanko kurirjev in priljubljeno zavetišče brigad Štirinajste divizije. Nekdanja Ratejeva zidanica je danes preurejena v Spominski dom Milenka Kneževića (v tej hiši je namreč umrl, na kar opozarja plošča). S strmin Tolstega vrha nas pot popelje do Konjiške vasi in naprej proti partizanski bolnišnici Zimi, dokler ne pridemo v Suhadol, kjer stoji spomenik neznanima juna-

koma Šerčerjeve brigade, ki sta padla v bojih z Nemci 5. oktobra 1944. Mimo Lipoglav in Zbelovega, oba kraja sta znana iz NOB, pridemo v Jernej pri Ločah, kjer je bila kurirska postaja S 2A, in v Loče, kjer je 19. junija 1944 Šerčerjeva brigada napadla Nemce. Skozi nekoliko večji kraj Žiče pridemo v Slovenske Konjice, kraj, ki je znan že iz časa slovenskega kmečkega upora 1515, omenjen pa že nekaj stoletij prej. V Slovenskih Konjicah je precej spominskih obeležij, na primer narodnemu heroju Dušanu Jerebu in komandantu Šlandrove brigade Borisu Vinterju, na pokopališču pa je skupen grob žrtv fašističnega nasilja. Iz Slovenskih Konjic se znova vzpenjamo, tokrat proti Gorenju-Planini in prek nje na partizanski Resnik, kjer je vrsta obeležij iz NOB. Tu se je, med drugim, zadrževal tudi štab Četrte operativne cone. Resnik je izhodišče za znani planinski postojanki Roglo in Skomarje, kjer je bil doma ljudski pesnik Jurij Vodovnik. Prek Vitanja, kraja, ki ga listine omenjajo že leta 1155 in kjer je okupator 14. februarja 1944 ustrelil deset talcev iz mariborskih zaporov, pridemo v Boharino, ki jo dobro poznajo prvi pohorski partizani. To je pred Zrečami tudi predzadnja postojanka na Konjiški planinski poti ob spomenikih NOB.

Milenko Strašek

Pomembni dokumenti V Savinjskih novicah

Ob 1. maju je občinski sindikalni svet Mozirje izdal knjižico »Delavska enotnost v Gornji Savinjski dolini 1944«, lani ob istem času je izšla knjiga »Delavsko gibanje v Gornji Savinjski dolini«. V Gornji Savinjski dolini zelo skrbno proučujejo svojo preteklost in zbirajo dokumente. To nam potrjuje njihovo glasilo Savinjske novice. V vsaki številki so prispevki o narodnoosvobodilnem gibanju.

Knjižica »Delavska enotnost« je izšla ob štiridesetletnici ustanovitve odbora Delavske enotnosti za Gornjo Savinjsko dolino. V uvodnem članku je zapis o delavstvu v naši dolini. Naslednji prispevki pripisujejo nastanek in razvoj Delavske enotnosti. Posebno poglavje je posvečeno Delavski enotnosti v Gornji Savinjski dolini.

V knjižici so objavljeni spomini Staneta Kovača, inštruktorja IO OF Slovenije in člana odseka za gradnjo narodne oblasti pri SNOS. Spominja se Franca Nareksa z Ljubnega, znanega in predvojnega delavskega organizatorja. Skupaj sta pritegnila k pripravam na ustanovni zbor še druge nekdanje sodelavce delavskega gibanja v Gornji Savinjski dolini. Prvi zbor je vodil Franc Nareks, ki je imel med delavci velik ugled. Iz najdenega zapisa Franca Nareksa ugotovimo, da so na zboru DE na Ljubnem sodelovali kot predstavniki OF: Albin Vipotnik-Strgar, član pokrajinskega odbora OF, Vencel Perko, član odseka za agitacijo in propagando pri SNOS, in Stane Kovač, član glavnega odbora DE in član Izvršnega odbora OF Slovenije.

Tako so ustanovili tudi v Gornji Savinjski dolini Delavsko enotnost kot zarodek poznejše sindikalne organizacije. Velika večina v DE povezanih delavcev je po ponovni zasedbi doline prišla za puške in odšli so v boj.

Franč Ježovnik

70-letnica dr. Adolfa Drolca

Adolf Drolc, partizanski zdravnik in organizator partizanske službe na Kozjanskem, rezervni podpolkovnik JLA slavi 70-letnico svojega plodovitega in uspešnega življenja. Rodil se je 28. junija 1914 v Zagorju ob Savi. Študij je končal v Beogradu. Po prihodu v partizane je bil nekaj časa v Kamniško-zasavskem odredu, konec aprila 1944 pa je postal sanitetni referent Kozjanskega odreda. Kljub velikim težavam je vzgojil sposoben bolničarski kader za vojaške enote, razen tega pa je organiziral vojaško sanitetno službo. Sam pravi, da je na Kozjanskem naletel na dobre in vdane ljudi. Nobena od partizanskih bolnišnic v

gozdovih okoli Jurkloštra ni bila izdana, čeprav je bilo na tem območju dosti nemških in ustaških hajk.

Ceprav je danes v pokoju, vsak dan dela nekaj ur v ZD Maribor. Popoldne pa preživlja v vikendu v Rošpohu, sredi vinogradov pod Urbanom. Vsako leto se z veseljem udeležuje srečanj partizanske sanitete na Kozjanskem. Po osvoboditvi je bil upravnik ZD Maribor, ki je pod njegovim vodstvom dosegel lepe razvojne uspehe. Mnogo je storil za razvoj zdravstvene službe v Mariboru in okolici. Po osvoboditvi je sodeloval tudi v raznih republiških in zveznih zdravstvenih organih.

M. K.

Pred zanimivo razstavo

Naši partizanski znaki in medalje

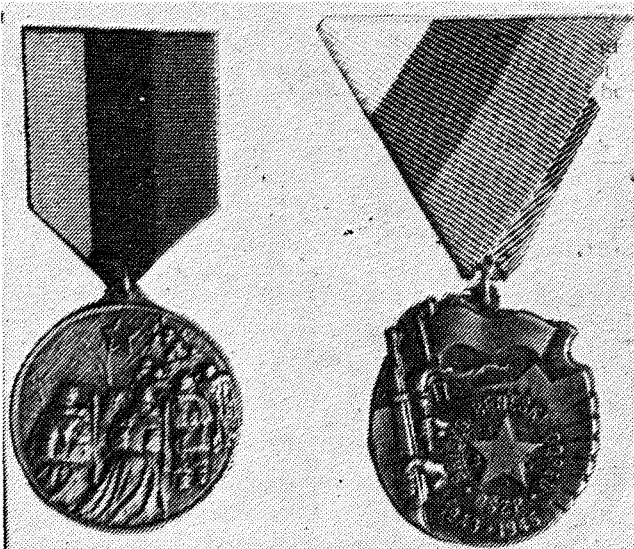
Muzej narodne osvoboditve v Mariboru se je odločil, da bo v prihodnjem letu, ko bomo po vsej domovini praznovali 40-letnico zmage in osvoboditve, pripravil razstavo znakov in medalj, ki so jih v zadnjih letih brigadni, odredni in razni drugi odbori ustanovili za svoje borce. O teh znakih in medaljah bo izšel tudi bogato ilustriran katalog.

Znaki in medalje, ki jih ustanavljajo posamezne partizanske enote za svoje borce, nimajo ničesar skupnega z državnimi odlikovanji, kljub temu pa je njihov pomen pri negovanju narodnoosvobodilnega in revolucionarnega izročila kar precejšen. Do znakov posameznih enot so upravičeni samo borci, ki so nekoč v najtežjih vojnih časih enoti tudi pripadali. Znaki ne poznajo razlik in tudi krivic, ki so lahko nastale pri odlikovanjih. Prva vojna leta niso bila čas podeljevanja odlikovanj, prve podelitve so bile jeseni 1944, največ odlikovanj pa je bilo podeljenih po letu 1951. Čas je pripeljal svoje in še vrsta okoliščin, da se je marsikateri borec čutil ob tem prizadetega ali zapostavljenega. Mogoče tudi zato nalete spominski znaki in medalje povsod na tako lep sprejem. Znaki ne poznajo razlik med čini, in so povsem enaki za komandanta kot za njegove borce. Kjer so dosledni, brigadnih, odrednih, bataljonskih in podobnih, samo borcem neke enote namenjenih znakov, ne morejo dobiti tudi še tako visoki častni gostje na neki proslavi, če seveda niso bili sami v enoti.

Lepo je ob raznih proslavah videti, s kakšnim ponosom si borci pripenjajo in potem nosijo na srečanjih znake svojih enot. Prva, ki se je odločila za svoj brigadni znak, je bila leta 1977 12.

SNOUB ob svoji proslavi v Mariboru. Znaki, ki so bili izdelani v obliki medalj in so viseli na traku v slovenskih narodnih barvah, so nastali prav po partizansko, skoraj brez vsakega denarja. Vsak

izdelani posebej lepo in skrbno, v obliki medalj in z veliko mero poslušnosti za negovanje bojnega izročila enote. Ponekod spremlja podelitev znaka tudi posebna diploma, nekatere enote so dale na znake svojih borcev vgravirati tudi zaporedne številke. Ob tem bi bilo prav dodati, da je seveda največja vrednost posameznega znaka, če je na njem vgravirano ime borca in ne samo zapore-

Med gradivom za razstavo sta že spominski znak udeležencev pohoda 14. divizije na Štajersko in medalja Briško-beneškega odreda

znak je imel tudi vgravirano ime, priimek in partizansko ime borca ali borke, ki mu je bil znak podeljen. Temu znaku so kmalu sledili tudi znaki drugih partizanskih brigad, dandanes so redke, ki še nimajo svojega znaka. Tako je tudi 11. SNOUB, ki svojega znaka še nima, že sprejela sklep o njegovi ustanovitvi. Nekateri brigadni znaki so

dna številka znaka. Domače in nekako toplo delujejo znaki, kjer visi kovinska medalja na platnenem traku.

V okvir celote znakov, ki jih namerava na svoji razstavi predstaviti Muzej narodne osvoboditve v Mariboru, sodijo tudi znaki za udeležence posameznih večjih bojov ali zmag. Tako je medalja ali uradno imenovani »znak ča-

sti udeležencev pohoda 14. divizije na Štajersko 1944«, ki so ga leta 1979 na veliki proslavi dobili vsi nekdanji pohodniki, vsak znak nosi vgravirano ime nosilca. Poseben znak je bil ustanovljen tudi za borce, ki so premagali Italijane v Jelenovem žlebu, kljub temu pa drži, da smo to vrsto spominskih znakov nekoliko zanemarili in bi bilo prav, da se borcem za sodelovanje v posameznih večjih bojih, zlasti zmagah, oddolžimo s posebnimi spominskimi znaki samo zanje. Tak znak bi moral praviloma nositi tudi vgravirano ime nosilca.

Muzej narodne osvoboditve Maribor se ob pripravah na razstavo in še posebej pri zbiranju gradiva srečuje z vrsto težav. Spisek vseh znakov in medalj, ki ga ima muzej, je gotovo nepopoln. Zato muzej prosi vse brigadne in druge odbore, da pošljejo na naslov: Muzej narodne osvoboditve Maribor, Heroja Tomšiča 5, Maribor, tele podatke o znaku svoje enote: kdaj in kdo je znak ustanovil, kdo je znak likovno oblikoval in katera delavnica ga je izdelala, koliko znakov je bilo izdelanih, koliko (vsaj približno) podeljenih in kdaj je bila prva podelitev, seveda pa je dobrodošel tudi vsak drugi podatek o posameznem znaku. Muzej tudi lepo prosi posamezne odbore, da bi poslali in posodili za razstavo po en primer ek posameznega znaka, če to ni mogoče, pa poslali znak.

Katalog razstave, ki bi naj bil tudi likovno prikupen in bogat s tajno vrednostjo, pripravljata kot zunaj muzejski sodelavec Janez J. Švajcer. Vsem, ki bodo pripomogli k uspehu razstave, bo muzej seveda poslal po en primer ek kataloga brezplačno.

M. Kos

Nepotrebna jeza

Knjiga Bračičeva brigada je izšla pri založbi Partizanska knjiga, in sicer samo 1. del, drugi je šele v pripravi. Sklep odbora brigade je bil, da zberemo potrebna sredstva in da bo dobil vsak borec brigade knjigo, 1. del brezplačno. V naši evidenci borcev, za katero menimo, da je kar se da točna, imamo evidentiranih 782 borcev in vsi bodo dobili knjigo brezplačno. Žal tovariša Rudija Šepetavca nimamo v evidenci, niti ni na seznamu Bračičeve brigade. Tudi na seznamih udeležencev proslav zadnjih 7 let ga ni zaslediti, zato se zaman hudeje, ker ni prejel knjige brezplačno. Če bi tovariš Šepetavec dokazal, da je bil borec Bračičeve, smo mu pripravljeni podeliti knjigo, v nasprotnem primeru pa bo moral kar pohiteti z nakupom, saj je v prodaji pri založniku le še nekaj knjig.

Predsednik odbora
skupnosti borcev 13. SNOUB
Mirka Bračiča

Aforizmi

★ ZVESTOBA DO DRUŽBE
Bil je tako dober
davkoplačevalec,
da si je ožulil
palec ob kazalec!

★ NOVA PONARODELA
Standard pada,
cena raste,
delav'c zeleni!

★ OPOZORILO
Vsem, ki ste že v prihodnosti,
v prihodnosti, ki nima mej:
le-ta pripada tistim,
ki zdaj še niso v njej!

Jože Petelin

Letošnje nagrade »4. jul«, ki jih podeljuje zvezni odbor ZZB NOV Jugoslavije

Ustvarjalnost na temo narodnoosvobodilnega boja

Letošnje nagrade »4. julij« so rezultat že šestnajstega natečaja Zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije. Vsa letošnja razpisna imena imajo cilj spodbujati pisanje in sploh kakršnokoli ustvarjanje na temo NOB, negovati izročila tega boja in prikazovati njegove vrednote tudi kot sestavni del našega današnjega življenja. Na natečaj je prispelo 116 predlogov za 97 avtorjev in institucij. Žirija je tokrat dodelila tri diplome in šest nagrad.

Diplome »4. julij«

PUBLICISTIKA:

»Turistični tisk iz Beograda je prejel diplomu za biblioteko turističnih vodnikov Spomeniki revolucije. To je svojevrsten zgodovinsko-turistični vodnik skozi mesta, mimo pomembnih spomenikov naše revolucije, ki označujejo najpomembnejše dogodke iz NOB. V letu 1983 je v biblioteki Spomeniki revolucije izšlo osem knjig, od leta 1976 pa je objavljenih 27 naslovov.

ZGODOVINA:

Center za zgodovino delavskega gibanja in NOV Istre, Hrvatskega primorja in Gorskega kotarja z Reke je prejel diplomu za celotno aktivnost v letu 1983. Center so leta 1968 ustanovile družbenopolitične organizacije občine Reka z namenom, da bo raziskoval revolucionarno delavsko gibanje, narodnoosvobodilni boj in socialistično gradnjo na območju skupščine občine Reka. Center je izdal že 36 zbornikov, monografij in brošur, organiziral več znanstvenih zborovanj in neprestano navezuje stike z institucijami in posameznimi znanstveniki širom po domovini. Lani je bil poseben poudarek Centra na zanemarjenem raziskovanju revolucionarne preteklosti otokov Severnega Jadrana, sodelovanje španskih borcev v protifašističnem boju in obrambni španske republike.

FILMSKA USTVARJALNOST:

Filmska delovna organizacija Kino iz Zagreba je prejela diplomu 4. julij kot producent dokumentarnega filma Kri in pepel Jasenovca. To je svojevrsten spomenik jasenovskim žrtvam, umetniško delo, priča zločinom v zlogasnem ustaškem taborišču na obali Save. Izdelan je tako po arhivskem gradivu kakor tudi po najnovejših raziskovanjih v Jasenovcu v zadnjih letih.

Nagrade »4. julij«

Denarne nagrade so prejeli posamezniki, in sicer: Nikola Cvetić s področja književnosti za roman »Čemerna«.

Boško Matić s področja publicistike za knjigo Krcun.

S področja zgodovine je bil nagrajen Esad Tihic za knjigo »Posavsko-trebovski NOP odred«.

V likovnem ustvarjanju je zaslužil nagrado Edo Murtić za ciklus del Oči straha.

Nada Bjelogrić je prejela nagrado za radiofonsko delo Tretje zasedanje bomo organizirali v Beogradu, ki na posrečen način opisuje 40-letnico AVNOJ.

S področja glasbene ustvarjalnosti pa sta podeljeni dve nagradi, in sicer skladatelju Alojzu Ajdiču in ko-reografu Metodu Jerasu za scensko-baletno predstavo kantate Ravensbrück. Ta Ajdičeva kantata predstavlja korak naprej, korak, s katerim glasba in balet navdihujeta gledalce z občutkom vzvišenega dostojanstva v tistem trpljenju taborišča, tovarištvu, medsebojni pomoči in neomajni moči v življenju, ki je življenja vredno. Tovariša Ajdič in Jeras sta nagrajenca iz Slovenije.

Živa Drole

Izšlo pri Slovenski akademiji znanosti in umetnosti

Zbrana dela Borisa Zihlerla – druga knjiga

Inštitut za marksistične študije znanstveno-raziskovalnega centra SAZU je prejšnji teden organiziral tiskovno konferenco ob izidu druge knjige Zbranih del Borisa Zihlerla, obenem pa so postregli tudi s prvo knjigo, ki je izšla v Ljubljani leta 1981 v nakladi 1000 izvodov.

Prvi zvezek Zbranih del obsega obdobje od Zihlerlovega vstopa v slovenski kulturni prostor leta 1933 do zloma stare Jugoslavije aprila 1941. V njem so zbrani članki, daljši spisi in prve polemične razprave, v katerih se v glavnih obrisih že nakazujejo skoraj vsa poglavitna področja, ki jim bo poslej namenjena Zihlerlova znanstvena, filozofska in politična misel: zanimanje za kulturo, posebej za umetnost in znotraj nje literaturo. Dalje polemično soočanje z novimi literarnimi tokovi in koncepcijami umetnosti, kritični spoprijem s sodobno meščansko filozofsko in družbeno mislijo, zanima ga proučevanje zgodovine, posebej se tistih dogodkov, ki so povezani z osvobodilnimi prizadevanji delavskega razreda in zatiranih kmečkih množic, pa še poglobljene teoretične analize sodobni družbenih in političnih procesov.

Kronološko načelo je vodilo uredništvo pri urejanju Zihlerlovih Zbranih del, Skoznje bralec lahko dobi podobno Zihlerlovo miselnega razvoja, obenem pa tudi podobo zgodovinskega trenutka, ki je tak miselni razvoj narekoval.

Druga knjiga je nekoliko obsežnejša od prve. Uredila jo je Neda Pagon-Brglez. Zajema pa obdobje revolucije od 1941. do 1945. leta, torej tisto izjemno zgodovinsko obdobje, v katerem se je moral opredeliti tudi vsak posameznik v odločitvi, da bo svojo osebnost usodo v celoti povezal z usodo svojega naroda in z njegovimi prihodnjimi cilji. V življenju vseh posameznikov, ki so s puško

ali besedo delali to zgodovino, je obdobje revolucije pomenilo tudi preizkušnjo idej, ki so jih širili in branili napredni razumniki že v predvojnem obdobju. Kontinuiteta napredne predvojne družbene in politične misli in tudi akcije se je v tem obdobju praktično in teoretično potrjevala. Izsek iz tega izjemnega dogajanja pomeni tudi takratno delo Borisa Zihlerla, kakor ga prikazuje druga knjiga njegovih Zbranih del. Pri zbiranju gradiva za to obdobje so se seveda pojavile težave, zlasti zato, ker gre pretežno za čas ilegalnega delovanja in je bilo pogosto težko ugotoviti zanesljivost psevdonimov in celo nepodpisanih člankov. Pri tem so si v uredništvu dostikrat pomagali s stilno analizo, pa še kljub temu ni rečeno, da so Zihlerlu pripisali kak nepodpisan članek, ki ni njegov.

Značilno za tisti čas je pisanje v udarnem akcijskem jeziku. Takšni so tudi Zihlerlovi članki, priložnostni zapisi in razprave, ki jih je sproti prilagajal trenutnim potrebam partizanskega gibanja. To je izrazito akcijski, žurnalistični način delovanja Borisa Zihlerla od začetka vstaje pa do osvoboditve. Posebno pozornost je namenil šolstvu med NOB; Zihlerl piše o politični partijski šoli v Rogu in v Cerknem. Glede marksističnega izobraževanja pa meni, da je to splošno kulturno izobraževanje.

Druga knuga obsega devetdeset bibliografskih enot. Skrbna bibliografija, ki jo je zapustil Boris Zihlerl, je bila še dopolnjena, vendar ni rečeno, da je dokončna. Neavtorizirani zapisi niso objavljeni in so kot neavtentični le omenjeni v uvodu. Največji pomen in zasluga druge knjige Zbranih del pa sta gotovo v tem, da se bo razsežnost Borisa Zihlerla pokazala še v drugi luči, ne le kot profesorja in teoretika.

Živa Drole

Založba Komunist je izdala

Miha Marinko – Izbrana dela (3. knjiga)

Pred kratkim je pri ČZDO Komunist izšla tretja knjiga Izbranih del Miha Marinka. Gre za Marinkove govore, članke in pogovore, ki v tej knjigi oklepajo čas od Marinkovega referata na četrtem kongresu OF SZDL 25. aprila 1953, pa do razprave na zasedanju republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije 3. novembra 1958 o aktualnih nalogah sindikatov. Seveda to ni od prejšnjega in poznejšega ločeno razvojno obdobje. Predstavlja nadaljevanje že trdno zasidranega razvoja, ki pa dobiva v teh letih doma in v svetu tudi očiten pečat svojega časa in se nadaljuje obogaten z novimi dosežki in spoznanji, hkrati pa tudi z novimi protislovji. To je čas naglega in

dokaj stabilnega razvoja navznoter ter hitrega in uspešnega uveljavljanja navzven. Osrednje vprašanje našega takratnega notranjega razvoja je krepitev samoupravnih odnosov – v materialni proizvodnji in v družbenem upravljanju. Miha

Marinko je bil v ospredju takratnega družbenopolitičnega življenja v Sloveniji. Njegova beseda je bila podrejena družbenim in političnim razmeram, usmerjena v gospodarstvo, kulturo pa tudi v mednarodno politiko. Takrat so se namreč odigravale velike spremembe v mednarodnih odnosih, nekatere tesno povezane z vlogo nove Jugoslavije. Ne gre le za sporazume s sosednjimi državami, marveč za odnose v celotnem takratnem svetu in posebej v mednarodnem delavskem gibanju.

Za Marinko je značilna akcijska neposrednost. Ni izbral besed, ko je na primer kritiziral birokratizem. Značilne so njegove kritične ocene posameznih odklonov v

posameznih organizacijah zveze komunistov. Skratka, Marinkova pisana zapuščina v tej knjigi zrcali obilje vprašanj, ki jih lahko prenesemo tudi v današnji čas in jih opredelimo kot naša skupna družbena vprašanja. Zato njegova dela niso le zgodovinska sredina petdesetih let, temveč so vseskozi aktualna. Publikacijo je uredil Roman Zupan, natisnil pa jo je Kočevski tisk v tisoč izvodih. Na koncu knjige so dodane fotografije in bibliografski podatki o doslej zbranih delih za obdobje januar 1953 december 1958.

V načrtu je še četrta knjiga Izbranih del Miha Marinka, ki jo lahko pričakujemo prihodnje leto spomladi.

Živa Drole

Partizanski kulturniki, padli med NOB

Ob 70-letnici rojstva Janeza Kardelja

Letos se v juniju spominjamo partizanskega kulturnika Janeza Kardelja, rojenega pred sedemdesetimi leti (24. junija 1914) v Ljubljani in padlega pred dvainštiridesetimi leti (18. avgusta 1942) nekje pri Šemberku nad Starim Logom na Kočevskem.

Medtem ko Edvarda Kardelja pozna vsa Jugoslavija in svet, je živel njegov mlajši brat Janez vseskozi v njegovi senci in ostal po krivici skorajda neznan. Po šolanju v Ljubljani si je izbral zobotehniški poklic, v prostem času pa je nastopal kot mlad nadarjen amaterski igralec pri Šentjakobskem gledališču. Zaradi tega ga je Izvršni odbor Osvobodilne fronte (vanjo se je vključil od vsega začetka) imenoval za vodjo Agitteatra. V partizane je odšel maja 1942. Na pobudo in po nalogu Izvršnega odbora Osvobodilne fronte je organiziral samostojno igralsko družino, ki je pod njegovim vodstvom nastopala na osvobojenem partizanskem ozemlju na Dolenjskem. Režiser in igralec Slavko Jan, ki je vodil celico Osvobodilne fronte v ljubljanski

Drami je poleti 1942 izročil partizanske dovolilnice prvi igralski skupini, ki je odšla na Dolenjsko. Vendar v tej skupini niso bili poklicni igralci, temveč amaterji.

Janez Kardelj je prišel iz Ljubljane pod Rog kmalu po 15. juniju, za njim sta prišla še študenta Drago Blanč in Marjan Kovič, igralca Sintičevega ljubljanskega Gledališča mladih. Iz vlaka, ki je peljal v internacijo nekaj sto slovenskih internirancev in so ga pri Verdu napadli partizani in osvobodili del internirancev, se je pridružil Agitteatru študent umetnostne zgodovine Emiljan Cevc. Za njim sta prišla v igralsko družino Agitteatra še pesnik in satirik Ivan Rob in edina ženska v igralski skupini Francka Herzova.

Na pobudo partijske konference na Cinu in po nalogu Izvršnega odbora Osvobodilne fronte se je konec junija začela oblikovati na prvem slovenskem osvobojenem ozemlju skupina Agitteatra, ki naj bi poleg kulturnoprosvetnih ter umetniških prevzela tudi agitacijske in propagandne naloge.

Bila je nekakšna profesionalna enota, ki je nastopala predvsem v vojaških enotah, posredovala pa je svoj program tudi civilnemu prebivalstvu osvobojenega ozemlja.

Program predstav Agitteatra so sestavljale recitacije pesmi Antona Aškercja, Francea Prešernja, Simona Gregorčiča, Mateja Bora in češkega pesnika Petra Bezruča (Šleske pesmi). Matej Bor je napisal nalašč za Agitteater pesem »Požigalčeva suknja«. Člani Agitteatra so ob kitarski spremljavi peli še posmehljivke, songe in kuplete Ivana Roba in Draga Blanča. Agitteater je imel tudi svojo himno, ki jo je spesnil Janez Kardelj. Napev zanjo so si izposodili iz Schurekove igre »Pesem s ceste«. Na pobudo Agitteatra so nastali osnutki nekaterih dramskih krajših besedil Mirana Jarca in Mateja Bora.

Edvard Kocbek je konec julija 1942 sklical vse partizanske kulturnike, ki so znali sukati pero in so bili dosegljivci. Povedal jim je željo Izvršnega odbora Osvobodilne fronte, naj bi začeli pisati gledališke igre in

skeče za Agitteater. Najbližja sta bila tedaj Agitteatru Matej Bor in Miran Jarc, ki sta se takoj lotila pisanja. Nastala sta skeča: Borov »Jerišov veliki večer« (poznejši »Sinov strel« oziroma »Težka ura«) in Jarčev skeč »Gabrenja«. Kocbek pripoveduje v svojem partizanskem dnevniku: »Bor nas je povabil na strmo pobočje nad globeljo in nam prebral že predelani in popravljeni skeč iz življenja ljubljanskih atentatorjev »Sinov strel«. To različico je potem predložil Agitteatru, ki je za to igro imel bralne vaje pred začetkom roške ofenzive. Jarčev tekst se je ohranil v pesnikovi zapuščini. Kaže, da je Izvršni odbor Osvobodilne fronte izbral pravega moža za vodjo Agitteatra, saj je Janez Kardelj združeval v svoji osebnosti poleg umetniških, tudi izredne organizacijske sposobnosti. Pod njegovim vodstvom se je pričel Agitteater lepo razvijati in prehajati iz agitacijsko propagandne skupine v pravo gledališče z vedno bolj umetniškimi ambicijami. Žal je ta veliki razcvet zaustavila in uničila italijanska roška ofenziva, v kateri so izgubili življenje skoraj vsi člani Agitteatra razen Emiljana Cevca, ki še danes živi med nami in bi nam lahko bolj avtentično izpričal in opisal delo Agitteatra in njegovih akterjev ter njegovega vodje Janeza Kardelja.

Dušan Mevlja

Ovaduhinja med belimi plašči

Stara šempetrška kasarna je bila med okupacijo znana po zloglasnih zaporih. Okoli starih zidov so se sprehajale straže italijanske policije, skozi obokani vhod na južni strani je bil velik promet policijskih avtomobilov, ki so prevažali zapornike. Tudi ponoči skoraj ni minila ura, da ne bi pridrvela »zelena marica«, ki je vozila na zasliševanje v druge zapore. V kasarni je bila italijanska policija, in to nekaj navadnih policije v uniformah, velik del policije pa je bil v civilnih oblekah. To so bili agentje, ki so po mestu zasledovali in lovili pripadnike OF. Ti agenti so bili elegantno oblečeni, pred izhodom na cesto so se pogledovali v ogledalu. Izhod so imeli največ na Lipičevo ulico, od koder ni bilo daleč do tramvajске postaje. Ker je bila v kasarni tudi policijska kuhinja, je bila množica policajev vseh vrst na cestah okoli kasarne. Posamezno ali v skupinah so postopali in se ozirali za vsak žensko. Policijsko okolje je ljudi odvrčalo od bližine kasarne še bolj potem, ko so ljudje zvedeli o krutosti in mučenjih.

Le malokdo je vedel, da je v vzhodnem vogalu kasarne ob Ljubljani bolnišnica za zdravljenje in raziskovanje rakastih bolezni. Tam nas je bilo zaposlenih okoli 20 uslužbencev, komaj toliko pa tudi bolnikov. Inštitut je ustanovil znani zdravnik in raziskovalec raka dr. Cholewa leta 1938. V predaprilski državi so bila za zdravljenje te bolezni na voljo skromna sredstva, zato so v starem delu kasarne preuredili prostore za inštitut. To so bili sicer neprimerni prostori. Vendar si je dr. Cholewa s posredovanjem takratnih politikov omogočil osnovne aparature za obsevanje bolnikov. Za temi stari zidovi se je začelo zdravljenje rakastih obolenj v Sloveniji. Dr. Cholewa je zaradi razvoja inštituta prenašal klerikalni režim, ki je takrat imel odločujočo besedo v ljubljanskih bolnišnicah. Tudi v našem inštitutu smo se prilagodili in podrejali delovnim razmeram, ki so jih določali predstavniki klera. Za režim so znotraj skrbele sestre redovnice, ki so prav na našem inštitutu hotele prednjačiti pred drugimi bolnišnicami tako, da smo kot celoten inštitut pristopili k »družini srca Jezusovega«. Vsi smo podpisali posebno listino, nato pa je bila hišna slovesnost, ki se je je udeležil tudi škof Rožman. To se je zgodilo leta 1940. Takrat se v zavodu ni smelo izgovoriti besede komunizem v pozitivnem smislu. Delo je potekalo po zelo ustaljenem redu, ki je vladal v bolnišnicah že od starih časov. Tudi v službi smo bili po cele dneve, zato so bili uslužbenci bolj malo seznanjeni s politiko zunaj zavoda. Vdani redu

in v spoštljivih medsebojnih odnosih si skoraj nismo upali na glas povedati kaj o kakšni spremembi. In vendar se je spremenilo. Dogodki, ki so pretresali razkosano Slovenijo, so povzročili, da smo se bolj povezali. Obravnavali smo novice o krutostih okupatorja, ki so nas vse prizadevale. Vest o preseljevanju na Gorenjskem, o zapiranju duhovnikov, inteligence in komunistov so vznemirjale vsakogar, tudi še takoj mirne in vase zaprte sestre redovnice. Strah zbujajoče novice o grozotah, ki smo jih slišali, smo prenašali drug drugemu. To nas je zbliževalo. Z vsako grozljivo novico se je porajal odpor, ki nas je združeval v organizacijsko povezanost v vse splošnem razmahu OF. V jesenskih mesecih 1941 nas je bila skoraj polovica uslužbencev opredeljenih za OF; podpirale so nas tudi nekatere sestre. Že prej pa sta dr. Novak in dr. Savnik z rednimi denarnimi prispevki sodelovala v organizaciji OF. Ob nastajanju partizanskih čet smo se takoj vključili v akcijo zbiranja zdravil in inštrumentarija za sanitetno službo v partizanih. Tudi v splošni bolnišnici se je na podoben način vključil del zdravnikov in nekaj redovnic v organiziranju sanitete.

Zdravstveno tehnično osebje pa je z nekaj izjemami v celoti sodelovalo z OF. Na mnogih sestankih se je pokazalo medsebojno zaupanje in pripravljenost za aktivno delo pri zbiranju sanitetnega materiala, obveščanju, sabotiranju italijanskih ukrepov, ponarejanju imen in podatkov v matični službi, pomoči

zapornikom pri begu itd. Ko se je formirala Narodna zaščita v desetino, so se zapriseženi člani vadili v ravnanju z orožjem in streljanjem v kanalih. Člani NZ so v okolici bolnišnice tudi pisali gesla okupatorju.

Kakor se je splošno zaostroval boj proti okupatorju, tako so nestrpno tudi v bolnišnici nekateri zagrizeni klerikalci postali aktivni nasprotniki OF. Skupaj z Italijani so z nekaterimi duhovniki in redovnicami organizirali svojo obveščevalno službo. Žrtve tega delovanja so bili tisti pripadniki OF, ki so bili v začetku preveč zaupljivi in znani. Nekatere od njih so kmalu odgnali v taborišča. Tudi v bolnišnici se je organizirala bela garda, največ na verski osnovi. Preproste strážnice so bile pod vplivom sester redovnic, ki so jih z duhovnimi vajami in pobožnjakim sestajanjem pridobile za delovanje proti OF. Nekatere nune so zvito in zagrizeno delovale skupaj s kakšnim zdravnikom; eden takih je bil dr. Janež. Tudi med bolniki so se pojavili taki, ki so iskali možnost, da škodijo OF.

Jeseni 1942 so se tudi na inštitutu medsebojni odnosi med uslužbenci neusmiljeno zaostri. V partizane je odšel dr. Novak. Na zavod pa je prišel v službo invalid Samec, ki je prebegnil z nemškega ozemlja. Ta je odkrito deloval proti partizanom in OF. Za to je skušal pridobiti tudi druge sodelavce v pisarni inštituta. Opazovanje in zasledovanje v hiši se je povečalo, vsaka malenkost zu-

naj rutinskega in navadnega dela je že zbujala sum. Porajalo se je tudi zlonamerno obtoževanje. Tako na primer v jeseni 1942.

Strežnik Jože je pritekel po prvih stopnicah do dolgega hodnika, kjer se je ustavil, pogledal navzgor po drugem stopnišču in zamahnil z roko enkrat, nato še enkrat. Takega njegovega obnašanja nisem bil vajen. Zaslutil sem, da bi moglo biti nekaj narobe. In res je bilo narobe, pa še zelo hudo za nas vse, ki smo sodelovali z OF. »Nekdo je vse izdal,« je povedal Jože in zbegano gledal okoli sebe, če naju kdo ne vidi. »Povedal mi je Janez in hitro pojdi tja k njemu.« Hitro sem se izmuznil iz službe s tistim pogostim izgovorom: »V trgovino Sanolabor po to in to.« Okoli vogala zavijem mimo dveh italijanskih policistov v civilu.

Obveščevalec Janez me je že na vratih zabodel s svojimi velikimi očmi in rekel: »Izdani ste vsi skupaj. Obveščevalna je prestregla pismo, ki ga je pisala na policijo Miroszlava. V pismu navaja ime naših vseh, ki sodelujemo z OF, da imamo zveze s partizani, da krademo zdravila in jih pošiljamo dr. Novaku v partizane, tudi orožje imamo itd. Kakšno presenečenje bi to bilo za Italijane, ki so mislili, da je naš inštitut lojalna ustanova! Obiskal jo je tudi visoki komisar Grazioli, ki mu je obisk priporočal italijanski zdravnik – svetnik. Vsekakor izdaja, za katero bi si Italijani čestitali.« Čeprav je bilo pismo v naših rokah smo bili še zmeraj resno ogroženi. Naredili smo načrt, da je treba dekle takoj zastrašiti in ji vteptati v glavo, da bo vsako izdajanje plačala z življenjem. Zastrasiti pa jo mora policija. Tako, da pride na inštitut policijski agent s pismom, ki ga je pisala, in zahteva od šefa Cholewa, da ugotovi resnico. Ta agent mora biti popolnoma prepričljiv, tudi za dr. Cholewa, obenem pa mora sam reči, da policija ne verjame taki ovadbi. Zahtevati mora, da bo dekle preklicalo ovadbo, kar naj gre v zapisnik. Tako zamisel pa je bila izvedljiva le, če bi jo izpeljal sposoben človek. Akcijo bo varovala NZ, za vlogo policijskega agenta pa bo najbolj primeren tovariš Nino. Izdelali

smo načrt. Nadrobnosti pa je tovariš Nino naredil še sam. Bil je postaven mož in resno je nastopil, saj je bil v poklicu sodnik. V akciji ni smelo biti prevelikega tveganja. Za varstvo znotraj zavoda smo mobilizirali člane NZ. V zavodu je stražil Franci, zunaj na cesti ob Ljubljani tovariš Varoga, na drugi strani šempetrške pa tovariš Janez. Znotraj zavoda sva stražila zgoraj Franci in spodaj na hodniku še jaz. Oba sva pazila, da bi v času, ko bo Nino pri šefu, ne bilo kakšnega naključnega obiska v šefovi sobi. Predvsem je bilo treba na nesumljiv način prepričati, da bi hotela v sobo kakšna nuna ali uradnik Samec iz spodnje pisarne. Če pa šef ne bi zaupal policistu, ali pa, da bi punca ne klonila in spoznala prevaro, potem bi se moral Nino umakniti iz zavoda in kasarne. Tedaj bi morala midva priskočiti na pomoč. Morala bi zapustiti zavod, sicer bi dočakala kaj kmalu alarm policije. Za umik smo bili pripravljeni, zbirališče pa je bilo določeno pri Zalah v gostilni, kjer bi se spoznali z geslom: »Tistega vina ni – je pa pletenka.« Tam bi zvedeli za kraj, kjer bi počakali na odhod v partizane.

Enaka pripravljenost za umik je bila predvidena tudi v primeru, če šef ne bi verjel policistu. Šef dr. Cholewa je bil velik strokovnjak za zdravljenje raka, in to so mu priznavali tudi italijanski zdravniki. Nekdaj je bil vojaški zdravnik, zato je zahteval disciplino. Kaj če zavrne pogovor s policistom in se obrne na italijanskega zdravstvenega svetnika, s katerim je ponavadi urejal zadeve z italijanskimi oblastmi? Eno in drugo je bilo odvisno od nastopa tovariša Nina, ki je prišel naslednji dan na inštitut. Akcija pa je potekala takole:

Nekaj minut čez četrto uro popoldne pride po stopnicah eleganten gospod srednjih let (na stopnicah sem mu dal znak, da je vse v redu) in gre po dolgem hodniku naravnost k sobi z napisom »Šef inštituta.« Sestre redovnice, ki so bile na hodniku, so se mu rahlo priklanjale, kakor je bila njihova navada. Če gre tuji gospod k šefovi sobi brez kakšnega vprašanja, je

gotovo zdravnik in šefov znanec. Stopil je v sobo, za njim so se zaprla vrata – in po hodniku je potekalo delo po utečenem redu. Za drugimi vrati, v šefovi sobi, pa se je predstavil z odličnim nastopom gospod oblašnega videza: »Dovolite, klanjam se, policijski inšpektor...« »Prosim, izvolite.« Šefu se ob besedi inšpektor rahlo potegnje ustnice malo postrani. Tak je bil vedno, kadar ga je kaj vznemirilo. V naslednjem trenutku inšpektor nadaljuje: »Nekoč smo se že videli, bili ste šef bolnišnice v Brezicah, zdravili ste mojo sestro.« Dr. Cholewa vljudno: »Sedite, izvolite.« S prijaznim nasmehom je nadaljeval inšpektor: »Vašo ustanovo poznam kot zelo ugledno in priznano. To je gotovo vaša zasluga. Zelo začuden pa smo bili, ko smo prejeli tole pismo. Ker vas poznamo, nismo verjeli obtožbam v tem pismu, zato bi rad ugotovil resnico.« Ponudi dr. Cholewi pismo in ta bere. »Hudiča!« vzklikne, vstane in gre zapirat okno s pripombo, da je spodaj italijanska straža in je bolje, če se kaj ne sliši. Nato bere: »Na inštitutu je prava organizacija OF. Lahko dokažem, da krajevo zdravila, ki jih vozi Franci Potokar s triciklom nekam v mesto. Kam, bi še lahko zvedela. Tudi iz bolnišnic vozi sanitetni material. Skoraj vsak dan pelje nekaj s triciklom, da pošilja jo vse stvari dr. Novaku, ki je bil zdravnik pri nas, zdaj pa je zdravnik pri partizanih. Potem prihajajo na inštitut razni ljudje, ki se zadržujejo v laboratoriju pri Kristlunu Ribnikarju. V laboratoriju je tudi prof. Premru, ki je komunist. Mislim, da imajo tudi orožje, ker večkrat prenašajo neke pakete. Dr. Strancar zbira denar za OF, tudi meni je že rekel, naj bi kaj dala. Pri kurjaču Zajcu so vedno spravljani kakšni paketi. Tudi dr. Savnik in dr. Žitnik...« »Kako je mogoče, da nas ta baba...?« Dr. Cholewa se ježno zbere, presenečen je, nabira misli, da bi ovrigel ovadbo. Inšpektor hitro presodi njegovo prizadežnost in ga pomirljivo zadrži: »Mi smo vedeli, da to ne more biti resnica, zato predlagam, da to dekle zaslišim vpriču vas. Prosim, če bi jo poklicali, naj pride v to sobo.« Dr. Cholewa precej ne-

ALBERT KLUN

DRUGA TANKOVSKA BRIGADA NOVJ

Ustanovitev 2. tankovske brigade

Druga tankovska brigada je bila ustanovljena 6. oktobra 1944 v Sovjetski zvezi. Tega dne se je namreč začel pouk celotnega moštva omenjene brigade. Takrat so bili borci že na poligonu Tesnikovoje v organizirani brigadi, razvrščeni po bataljonih in četah. Prav tako so imeli enako oborožitev, kot so jo pozneje prejeli pred odhodom v domovino (8. marca 1945 je komandant brigade podpolkovnik Voja Radić v spremstvo svojih in sovjetskih oficirjev predal posadkam nove tanke vozila in opremo, kar je brigadi po formaciji pripadalo). Naj še dodamo, daje več kakor dve tretjini moštva že bilo izšolano v Catatbi in Gravini v začetku leta 1944.

Formacija 2. tankovske brigade se je popolnoma ujemala s formacijo tankovskih brigad Rdeče armade ob koncu druge svetovne vojne. Brigada je imela tri tankovske bataljone, vsak od teh po dve tankovski četi. Vsaka četa je imela tri tankovske vode, v vsakem od teh pa so bili trije tanki in poseben tank za komandirja čete. Tudi vsak komandant bataljona je imel poseben tank, v štabu brigade pa sta bila dva tanka. Brigada je ob ustanovitvi imela 65 tankov T-34 s topovi 85 mm, 3 oklepne avtomobile, 9 PAM (protiavionski mitraljezi), 151 tovornjakov in posebnih vozil, 12 motociklov in 1150 mož.

Motodesantni bataljon je bil ustanovljen za neposredno pomoč tankovskim bataljonom. Na vsak tank v bataljonu je bila po ena moto-

desantna četa. Osnovna oborožitev v tem bataljonu so bili sovjetski avtomati (brzostrelke) kalibra 7,62. Vsak vod pa je imel tudi svojo lahko strojico. Motodesantni bataljon ni imel svojih vozil, temveč se je moštvo vozilo na tankih ali pa na tovornjakih brigadne tehnične čete. Od prištabnih enot je brigada imela spremljevalno četo, protiletalskih strojnic 12,7 mm, tehnično četo in sanitetno vojo.

Organizacija in formacija tankovskega bataljona v materialno tehničnem pogledu sta bili takšni, da je bil povsem samostojen. V vsakem bataljonu so namreč imeli zaledni vod z oddelkom za oskrbovanje s strelivom in gorivom z oddelkom za vzdrževanje ter z intendantskim in sanitetnim oddelkom. Oddelki za vzdrževanje je imel premično delavnico z orožjem in rezervnimi deli. Delavnica je delovala tako, da je motorno vozilo prišlo do pokvarjenega tanka; mehaniki so ga popravili in nato odšli drugam, k drugemu pokvarjenemu tanku. Sovjeti so to delavnico imenovali »letuška« in ta naziv so prevzeli tudi borci 2. tankovske brigade.

Ves čas svojega obstoja 2. tankovska brigada ni spremenila svoje organizacije. Od sovjetskih tankovskih brigad se je razlikovala le po načinu ureditve politično-partijskega dela, ki je bilo v naši enoti urejeno tako kakor v pehotnih brigadah NOVJ.

V štabu brigade je bilo 16 oficirjev, ožji štab pa so sestavljali komandant Voja Radić, politični komisar Radomir Djurić, pomočnik političnega komisarja Ivan Romac, načelnik štaba Mirko Krželj-Spanac in tehnični oficir Stefan

2

Doboš. Komandant brigade torej ni imel namestnika, ampak je to dolžnost opravljal načelnik štaba. Drugi člani štaba so bili iz operativnega, tehničnega in obveščevalnega oddelka, v njem sta bila tudi varnostni oficir in brigadni intendant.

V domovino!

Takoj po prevzemu oborožitve so se začele obsežne priprave za odhod v domovino. Od

Mirko Krželj Spanac, načelnik štaba 2. tankovske brigade, slikan v jeseni leta 1944 v Sovjetski zvezi (Tula)

Tule do Ploestija so se tankisti peljali po širokotirni ruski železnici. Nato so prek Dobrudže, Sofije, Dimitrograd in Niša prispeli 26. marca 1945 na beograjsko topčidersko železniško postajo.

Ko je bila 2. tankovska brigada na poti iz Sovjetske zveze v domovino, je štab 1. armade ustanovil v Erdeviku motodesantni bataljon, ki je imel okrog 300 mož. Komandant brigade je imel ob tej priložnosti krajši nagovor. Izbranim borcem je povedal, da jih čakajo posebne naloge.

Po prihodu 2. tankovske brigade v Beograd je bilo borcem novo ustanovljenega motodesantnega bataljona jasno, da bodo sodelovali s pravkar prispelo tankovsko brigado. Sledilo je desetdnevno skupno urjenje, ki je imelo namen, da se borci motodesantnega bataljona

navadijo na vožnjo na tankih, na skakanje z njih na mestu in med vožnjo.

Po tej sorazmerno kratki vaji so bili v glavnem nared za skupno akcijo. V Beogradu je bilo vključeno v brigado še nekaj sanitetnega osebja in zdravnik. Tudi streliva in goriva je bilo dovolj.

Na sremsko fronto

Dne 9. aprila 1945 je dobila 1. armada ukaz, naj z glavnino svojih sil prebije utrjeno območje sremske fronte, s pomožnimi silami pa pri Brčkem prekorči Savo in začne z ofenzivo proti Vinkovcem. Po prodoru na črto Gaboš-Ivankovac-Ratkovići naj enote zasledujejo sovražnika vse do območja Zagreba. Da bi uspešno opravili to nalogo, je bilo v smeri napada glavnine zaposlenih kar sedem divizij (1; 21; 22; 42; 48; 6. in 11.), v smeri pomožnega napada pa le tri divizije (2; 5; in 17). V smeri glavnega udara so bile osredotočene tri divizije in glavnina 2. tankovske brigade, da bi tako čimprej vdrli na območje Vinkovcev in se združili z enotami 3. armade, ki so na območju Valpova napadale z mostišča na Dravi, pri Dalju pa z mostišča na Donavi.

Enote v pomožni smeri naj bi s pomočjo tankovskega bataljona 2. tankovske brigade napadale z mostišča pri Brčkem, in sicer v zaledje utrjene cone sremske fronte. Razvrstitev enot za preboj pa je bila takale: Na desnem krilu prvega armadnega ešalona je bila 1. proletarska divizija, okrepljena s 1. tankovskim bataljonom 2. tankovske brigade; 21. divizija s tretjim bataljonom 2. tankovske brigade je bila na levem krilu 1. proletarske divizije, 42. divizija na odseku fronte od Turničevega Salaša do zaselka Gradina, 22. divizija na odseku od vasi Batrovac do samostana sv. Luka.

S prebojem naj bi začeli 3. in 13. brigade, in to z enim tankovskim bataljonom, dodeljenim 1. proletarski diviziji, ter 4. in 31. brigada s tankovskim bataljonom iz 21. divizije. Druge enote so bile razvrščene v globino, da bi sodelovale v nadaljnji etapi preboja.

mirno pozvoni in kakor po navadi vstopi sestra prednica. »Naj pride takoj k meni strežnica Miroslava!« Sestra prednica je zaslutila, da nekaj ni prav. Nagnila je glavo postrani v poklon, da so ji oči zaškilile skozi zlata očala.

Le nekaj trenutkov sta bila šef in inšpektor sama v sobi, bilo je premalo časa za pogovor o vsebini pisma. Že je prišla strežnica Miroslava. Vsa rdeča je bila v glavo, ko se je približala dr. Cholewi. Inšpektor pa ji pokaže pismo in strogo vpraša: »Ali je to tvoje pismo?« Dekle ne odgovori takoj, zato ji tudi dr. Cholewa ponovi isto vprašanje. Ker ne odgovori in se očitno noče odločiti za priznanje, pogleda inšpektorja z upornim pogledom. To pa je inšpektorja toliko razkurilo, da ji je dal klofuto z ene pa še z druge strani, in še enkrat, da se je opotekala po sobi. »Ti se hočeš norčevati iz policije? Mi ti bomo že pokazali pisati lažne ovadbe! Za to stvar je tudi smrtna kazen, zato boš kaznovana.« Tako je inšpektor s hudim glasom dosegel, da je punca klecnila na kolena in prosila: »Saj ne bom nikoli več!« »Kdo ti je ukazal, da pišeš lažna pisma?« vpraša inšpektor.

Namesto odgovora strežnice ponavlja: »Nikoli več, saj nisem mislila...«

Inšpektor predlaga dr. Cholewi, da naredi zapisnik,

ki ga tudi takoj sestavi in prebere dekletu: »Izjavljam, da sem zakrivila... Posledice in kazen, ki bo sledila, če bom še kdaj sodelovala z lažnimi ovadbami...«

Potem podpišite. Dr. Cholewa precej razburjen reče: »Vse, kar se je zdaj zgodilo, ne smete nikomur povedati, tudi častiti sestri prednici ne. Pozabite!«

Z roko ji da znak, naj odide. Tudi inšpektor se je takoj pripravil na odhod. Doktorju se vljučno oprsti, da je moral neljubo zadevo reševati prav tu. Ponovno mu reče: »Mi smo prepričani, da je vaš zavod lojalen, za mene pa je bila neprijetna dolžnost, vojna je! Hvala za sodelovanje.«

Na stopnicah je s hitrim korakom prehitel nekaj ljudi, ni bilo mogoče izmenjati kakšne besede. In vendar, njegov zadovoljen namig je pomenil: posrečilo se je. Nekaj korakov naredim za njim do zunanjih vrat in prav tedaj je italijanski stražar udaril s petami našemu inšpektorju, ki ga je zamenjal s kakšnim od svojih. Imel je prosto pot do križišča na vogalu, kjer je skočil na tramvaja. Naša zaščitnica Janez in Varoga, ki sta bila rešena nič kaj prijetnega sprehajanja, sta namesto počasi stopila hitreje, proč od šempetrške kasarne.

Kristijan Ribnikar-Feliks

Spomini na italijanske zapore

Kmalu po okupaciji sem začel sodelovati v OF v Grosupljem v tovarni »Motvoz in platno«. Avgusta 1941 sem bil v Skoju povezan z Ivanom Kovačem in Rode-tovo Zalko iz Mlačevega pri Grosupljem, ki so jo pozneje ubili belogardisti, prek njih pa s tovarišico Malči Strahovnik in z Jožetom Sagadinom.

Dne 28. oktobra 1941 so me aretirali zaradi izdajstva. Pobrali so me na delu, me vklenili in gnali na karabinersko postajo v Grosuplje. Tu se je začel moj križev pot. Tepli so me, a izvedeli niso ničesar. Potem so me zaprli. Odpeljali so me v šempetrsko kasarno, kjer sem bil do srede decembra 1941. V vsaki celici je bilo 6 ali 8 zapornikov.

Na sodišču na Miklošičevi cesti v Ljubljani so nas obsodili na dve leti. V sobi številka 63 nas je bilo 46 zapornikov. Ležali smo kar na tleh na stlačeni slami, tesno drug ob drugem. Med nami sta bila tudi tovariš Johan Bajželj, mojster iz vrvarne v Grosupljem, in Ivan Čampelj iz Motvoza, ki so ga fašisti ujeli v hajki. Tepli in mučili so ga tako zelo, da je znoel.

Junija 1942 so me z drugimi tovariši »ribelli« odpeljali v Italijo v zapore pri Bologni. Bilo nas je okoli 100. Med

nami so bili Franc Podlipec iz Črne vasi pri Ljubljani, Alojz Skalja iz Grosupljega, Ivan Bajželj, študent iz Ljubljane, Kalmar Hodošek iz Ljubljane in drugi. Tu je bil še župnik Ažman, ki ga je dal zapreti izdajalski škof Rožman. Na postajo v Bologni smo prispeli zvezani z lisicami. Bili smo kar velik sprevod upornikov. Ljudje na peronu so nas pozdravili z žaljivkami in pljuvali so na nas. V zaporih so nas razdelili po celicah po štiri ali največ šest skupaj. Dobili smo jetniške cunje z vtisnjenimi številkami. Bila je nedelja in silili so nas, da bi se v jetnišnici udeležili maše. Takrat se je oglašil Ažman in rekel, da ne potrebujemo maše, pač pa svobodo. Potem nas k maši niso več silili. Tudi tukaj je delovala OF. Obsojenci smo si pomagali. Družilo nas je resnično tovarštvo, le nekaj je bilo izjem. Toplo hrano smo dobivali le enkrat na dan, pa še to je bilo bolj podobno zelju, ki ga pri nas kuhajo prašičem.

Po dveh mesecih so nas izbrali nekaj za hujše zapore v Firence, kjer sem ostal do izpustitve. Z mano so bili tovariši Podlipec, Škraba, Nahtigal, Bajželj, Predikaka, nekaj Dalmatincev in drugi. V štirih nadstropjih nas je bilo kar 500, v prizemlju pa so

bile sprehajalne celice, po katerih se je iz kanalov širil smrad. Sprehod je vsak dan trajal pol ure. Vendar je tudi tu delovala OF in nas še bolj trdno povezala okoli sebe. V zaporu je bilo zadržljivo. Na dvakrat treh metrih se stialo nas je stiskalo šest. Vrata niso imela niti kljuke. Ležali smo kar na betonskih tleh, vsak pa je imel odejo, latvico, vrč za vodo in posodo za potrebo. Posebno nezno so je bilo poleti, ko so iz pobeljenih sten prilezle stenice. Po požirku sparjene vode je iz telesa začelo kar curljati. Ko smo zahtevali, naj nam naredijo še eno okno, nas niso hoteli slišati, zato smo stavkali. Nismo hoteli več jesti. Uprava je zahtevala delegacijo, s katero bi se pogovorila. Stavka se je posrečila. Dobili smo tudi vsak še po eno odejo. Zmaga nas je opogumila za nadaljnje akcije, pa čeprav smo bili v zaporu. Ko smo drugič stavkali dva dni, so nam malenkostno izboljšali hrano. Da bi nas zadržali, so nekaj članov delegacije premestili v druge zapore. Spet smo stavkali tri dni in dve noči zaradi sotrpina, ki je dobil paket s steklenico olja (bil je bolan na želodcu), pa mu je niso hoteli dati. Ker je šlo za njegovo zdravje, smo stavkali organizirano – niti en zapornik ni

sprejel hrane. Med seboj smo se obveščali s telefonom, torej z vrvjo in na njej visečim listkom, ki je šel od celice do celice. Spet smo morali izbrati delegacijo za pogovor z upravo. Tudi tokrat smo zmagali, naš prijatelj je dobil svoje olje. Med stavko smo jedli hrano iz paketov, ki smo jih še imeli. Organizirali smo se tudi tako, da je na vsakih 30 dni prišel paket na vsakega zapornika.

Ker nismo dobivali nobenih časopisov ali novic, da bi zvedeli, kaj se dogaja po svetu, smo na našo stran pridobili paznika, ki je kot krojač s številno družino stopil v službo fašizmu. Podkupili smo ga s štručko kruha, da nam je skrivaj prinesel časopis Il Popolo. Tako smo se odslej vsak dan seznanjali s položajem na fronti. Tudi pri tem smo pokazali solidarnost, vsak dan je ena od celic žrtvovala štručko.

Medtem sem zbolel za vnetjem rebrene mreže, ker sem v celici ležal na betonu. Po izpustitvi iz zapore sem se zatekel v ljubljansko bolnišnico. Po okrevanju pa sem odšel v partizane, kjer sem ostal do konca vojne in tako iz »ribella« postal oficir JLA.

Ivan Cotman

»Da me le kdo obišče, pa je krajši čas!«

100 let partizanske mame Karoline Simčič

Petega junija je Simčičeva mama z Devove 9/a v Mariboru praznovala stoti rojstni dan. Če bi ji bolezen dovolila, da bi se hodila, in če bi ji življenje, ki je bilo eno samo garanje, ne bilo zvililo prstov na rokah, bi šla takoj na njivo, da bi kaj postorila. Kmečkega dela je vajena, zato bi bila zelo vesela, ko bi ga še zmogla, kot je sama dejala.

Ker že sedmo leto ne more hoditi, večino dneva presedi v sobi ali na vrtu, je vesela vsakega obiska in klepeta. Zelo rada se spominja, kako lepo je bilo, ko so jo obiskali otroci, ki se znajo tako lepo pogovarjati.

Karolina Simčič se je rodila v Biljani v Goriških Brdih. Mož je bil rudar in že pred prvo svetovno vojno komunist, zato

so ga kar naprej odpuščali iz služb. Družina – štiri otroke je rodila mama Karolina – je z očetom romala v avstrijske in nemške rudnike, nazadnje pa le prišla spet domov v Slovenijo. Tudi iz Zabukovice so morali oditi, saj je oče tudi tam izgubil delo. V Zagorju, kjer je nato delo spet dobil, je leta 1924 umrl.

Karolina je s hčerkama odšla v Maribor, saj je hči Ana tam dobila službo. Ni jim bilo lahko. Že prve dni, ko je okupator zasedel Maribor, so se Simčičevi in Medijevi (hči Ana se je poročila) postavili na pravo stran. Že 12. avgusta 1941 so jih na Pobrežju, kjer so stanovali, zaradi izdajstva aretirali in zaprli. Hčerki in zeta so od-

peljali v koncentracijsko taborišče, Karolino pa so po srečnem naključju izpustili. Še vedno se spominja, da je Slava Klavara vzkliknila: »Živela KPJ!«, preden so jo ustrelili. Zaprti sta bili v isti celici, Simčičeva mama pa je, potem ko je bila ponovno na prostosti, s triletno vnukinjo odšla k sorodnikom v Zagorje.

»V Zagorju sem stanovala s tovarišico, ki je dobivala od partizanov podporo za otroke, pa jim je rekla, da naj jo dajo še meni, ki imam dve hčerki v taborišču. Kmalu so mi prinesli 30 mark! V Zagorje sem prišla brez vsega, zato še danes ne morem pozabiti, kako so mi pomagali,« se spominja.

Pa saj je prenašala partizan-

ske pošto. Skrivala jo je pod stopalo v nogavice, da je Nemci ne bi presenetili.

In recept za dolgo življenje?

»Slabo je treba živeti in veliko delati,« se je nasmejala, nato pa smo skupaj priredili ta stavek za današnjo rabo: biti skromen in veliko delati.

Simčičeva mama ve, koliko lepše je danes življenje, zato ni pozabila povedati, kako borci in sploh vsi v krajevni skupnosti Joca Zagernika, v kateri živi pri hčerki Ani Medja, skrbijo zanjo.

Ko smo ji dejali ob slovesu, da pridemo tudi prihodnje le-

to, nam je v smehu in navihano zabrusila: »Ne le prihodnje leto, kar prihodnjih dvajset let še! Saj bom Matildi pisala, naj me še nekaj časa ne pride iskat!«

Ob rojstnem dnevu ji zagotovo ni bilo dolgčas, saj smo jo obiskali skupaj z borci, predstavniki Rdečega križa, krajevne skupnosti in pionirji osnovne šole Veljka Vlahoviča, ki so posebej zanjo pripravili priscen kulturni program.

Zlatka Rashid
Foto: Danilo Cvetnić

Dopolnilo

Članek Škofljica z okolico in OF v 24. številki našega tednika je bil pripravljen po prispevku Milice Strgar. Zaradi pomanjkanja prostora smo ga bistveno skrajšali, to pa je tudi razlog za nekatere vsebinske spremembe in manjše napake. Med drugim – spet zaradi pomanjkanja prostora – ni bil ustrezen predstavljen odstavek o salezijancih v gradu Lisičje.

Uredništvo

Druga tankovska brigada je prišla na fronto po enotah. Zbirno mesto je bilo v vasi Erdevik, kjer se je do 7. aprila brigada zbrala brez 2. tankovskega bataljona. Prvi tankovski bataljon je odšel s Topčidera 28. marca 1945.

To je bil prvi ešalon oziroma prvi »paket«. Sistema »paketa« pa ni narekovala nevarnost sovražnikovega letalstva, ampak je bil nad tem, da sovražnik ne bi zvedel za moč brigade in za točko, kjer bo začela z bojem.

Nemalo težav

Poseben problem je bil prehod brigade čez Savo. Nosičnost mostu na Savi pri Beogradu ni zdržala teže tanka T-34. Zato so prek njega prišla samo druga vozila (tovornjaki, oklepni avtomobili, delavnice, sanitetni vozovi itd.) Prevoz tankov prek Save je oskrbela vojaška rečna flota 1. armade.

Prevoz 1. tankovskega bataljona je potekal v dveh etapah. Po oblikovanju kolone je 1. tankovski bataljon odpotoval prek Mitrovice v Erdevik. Prav tako je bil po devetih dneh prepeljan prek Save 3. tankovski bataljon. Vzrok za tako dolg časovni presledek je bil v tem, da je rečna flota prevažala druge enote, med njimi tudi 2. tankovski bataljon.

Potem ko so 3. tankovski bataljon prepeljali čez Savo, je na Topčideru ostala le 2. četa 2. tankovskega bataljona in sicer pod neposrednim poveljstvom generalnega štaba JA. Tam je ostal tudi del goriva, ki ga zaradi preobremenjenosti niso mogli prepeljati.

Glavina brigade se je v Erdeviku pet dni pripravljala za napad. Starešine so si ponovno ogledali izhodiščne položaje, dostope do njih, smer napada in razvrstitev sovražnika v prvi liniji. Kljub temu pa niso vsega opravili. Premalo so namreč uskladjali sodelovanje s pehoto. To se je pokazalo pozneje, ko je bilo med napadom vse le preveč prepuščeno naključju. Narobe je bilo tudi to, da pehotne enote niso imele radijskih sprejemnih in oddajnih postaj, prek katerih bi bile povezane s tanki.

Posebno težavo za tanke so pomenili kanali,

prave naravne protitankovske ovire, ki jih je sovražnik poleg tega še zaminiral s protitankovskimi minami. Le en tank v četi je vozil bruna za premostitev kanalov, to pa je seveda onemogočalo hitro napredovanje tankov.

Toda kljub vsem pomanjkljivostim so, gledano v celoti, začetek napada temeljito pripravili.

Sodelovanje z letalstvom in topništvom je bilo preprostejše, in zato tudi uspešnejše. Starešine so si dogovorjene signale zapisali in se jih držali, zato ves čas bojev ni bilo z letalstvom in topništvom nobenih problemov.

V pričakovanju bitke

Priprave so bile mimo in borci so že nestrpno čakali začetek. Tankisti so bili ponosni, a tudi samozavestni, saj so dobro vedeli, da imajo na voljo najboljše tanke, kar jih je bilo v drugi svetovni vojni. Dobro so se tudi zavedali, da je prav od njih odvisno, ali bodo fronto prebili ali ne, kajti sama pehota kljub številni premoči ni mogla streti sovražnika. Po skoraj

trimesečnih bojih in tudi velikih izgubah na eni in drugi strani je končno le prišel dan, ko se bo sremska fronta razbila. Takrat je tudi štab 2. tankovske brigade razpisal tekmovanje, kdo bo rešil bojno nalogo s čim manjšimi izgubami tankov in tovarnjakov.

V noči na 12. april je odšla brigada na izhodiščne položaje. Tankovski bataljon je z moto-

glavnino sovražnikovih sil, sta krenili v jurišni napad 3. krajiška proletarska brigada 1. proletarske divizije in 4. brigada 21. divizije. Tedaj je napadalo tudi letalstvo ter bombardiralo sovražnikove postojanke v vaseh Mohovo, Lovas in Tovarnik.

Prva proletarska brigada 1. proletarske divizije je takoj zjutraj zavzela vas Mohovo in nadaljevala s prodorom pri Opatovcu. Skupno s 5. brigado 21. divizije ga je zavzela že dopoldne. Nato je krenila proti Sotinu, kamor je prispel tudi del tankov 1. tankovskega bataljona. V skupnem boju so Sotin do zgodnjega popoldneva zavzeli in nadaljevali pot proti Vukovarju.

S 1. proletarsko divizijo je obenem stopila v napad tudi srbska 21. divizija. Bataljoni njene 4. brigade so takoj zavzeli prvi sovražnikov vkop. Nato sta se vključila v boj srbska 31. brigada in 3. tankovski bataljon. V silnem napadu so tanki s pomočjo obeh brigad zavzeli še drugi in tretji sovražnikov vkop. Nato sta se vključila v boj srbska 31. brigada in 3. tankovski bataljon. V silnem napadu so tanki s pomočjo obeh brigad zavzeli še drugi in tretji sovražnikov vkop.

Po zavzetju glavnih položajev v sovražnikovi prvi liniji je 4. brigada z enim tankovskim vodom in artilerijskim divizionom nadaljevala s prodorom v smeri Lovas-Pustara-Mikluševci – železniška postaja Grahovo-Negoslavci. Prvi tankovski bataljon je po zavzetju Sotina skupno s 1. in 5. brigado napadal proti Vukovarju. Sovražnik se je sicer upiral in porušil most čez reko Vuko, vendar je 5. brigadi s pomočjo tankov uspelo kmalu zavzeti mesto. Potem je brigada nadaljevala prodor proti Borovcu, kjer je prenočila, tankovski bataljon pa je ostal v Vukovarju.

(se bo nadaljevalo)

Streljanje 40 talcev v Šenčurju

Dvajsetega januarja 1944 je žandarmerijska patrulja iz Šenčurja imela vsakdanji obhod po zgornjih vaseh bivše občine Šenčur. Ko je patrulja prišla z Visokega po cesti do bližine Cvetovega gozda, so jih partizani napadli in postrelili. Ob tem napadu so bili ubiti komandir Evgen Tritschler in glavna poveljnica straže Josef Gappmaier in Jože Borčnik (Slovenec), četrti pa je ranjen pobegnil. Jože Borčnik je poznal dobro Šenčur in okolico, saj je bil v Šenčurju pred vojno žandar. Partizani so jim ob napadu pobrali brzostrelki, puško, tri pištole in devet ročnih bomb.

Po tem dejanju je strah zašel vaščane Šenčurja in Srednje vasi. Vedeli smo, da se okupator maščuje. Gestapo je zahteval, naj poberejo moške iz Šenčurja in Srednje vasi in jih postrelijo kot talce. Tako so moški odhajali od doma in se skrivali po bližnjih gozdovih. Tudi moj oče Franc Uranič je odšel od doma. Bil je invalid in je hodil s palico. Ko je prišel iz gozda do Velesovske ceste, je naletel na nemško patruljo. Obkolili so ga, mu pregledali vse žepa in drugo. Našli niso nič, dobil pa je za to udarec v hrbet in glavo. Domov je prišel umazan in krvavel je po obrazu.

Gestapo je zahteval 40 žrtev, in to domačinov. To pa je preprečil takratni šenčurški komisar Franc Padar, ki je dejal: »Ustrelite najprej mene, potem, pa še druge!« Tako je bila 24. januarja 1944 morija talcev, pripeljanih iz Begunj. Okoli 8. ure zjutraj so policisti obkolili Srednjo vas ter prepovedali odhod iz hiš. Cesta Šenčur-Srednja vas-Luže je bila popolnoma zastražena in pri gozdu, kjer se pot odcepi proti cerkvi, je

stalo več vojakov, ki so stražili. Moški iz vasi so pobegnili čez polja v gozdove. Očeta sva z mamom skrili v seno in ga založili z deskami. Seveda, če bi Nemci delali strogo preiskavo, bi ga hitro našli.

Ko je bila vas obkoljena in so bile postavljene straže vsepovsod naokoli, so se okoli 9. ure pripeljali 4 nemški oficirji. Ogledovali so teren in ga tudi določili. To je bila Sitarjeva njiva, na kateri je rasla detelja, nasproti gozdika. Po pripovedovanju bližnjih sosedov je nekaj minut po 12. uri prišlo še več nemških policistov. Ta kraj pri cesti ob Vrbenovem gozdu in vso bližnjo okolico so močno zastražili. Kmalu nato je pripeljal nemški policijski avtomobil, za njim avtomobil talcev in tovornjak nemških policistov. Ustavili so se pri Suštarjevi jami v bližini, kjer je rasla lepa mogočna lipa. (Zdaj je jama zasuta in lipe ni več). Začelo se je krvavo dejanje – streljanje talcev.

Očividec Viktor Sitar je bil takrat star 13 let in pripoveduje: »Iz domačega podstrešja sem skozi lino opazo-

val, kaj so delali Nemci s talci. Napodili so jih iz avtobusa, in sicer 8 skupaj. Vsak pa je ob sebi imel 2 vojaka. Postavili so jih na njivo, približno trideset metrov od ceste. Ko so bili postavljeni v vrsto, je gestapovec dal 8 vojakom znak za strel. Gestapovec je nato še vsakega posebej ustrelil v glavo. Tako so ponovili še 4-krat. Talci so ves čas čakali v avtobusu. Videl sem dobro, kako so se talci ozirali naokrog in tudi proti našim hišam. Vem, da so si želeli pomoči, ki pa žal ni prišla. V zadnji skupini talcev je bil mlad in droben fant, ta mi bo ostal vedno v spminu. Ko so ga peljali na morišče, je močno klical na pomoč mamom in očeta. Po streljanju ni bil smrtno zadet. Hotel se je še dvigniti, pa je pristopil zopet gestapovec, ga močno sunil s škornjem v obraz ter ga ustrelil v glavo.«

Vaščani Srednje vasi smo dobro slišali streljanje. Kljub lepemu vremenu, saj je sijalo toplo sonce, pa je ta dan bil moreč in bolečينا se je vrnila v nas. Vedeli smo, da so pod streli padli naši fantje, možje in očetje.

Kmalu po streljanju se je straža umaknila. V meni pa je rasla želja, da bi šla pogledat te uboge žrtve. Željo sem povedala staršem, pa sta mi branila in mi rekla, da se mi lahko kaj hudega zgodi. Odločila sem se in odšla skozi vas do Anice Sekne, po domače Mahovovi Ani. Po vasi

ni bilo nikjer nikogar. Anica je imela zaprtega brata Alojza v Begunjah in je pričakovala, da je med talci. Šli sva po cesti in pred »Čukom« na levi strani, kjer pelje pot do Velesovske ceste, je stala skupina policistov. Eden od njih se je ločil od skupine in šel proti nama. Anica ga je spoznala, bil je Jože Kveder, bivši vaščan, živel pa je v Volklem. Vprašali sva ga, če smeva naprej. Bil je prijazen in je dejal: »Nimam nič proti, sicer pa ne vem kaj bo storila druga straža?« Policisti pa so se na ves glas smejali, ko sva odhajali dalje. Prišli sva do »Murna«. Ob začetku gozda je stal policist, ki ga nisva poznali. Ko sva se mu približevali, je začel vpiti na naju: »No, to sta že dve partizanski svinji. Kar pojdiva gledat te vaše gošarje, te preklete rdeče bandite. Vse vas in take bomo postrelili kot pse.

Počasi in s strahom sva stopili v Vrbenov gozd. Ko sva prišli do sredine, sva zaslišali močno vpitje nemškega stražarja. Govoril je kar sam s seboj. Gledali sva, kje so še Nemci, pa ni bilo nikjer nikogar. Nemški stražar naju je opazil, kričal v nemščini in z roko dal znak, da greva lahko naprej. Bil je pijan. Samo vpil je in kričal ter čez čas zdrknil ob smreki na tla in tam tako obstal. Midve pa sva že bili pri talcih. Prizor je bil strašen. Vse je bilo krvavo. Vsako truplo je bilo zvito, glave razbite, oči udrte. Od mnogih je viselo meso,

Vabilo

KS in KO ZB NOV Šenčur ter ZZB NOV Kranj vabijo na slovesno odkritje obnovljenega spomenika 40 talcem v Šenčurju. Odkritje bo na dan borca, 4. julija 1984, ob 9. uri dopoldne. Zbirališče pred Domom Kokrške čete ob 8.30, od koder bo skupni odhod k spomeniku.

Slavnostni govornik bo Martin Košir, sekretar za LO SR Slovenije. Vabimo vse občane, posebno pa svojce padlih borcev.

KS in DPO Šenčur

nekaterim so se razbili tudi zobje in od glav so viseli možgani. Vsako truplo je bilo zvito na svoj način. Talci so bili kupčki – 40 kupčkov, v 5 vrstah po osem. Tam so ležala očala in razni drobni predmeti, kot so rokavice, šali, klobuki, kape. To je bilo vse premočeno od snega in krvi.

Ne bom pozabila talca, tako mladega drobnega fanta, ki je bil naslonjen na drugega talca, in je bil strašno razmesarjen, oči pa je imel odprte. Zdelo se mi je da je še otrok. Med talci pa je Seknetova spoznala Jožeta Sajovičca, po domače Cvekovega iz Predoselj pri Kranju.

Ko sva odhajali, ni bilo nikjer nikogar. Pijani Nemec je tiho sedel in pil žganje. Povsod je bila tišina. Tudi nobene straže ni bilo nikjer. Seknetova Ani je nato takoj sporočila Cvekovicim v Predoslje. Sajovičeva žena ter drugi so tako še videli to morijo in se poslovlili od padlih.

Talci so tako ležali dve uri ali še malo več. Potem pa je pripeljal tovornjak. Policisti, ki so bili v njem, so se napotili v Srednjo vas. Po hišah so pobirali moške. Povedali so, da rabijo 8 mož, ki bodo

talce nakladali na tovornjak. »Vam, moškim iz Srednje vasi, je bilo prizanešeno,« so govorili, »zato boste pa to delo opravili.«

Sosed Janez Sitar je pripovedoval, da so začeli nakladati trupla s spoštovanjem do mrtvih, pa je k njim pristopil gestapovec in začel vpiti. S puško ga je močno udaril po rami. Morali so jih zmetati na tovornjak kot drva, polena. Na tovornjaku je bila razmetana slama, ki jo je po ukazu gestapa pripeljal domači. Ta slama pa ni mogla vpiti vse krvi in snežnega blata. Tako je za tovornjakom še dolgo kapljala kri po poti skozi Šenčur proti Kranju. Verjetno so talce pokopali v skupnem grobu v Begunjah. Natančno pa nismo nikoli izvedeli. Može iz Srednje vsi so potem lahko odšli domov. Andrej Nastran pa je s prizorišča odnesel domov dva klobua, temnozeleznega in črnega. Povedal je domačim in sosedom: »Če bo kdo kaj spraševal, jih bom vrnil.« Pa ni bilo nikogar. Druge predmete so naslednji dan pobrali najbližji domačini in jih po vojni vrnili svojcem.

Francka Kadunc-Uranič

ŠTAJERSKA V BOJU

Srečanje borcev v Mariboru

Organizatorji pričakujejo, da se bo na osrednji slovesnosti ob 40-letnici prihoda Štirinajste na Štajersko zbralo okoli 3000 borcev

Praznovanje te pomembne obletnice v boju slovenskih partizanov se je pravzaprav že začelo z vrsto kulturnih in športnih prireditvev ter razstav. Osrednja slovesnost pa bo 4. julija v novi dvorani na Taboru. Udeležilo se je bo okoli 3000 borcev, saj organizatorji vabijo vse nekdanje borce, ki so se bojevali na Štajerskem. Tako so vabljeni vsi borci Šlandrove brigade, Pohorskega bataljona in odreda, Zidankove (Pohorske) brigade, borci 14. udarne divizije, med njimi še posebej 390 borcev, ki so se udeležili celotnega pohoda 14. na Štajersko, pa še borci Lackovega odreda, glavni štab NOV in POS, štab 4. operativne cone in okrožni odbor aktivistov OF. Prav tako je organizator povabil delegacije prve partizanske brigade – Druge grupe odredov, Koroških partizanskih enot, tretje brigade VDV, Kamniško-zasavskega in Kozjanskega odreda ter Štajerskega partizanskega bataljona – torej enot, ki so občasno delovale na Štajerskem. Seveda so vabljeni tudi vsi borci teh enot, ki se želijo srečati s tovariši iz boja.

Organizatorji so za vse udeležence pripravili tudi

brezplačen prevoz. Iz bližnjih krajev bodo vozili posebni avtobusi, iz Ljubljane in Prevalj pa posebna vlaka. Iz Ljubljane bo vlak odpeljal ob 6.45, ustavil pa se bo v Litiji, Trbovljah, Hrastniku, Zidanem mostu, Laškem, Celju, Sentjurju, Slovenski Bistrici, Poljčanah in na Pragerskem. Vlak s Prevalj bo odpeljal ob 8.05, ustavil pa se bo v Ravnah, Dravogradu, Trbovljah, Vuzenici, Vuhredu, Podvelki, Rutah, Rušah, Bistrici in na končni postaji v Mariboru. Vsi borci 14. udarne divizije, ki niso posebej dobili vabil in se bodo peljali z vlakom, bodo te dobili na vlak. Organizatorji pravijo: »Namesto nageljčka bodo vsi borci dobili rdeč trak in značko. Priprnite si jih, to bo naš razpoznavni znak!«

Osrednja slovesnost bo ob 11. uri v novi dvorani na Taboru, udeležence pa bosta pozdravila Rafael Razpet (v imenu organizatorja) in predsednik CK ZKS Andrej Marinc. Po predaji prapora okrožnega odbora aktivistov OF bo še kulturni program, ob pol enih pa tovariško srečanje borcev ob tradicionalnem partizanskem golažu.

Božo Zorko

Mina mu je odtrgala nogo

Okoli 15. januarja 1943. leta je bil 3. bataljon Tomšičeve brigade v vasi Velika Dobrava nad Stično. Štab bataljona se je nastanil v Čoževi hiši. V vasi smo bili nekaj dni in uživali smo gostoljubnost vaščanov, ki so bili menda brez izjeme naši sodelavci. Pred odhodom smo se dogovorili z našo gospodinjo, da bo šel z nami njen 20-letni sin Jože. Mati ni nasprotovala, a prosila nas je, naj ga varujemo, ker je mlad in bolj nežen. Zato smo ji obljubili, da bo kurir v našem štabu. To jo je pomirilo.

Jože Čož, s partizanskim imenom Albin, je bil rojen 19. septembra 1923. V našem bataljonu je ostal nekaj mesecev, nato so ga vzeli za kurirja v štab brigade. Po kapitulaciji italijanske vojske jeseni 1943 je odšel iz brigade v bataljon VOS. Bataljon je bil ustanovljen v Zagradcu. V tem bataljonu je bil kurir do novembra istega leta, ko so ga premestili v TV 3, ki je bila tedaj še v Stični. Za to so se odločili, ker je bil domačin in je poznal vse poti ob »nemški« meji. Iz Stične so hodili prek bivše italijanske nemske meje na Štajersko. Na pot sta hodila dva kurirja, navadno komandir Rus in Jože Čož. Rus je bil doma iz Besnice pod Trebeljevim. Ko so oddali pošto, so se vračali skozi Besnico. V Besnici so ostali čez dan, zvečer pa so šli skozi vas Reko. Nad vasjo je bila na grebenu meja. Meja je bila zavarovana s široko žično oviro, pod njo pa so bile mine v zemlji. Za prehod so naši prerežali žico. Vedeli so tudi, kje so nastavljene mine.

Dne 6. januarja 1944. leta so se kurirji spet vračali s Štajerske. Spremljali so

šest »Štajercev«. Na čelu kolone je šel komandir, za njim v koloni »Štajerci«, predzadnji je šel Jože. Ko je Jože šel skozi žično oviro, mu je spodrsnilo in je stopil na mino, ki je eksplodirala. Jože v razburjenosti še čutil ni, da mu je odtrgalo del noge, tako da je prišel še do drevesnega štorja. Tu se mu je zavrtelo v glavi in je padel. Komandir Rus je Jožeta odnesel na hrbtu. Tedaj se je Jože šele prav zavedel, kaj se je zgodilo. Nogo mu je odtrgalo do gležnja in le malo kože je držalo nogo še skupaj. Od tu so ga prenesli k nekemu Korlnu v Jezerki. Položili so ga v posteljo. Če mu ne bi vzeli pištole, bi se ustrelil. Tu so ga zasilno obvezali in ustavili krvavitev. Z vozom so ga odpeljali v Podobnikov mlin v Gaberje pri Stični. Poklicali so dr.

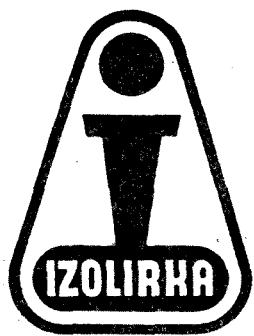
Fedranga, ki je bil zdravnik v Ivančni gorici. Rano na nogi mu je zdravnik očistil, povezal in jo dal med deščice. Do komande mesta Stične ga je zapeljal z vozom gospodar, nato so ga dalje peljali skozi Radohovo vas, Sela-Sumberak do Žužemberka. V Žužemberku je prenočil, naslednje jutro so ga prepeljali do Soteske, nato pa z vozom proti Črmošnjicam. Na poti navzdol se je voz prevrnil v potok in Jože je padel z voza, a hujšega ni blo. Do Črmošnjic je bil Jože še pri zavesti; tu pa je zaradi izgube krvi izgubil zavest in se je zavedel v bolnišnici, na njegovo srečo šele potem, ko so mu odrezali nogo. Po desetih dneh, odkar je bil ranjen, so ga prepeljali v bolnišnico v Zgornji Hrastnik. Noga se mu je močno okužila. V bolnišnico, ki jo je vodil Janez Milčinski-Peter, sva prišla skoraj hkrati. Spominjam se, da mi je dr. Peter pokazal, kako naglo se širi gangrena na Jožetovi nogi in kako visoko mu bo moral nogo odrezati. Proces na nogi je bil tako grozljiv in nevaren, skoraj obupen, da mu rane po amputaciji sploh ni upal

zašiti, tako da so gledale kosti iz rane. Prav to mu je delalo celo življenje težave, in je moral biti po vojni še trikrat operiran. Zato tako težko hodi s protezo. Nekaj tednov po operaciji se je Jože šele zavedel. Nato so ga prepeljali v Bari od tam pa v mesto Tramo v Kalabriji, nato v Gravino pa v Altono kjer je bil dom zainvalide. Ko se mu je stanje izboljšalo, so ga spet prepeljali v Bari na tečaj za radiotelegrafiste. V Jugoslavijo se je vrnil s transportom do Splita, po nekaj dneh pa so jih prepeljali s tovornjaki v Ljubljano. To je bilo okrog 23. maja 1945. Domov so ga pustili za mesec dni, nato pa je odšel na šifrskega tečaj. Po tečaju je bil razporejen v 1. brigado KNDJ kot šifrant. Komandant brigade je bil tedaj Jaka Rojšek. V brigadi je ostal do decembra 1946. Tedaj je bil demobiliziran. Premestili so ga v Maribor pa v Mursko Soboto, Radgono, Lenavo, Ptuj, Slovenj Gradec, Dravograd pa zopet v Maribor in končno v Krško. Leta 1948 so ga poslali na tečaj v Beograd. Po tečaju je bil razporejen na Jesenice in nato v Postojno. V Postojni je bil 1952. leta invalidsko upokojen s činom kapetana.

Podatke sem dobil od polsestre, ki živi na Dobravi, in od Jožeta, ko sem ga maja letos obiskal v Zgornji Lokavcih blizu Birčne vasi na Dolenjskem, kjer sedaj živi. Tu sta si z ženo, ki je tu doma in ki je bila kot mlado dekle aktivistka, predelala staro hišo in napravila prijeten dom.

Dr. Milan Dolenc

izolirka
LJUBLJANA

**TOVARNA
IZOLACIJSKEGA
MATERIALA, N. SOL. O.
61001 LJUBLJANA**

TOZD

n. sub. o.

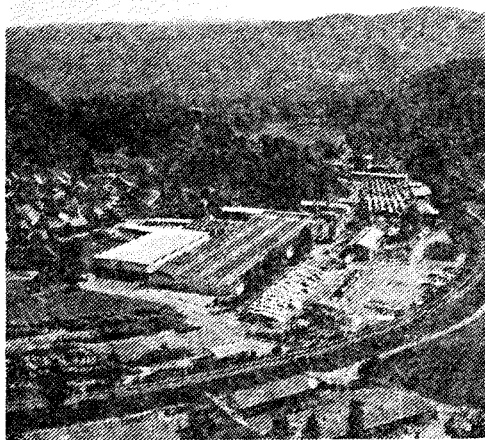
– **Proizvodnja lahkih
gradbenih plošč,**

**61385 NOVA VAS
DSSS V LJUBLJANI,**

OB ŽELEZNICI 18

izolirka
LJUBLJANA

- **vrata**
- **obloge**
- **embalaža**
- **opažne
plošče**
- **pohištvo**

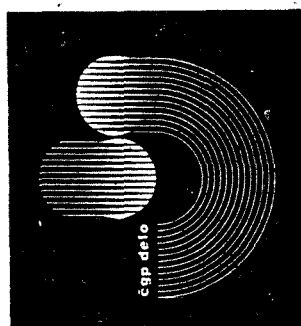
**Lahko gradiš, če imaš
vse pri roki**

Vsak si v življenju želi topel,
miren in prijeten dom

LIP Bled vam pomaga

lip bled
lesna industrija
64260 bled
ljubljska c.32

ČGP DELO

Časopisno in grafično podjetje
Delo

TOZD Tisk časopisov in revij
TOZD Grafična priprava
TOZD Knjižni in komercialni tisk
TOZD Grafična dodelava

61000 LJUBLJANA, Titova cesta 35
p. p. 29
Telefon (061) 315-366
Telex: 31291 yu dtlj

Predstavništvo Beograd:
Moše Pijade 12
Telefon (011) 336-094 in 335-089

Dejavnost TOZD

- stavljenje (foto, lino, mono), izdelava enobarvnih in večbarvnih filmov in klišejev
- roto-ofset časopisni in revijalni tisk
- ofset in knjigotisk (eno in večbarvni)
- grafična dodelava (knjigoveznica)

IDRIJA

V spomin Jožetu Mihevcu

Učitelji in učenci osnovne šole v Idriji, ki nosi ime narodnega heroja Jožeta Mihevcu iz Idrije, so ob 40-letnici njegove smrti priredili proslavo s kulturnim programom. Po proslavi so organizirali kviz.

Jože Mihevc je bil rojen v Idriji 1920. leta. Zaradi naprednih idej ni dobil dela v Idriji. Zaposlil se je v premogovniku v Raši. V decembru 1942 se je vrnil v svoj rojstni kraj in se vključil v partizanske vrste. Izkazal se je v bojih z italijansko vojsko, v enotah Gregorčičeve brigade. Padel je 20. junija 1944 na Jelovici kot komandant Vojkove brigade.

JANEZ JERAM

LJUBLJANA

Odločneje pri reševanju zastavljenih nalog

Najpomembnejši dokument, ki so ga na lanski skupščini sprejeli delegati borčevske organizacije, je programska usmeritev ZZB NOV, ki bo zaradi svoje jasnosti in širine gotovo ostal še dolgo časa v veljavi. O tem, koliko se od začrtanega uresničuje, je med drugim spregovoril predsednik MK SZDL Tone Florjančič na redni letni programski konferenci MO ZZB NOV Ljubljana minuli ponedeljek. Večji del razprave Toneta Florjančiča je bil namenjen trenutni gospodarski situaciji in ukrepom za normalizacijo trenutnih razmer, ni pa zanemarljivo opozoriti tudi na sovražne sile, ki zadnje čase spet dvigajo glave in skušajo razvrednotiti pridobitve narodnoosvobodilnega boja, pri čemer ne izbirajo sredstev za doseg svojih ciljev.

Ceprav smo v stabilizacijskih prizadevanjih dosegli nekatere pomembne rezultate, nas ti uspehi ne smejo uspavati, zlasti sedaj ne ob močnih pritiskih v zahtevkih po zvišanju cen, ki že tako ogrožajo življenjski standard delovnih ljudi. Ti problemi pa zadevajo tudi borčevske organizacije, ki ne morejo in ne smejo stati ob strani. Razprave o poročilih in delu ZZB NOV Ljubljana, so se udeležili tudi člani predsedstva RO ZZB NOV Slovenije ter predsednik mestnega sindikalnega sveta Franc Hribar.

JOŽE ČURIN

ILIRSKA BISTRICA

Borci na obisku pri zamejcih

Na povabilo borčevske organizacije ANPI – pobratene občine Devin – Nebrežina smo udeleženci narodnoosvobodilne vojne Ilirska Bistrica prejšnjo soboto obiskali Nabrežino. Med potjo smo položili venec pred spomenikom na Bazovici, kjer so 5. septembra 1930. leta pod fašističnimi streli padli bazoviški mučenci Ferdo Bidovec, Franc Marušič, Zvonimir Miloš in Alojz Valenčič. Nato smo si ogledali Rižarno. Milan Pahor nam je obširno orisal trpljenje lju-

di, ki jih je morilska roka pripeljala v Rižarno. Nadvse prisrčno in tovariško pa je bilo srečanje z borci in predstavniki družbeno-političnega življenja v Nabrežini. Tu smo najprej pred spomenikom nabrežinskim žrtvam položili venec, nato pa so nam gostitelji v Kulturnem domu Ivana Grudna priredili tovariško srečanje s kosilom. Obojestransko smo ugotovili, da je treba take in podobne oblike sodelovanja razvijati, negovati in prenašati na mlajše rodove. V tovariškem razpoloženju, kjer smo obujali spomine iz NOB, smo gostitelje povabili na podobno srečanje v Ilirsko Bistrico.

Ob tej priložnosti se zahvaljujemo obmejnemu organom na Kozini ki so nam s hitrim prehodom čez državno mejo omogočili da smo v celoti izpolnili zastavljeni program.

JOŽE VIČIČ

KOČEVJE

Domicil Kočevskega odreda

Predsedstvo občinskega odbora ZZB NOV Kočevje je dalo pobudo skupščini občine Kočevje za podelitev domicila Kočevskemu odredu. Ta je bil ustanovljen v juniju 1942 in je štel blizu 800 borcev. Bojne akcije je izvajal na območju kočevske in ribniške občine ter drugih bližnjih krajev. Posebno je bilo razvito sodelovanje borcev tega odreda s partizanskimi enotami iz bližnjega Gorskega kotarja v SR Hrvaški, s katerimi so borci izvajali posamezne bojne akcije. Leta 1982 je republiška konferenca ZRVS Slovenije ob 40-letnici ustanovitve prvih udarnih brigad in odredov podelila Kočevskemu odredu plaketo ZRVS. Domicil naj bi podelili ob letošnjem občinskem prazniku občine Kočevje 3. oktobru.

VIKTOR DRAGOŠ

LJUBLJANA

BBO v Kožbano

Na zadnjem sestanku pred poletnim zatišjem smo se borci in aktivisti BBO zbrali v precejšnjem številu in z zanimanjem spremljali poročilo predsednika sekcije o delu odbora in dveh prihodnjih akcijah, pomembnih za člane BBO. Najprej smo se dogovorili, da bomo organizirali izlet v Kožbano (Goriška Brda), kje bo 22. julija na dan vstaje slovenskega naroda velika prireditev ob zboru aktivistov zahodnoprimorskega okrožja v letu 1944., na katerem je govoril takratni sekretar okrožja narodni heroj Jože Srebrnič, ki je naslednji dan nesrečno utonil v narasli Soči. Borci BBO pa so širše območje zbora aktivistov zavarovali pred nenadnim vdorom sovražnika.

Dogovorili smo se tudi za skromno slovesnost ob poimenovanju ulice po Briško-beneškem odredu v Ljubljani na območju KS Kozarje. Ulica je že poimenovana, zato želimo, da se vsi člani BBO zberemo in ob 41. obletnici formiranja BBO obudimo spomin na ta dogodek in razumevanje mesta Ljubljane za naš odred, ki se je bojeval na najzahtodnejših mejah naše domovine.

Člani so z velikim zadovoljstvom sprejeli napovedani akciji ter ob koncu prisluhnili predlogu za nov sekcijski odbor, ki je bil soglasno potrjen.

JANEZ DEISINGER

RADIO ŠE POMNITE – TOVARIŠI

Devetega julija 1944 je bilo v Kožbani veliko predvolilno zborovanje, na katerem sta govorila tudi člana PO OF in PK KPS za Slovensko primorje Jože Srebrnič in Leopold Krese-Još, udeležilo pa se ga je več kot 2.000 ljudi iz Goriških Brd, Idrskega, Benečije in Tolminskega. To zborovanje je bilo vrhunec priprav na prve svobodne volitve v krajevne narodnoosvobodilne odbore na območju Zapadnoprimorskega okrožja. Tem dogodkom in spomenu na Jožeta Srebrniča in tovariše, ki so utonili v Soči oziroma padli v zasedi na Vrhovljah, bo posvečena nedeljska oddaja (1. 7.) »Še pomnite, tovariši«, ki jo pripravlja Stane Škrabar. Proslava dogodkov pred 40 leti pa bo 22. julija v Kožbani.

Vabila

Skupnost borcev Goriškega vojnega področja vabi borke in borce komande goriškega, vipavskega in idrijskega vojnega področja ter pripadajočih komand mest, krajev in mladino, da se udeležijo odkritja spominske plošče komande mesta Senožeče in Postojne. Ploščo bomo odkrili v nedeljo, 8. julija 1984, ob 15. uri v vasi Strane pod Namosom na hiši, kjer se je pred štiridesetimi leti komanda mesta Senožeče največ zadrževala. Hkrati bo tudi odkritje spominskega obeležja prvi mladinski konferenci za rajon Podgoro, ki je bila marca 1944. leta.

Vabimo kraje KS Milan Majcen in Hinko Smrekar k spominski slovesnosti v spomin Jožetu Flandru-Klisu, ki je pred 40 leti padel pri Bosiljevem v boju s fašističnim okupatorjem.

Spominska slovesnost bo v petek, 29. 6. 1984, ob 18. uri v Lepodvorski ul. 23.

KO ZZB NOV
KS MILAN MAJECEN

Občinski odbor ZZB NOV Litija, krajevna skupnost in DPO Vače vabijo ob dnevu borca, ob 40-letnici ustanovitve Kamniško-zasavskega odreda in krajevnem prazniku Vač na proslavo, združeno z odkritjem spominske plošče VOS OF revirsko – litijskega okrožja, ki bo v nedeljo, 8. julija 1984, ob 11. uri v vasi Podbukovje (pod Zasavsko gor).

Ob krajevnem prazniku vabijo DPO KS Renče, partizanski kurirji relejne kurirske postaje P-12 in odbor severnoprimorskih kurirjev 4. brigade VDV nekdanje kurirje Primorske, druge borce, aktiviste OF, mladino, kraje in vse druge občane, da se udeležijo slavnostnega odkritja spominskega obeležja 5 padlim kurirjem P-12 dne 4. julija ob 9.30 pri lovski koči na Kremancih pri Renčah

Odbor kurirjev za
severno Primorsko
in pripravljali odbor

Zveza združenj borcev NOV občine Koper, združenja borcev mestnih krajevnih skupnosti Koper in družbenopolitične organizacije krajevnih skupnosti Šmarje vabijo na osrednjo proslavo v počastitev dneva borca, 4. julija.

Prireditve se bodo začele v torek, 3. julija, ob 20.30 na Titovem trgu v Kopru s koncer-

tom borbenih pesmi. Osrednja slovesnost pa bo v sredo, 4. julija, ob 19. uri na Poljanah pri Šmarjah. Če bo deževalo, bo proslava v združenem domu v Šmarjah.

Pripravljali odbor

Odbor skupnosti borcev brigad, ustanovljenih v ZSSR, vabi vse borce brigade Tone Tomšič bo v soboto, 14. julija, v vojašnici v Sentvidu nad Ljubljano ob 10. uri zbor borcev Tomšičeve brigade, ob 12. uri slovesna proslava in ob 13. uri tovariško srečanje. Vabimo borce Tomšičeve brigade; posebnih vabil ne bo.

Odbor skupnosti borcev I. SPUB Tone Tomšič

V počastitev 42-letnice ustanovitve 1. slovenske proletarske udarne brigade Tone Tomšič bo v soboto, 14. julija, v vojašnici v Sentvidu nad Ljubljano ob 10. uri zbor borcev Tomšičeve brigade, ob 12. uri slovesna proslava in ob 13. uri tovariško srečanje. Vabimo borce Tomšičeve brigade; posebnih vabil ne bo.

Odbor skupnosti borcev I. SPUB Tone Tomšič

Obvestila

Domicilni odbor skupnosti Vojkove brigade organizira tovariško srečanje borcev 16. SNOB Janka Premrla-Vojka, ki bo v soboto, 7. julija, v Idriji. Vojkovci se bodo ob 9. uri zbrali na avtobusni postaji v Idriji, ogledali si bodo mestni muzej v Idriji in nato bo tovariško srečanje v prostorih tovarne »Kolektor« Idrija.

Dne 14. julija bo ob 10. uri v hotelu Planinka v Črni na Koroškem srečanje ranjencev, ki so se v letih 1944–1945 zdravili v partizanski bolnišnici B 11 v Bistrici pri Črni na Koroškem, bolničarjev, zdravnikov in oskrbovalnega osebja te bolnišnice. Po srečanju si bomo ogledali bolnišnico.

Občinski odbor ZZB NOV Ravne na Koroškem, odbor za pripravo srečanja

Obveščamo borce 1. tankovske brigade NOV Jugoslaviji, da bo proslava bo 40-letnici ustanovitve brigade 14. julija 1984 ob 11. uri na Vrhnikih. Borci, ki niso dobili osebnega vabila, a bi se želeli udeležiti proslave, naj do 1. julija 1984 prijavijo svojo udeležbo na dopisnici na naslov: Dom JLA Vrhnika, 61000 Vrhnika

Pripravljali odbor

Obveščamo vse borce narodnoosvobodilne vojne, posebno zapornike koncentracijskih taborišč, da bo 4. julija 1984 v večernih urah na 1. programu TV-Ljubljana predvajana koreografska predstavitev KANTATE RAVENSBRÜCK.

Tako si jo bodo lahko ogledali vsi, ki jo lansko leto v programu Revolucija in glasba niti v Ljubljani niti v Mariboru niso mogli gledati.

Koreografsko predstavitev kantate izvaja Slovenski plesni klub iz Ljubljane. Skladatelj Alojz Ajdič in koreograf Metod Jeras sta prejela za svoje delo tudi letošnjo jugoslovansko nagrado »4. jul«, to je najvišje priznanje za delo in ustvarjalnost, ki sta pomembna za negovanje revolucionarnih tradicij narodnoosvobodilne vojne. Tovariš Ajdič je za svojo skladbo prejel že prej Prešernovo nagrado Gorenjske in nagrado Voljste slovenskega naroda.

Komisija za bивše politične zapornike, internirance in izgnance – Odbor Ravensbrück

ŠPORT IN REKREACIJA

Krimovci prvi

Na dvosteznem balinišču pod Golovcem so upokojenci balinarji priredili že četrti množični turnir. Tako so počastili tudi praznik krajevnih skupnosti Rudnik-Krim. Turnirja se je udeležilo enajst ekip, zmagali pa so domačini – DU Rudnik-Krim pred Golovcem in Borcem-Invalid. Prve tri ekipe so prejele pokale in diplome.

V. B.

Zmagovalec je DU Hinko Smrekar

Športna komisija občinske zveze DU Ljubljana Šiška je ob občinskem prazniku pripravila balinarski turnir, ki se ga je udeležilo sedem ekip. V finale sta se uvrstili ekipi Litostroja in DU Hinko Smrekar, ki je tudi zmagala. Prehodni pokal je tako osvojila ekipa DU Hinko Smrekar, drugi so bili balinarji Litostroja, tretji pa Šentvidčani.

V. B.

ŠPORT IN REKREACIJA

Reševalcem nagradne križanke

Na razpis nagradne križanke »Alpina Ziri« smo dobili veliko pravih rešitev. Zreb pa je določil, da knjižne nagrade iz programa založbe Borec prejmejo: Franc Opeka, Ul. Prekomorskih brigad 3, Izola Mari Jakopin, Mahovnik 22, Kočevje in Betka Škufca, Klek 31, Trbovlje.

Pravilna rešitev križanke pa je: Spa, Alpina Ziri, trn, realizator, Ron, ost, vi, akacija, Sarna, Iča, Odin, Aris, gladilec, od, banana, ik, kata, ero, otip, Avar, rez, lina, Bled, Kaj, uja, vest, Anet, te, Nobile, Lino, al, stil, Dane, Teton, Samo, ime, osa, Ast, Sprint, grlo, Ko, Mao in okop.

Sklad se širi

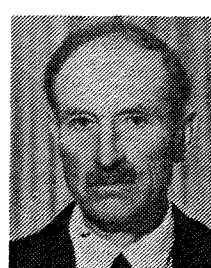
Kljub temu, da je vsak dan več občinskih in krajevnih organizacij ZZB NOV, družbenopolitičnih in delovnih organizacij in posameznikov, ki prispevajo denar za premagovanje razlike med proizvodno in prodajno ceno TV-15 Naš tovariš, pa z akcijo ne moremo biti preveč zadovoljni. Pričakovali smo, da se bodo borci plebiscitarno odločali za svoj časopis, dejansko pa jih je veliko, ki odklanjajo vsako pomoč. Veliko je tudi takšnih, ki čakajo, kaj bosta prinesli jesen in zima na tem področju.

Sicer pa je v sklad vplačalo svoje prispevke devetdeset OO in KO ZB NOV, DPO, DO in posameznikov. Vplačali pa so jih takole:

Mestni odbor ZZB NOV Maribor	7.500
OO ZZB NOV Maribor-Tabor	5.000
OO ZZB NOV Maribor-Pesnica	3.000
KO ZB NOV Miloš Zidanšek-Maribor	2.000
KO ZB NOV »Koroška vrta« Maribor	1.000
KO ZB NOV Ivan Sagernik, Maribor	1.800
KO ZB NOV Dušan Kveder-Tomaž, Maribor	5316
KO ZB NOV Košaki, Maribor	1.320
KO ZB NOV J. Polak, Maribor	650
KO ZB NOV Jarenina	900
KO ZB NOV Ivan Cankar, Maribor	1.600
KO ZB NOV Zgornja Kungota	1.950
KO ZB NOV Pesnica	1750
KO ZB NOV Jožica Flander, Maribor	3.330
KO ZB NOV Heroja T. Tomšiča, Maribor	2.000
KO ZB NOV Moša Pijade, Maribor	3.290

KO ZB NOV Krčevina, Maribor	1.500
KO ZB NOB Slavko Šlander, Maribor	3.680
KO ZB NOV Zg. Velka-Sladki vrh	2.050
KO ZB NOV Bresternica-Gaj	1.000
MK ZKS Maribor	70.000
MO ZSS Maribor	10.000
SO Maribor-Pobrežje	41.400
SO Maribor-Ruše	32.000
SO Maribor-Tezno	54.720
SO Maribor-Rotovž	30.000
SO Maribor-Tabor	50.000
OS ZSS Maribor-Tabor	10.000
OS ZSS Maribor-Rotovž	30.000
ZIV TAM Avtoobnova, Maribor	2.000
ZIV TAM TV T Boris Kidrič, Maribor	5.000
TIMA OCM, tozd Koloniale SSP, Maribor	5.000
Štefan Križanič, Devova 16, Maribor	2.000
SO Ljubljana-Bežigrad	40.000
OK SZDL Ljubljana-Bežigrad	20.000
OS ZSS Ljubljana-Bežigrad	40.000
KO ZB NOV Brinje, Ljubljana	5.000
KO ZB NOV Tomaž Linhart, Ljubljana	770
KO ZB NOV Triglav, Ljubljana	3.000
KO ZB NOV Savsko naselje, Ljubljana	2.000
KO ZB NOV Jože Moškrič, Nove Jarše, Ljubljana	5.000
KO ZB NOV Zalog, Ljubljana	5.000
KO ZB NOV Moste	5.000
KO ZB NOV Bizovik	2.000
KO ZB NOV Zadobrava-Sneberje	2.000
KO ZB NOV Kodeljevo	1.000
OO ZZB NOV Tržič	58.920
OK SZDL NOV Kamnik	83.400
OK SZDL Lenart	2.000
OS ZSS Lenart	2.000
OO ZZB NOV Lenart	2.000
SO Lenart	5.000
OK ZKS Lenart	2.000

OS ZKS Lendava	14.640
OS ZSS Lendava	14.640
OO ZZB NOV Krško	20.000
KO ZB NOV Krško	1.000
OK ZKS Ljutomer	14.760
OS ZSS Ljutomer	14.760
OS ZSS Titovo Velenje	100.000
Obč. raziskovalna skupnost Črnomelj	1.000
SO Trbovlje	10.000
OS ZSS Trebnje	15.000
OK ZKS Trebnje	15.000
SO Novo mesto	60.000
OK SZDL Novo mesto	30.000
OS ZSS Novo mesto	30.000
OS ZSS Metlika	6.500
KO ZB NOV Metlika	6.500
OO ZZB NOV Izola	32.879
OK ZKS Izola	5.000
OO ZZB NOV Koper	30.000
Obalno-kraški odbor ZZB NOV	30.000
OO ZZB NOV Logatec	17.300
OS ZSS Slovenska Bistrica	5.000
Prispevki občanov Ljubljane	100.000
KO ZB NOV Ivančna Gorica	2.340
Odbor jurišnega bataljona 15. divizije	10.000
KO ZB NOV Zagradec	1.500
OO ZZB NOV Ribnica	5.000
KO ZB NOV Videm-Dobropolje	2.000
Krajevno združenje Dobropolje	2.150
KO ZB NOV Selo	5.000
KO ZB NOV Šmartno	2.000
KO ZB NOV Šentilj v Slovenskih goricah	1.500
KO ZB NOV Žalna	950
KO ZB NOV Spodnja Slivnica, Grosuplje	750
SSP tozd Rikostroj, Ribnica	8.000
Inles Ribnica	8.000
KO ZB NOV Radomenje	1.450

Martin Štefančíč

Rodil se je 1901. leta v Podkraju. Kot večina primorskih fantov je bil tudi on mobiliziran v italijansko vojsko na Sicilijo. Opreделil se je za NOB in se priključil prekomorskim brigadam. Bil je odlikovan.

Janez Prestrl

V Preski pri Medvodah smo se aprila poslovili od Janeza Prestrla iz Goričan, rojenega pred 78. leti. Bil je aktivist OF. Zaradi aktivnega dela je bil izseljen v taborišče Burghausen.

Mihael Kovačič

Marca smo se v Tolminu poslovlili od Mihaela Kovčiča iz Ljubljane, rojenega 1910. leta. Leta 1940 je bil vpoklican v italijansko vojsko. Ob razpadu Italije so ga zajeli Nemci in odpeljali v Verono, kjer je bil zaprt. Po izpustitvi se je vrnil domov in se vključil v partizanske vrste, najprej v 18. brigado. Pozneje je bil dodeljen na karavlo P. 22. Bil je dvakrat odlikovan.

Vinko Špelič

Februarja je umrl Vinko Špelič, rojen 1920. leta. Za NOG je začel delati že 1941. leta, julija 1943 je odšel med borce NOV. Bil je v raznih enotah, najdalj pa v Tormšičevi in artilerijski brigadi. Imel je čin kapetana 1. razreda in štiri odlikovanja.

Janko Stražišar

Na Blejski Dobravi smo se aprila poslovili od Janka Stražišarja. Bil je aktivist na območju Jesenic.

Jože Vidic

2

Ob 40-letnici nemškega zločina nad zdravnikom in ranjenci

Tragedija v partizanski bolnišnici pri Komendi

Pridiga je bila dolga in mučna, a brez uspeha. Napodili so jih domov. In začelo se je drugo dejanje: ropanje.

Zakaj omenjam dogodka, ki sta se pripetila 18. in 20. aprila 1944. leta. V obeh pohodih so nemške stranske kolone šle blizu bolnišnice, ki je bila tedaj že skoraj zgrajena. Dva zaporedna prehoda na Komendsko Dobravo z namenom, da z grožnjami, požigom kmetije, ropanjem in izgnanstvom delu vaščanom zlomijo njihovo molčečnost, kažeta, da so bili Nemci obveščeni o zbiranju gradbenega materiala v tej vasi za gradnjo partizanskih bivačev in skladišč. Upravičeno so domnevali, da gradijo bunkerje neke blizu vasi.

Vse to ni spametovalo graditeljev bolnišnice. Vztrajali so pri začetem delu.

Bolnišnica je bila uničena v nedeljo, 11. junija 1944. leta

Nekega majskega dne 1944. leta je ameriško letalo, ki se je poškodovano vračalo z bombardiranja v Avstriji na letališče v Italijo, strmoglavilo na Veliko planino. Pilot, ki je odskočil iz letala, je s padalom tako nesrečno padel na drevo, da si je zlomil hrbtenico. Partizani so ga odnesli v partizansko ambulanto v Kamniško Bistrico, kjer je zanj skrbela partizanska bolničarka in kuharica Franciška Bernot-Mami. Dne 10. junija je ambulanto obiskal dr. Zajec, ki je pregledal ranjence in jim predpisal zdravila. Posebno skrb je posvetil hudo ranjenemu pilotu.

Se preden se je stemnilo, je dr. Zajec zapustil ambulanto. Bernotova ga je na vse pretege skušala prek noči zadržati, kot bi slutila, da gre smrti v objem.

«Ivan,» je dejal dr. Zajec Kosirniku, ko se je vrnil iz Kamniške Bistrice v kopensko bolnišnico (ambulanto), «slišal sem, da so gestapovci izpustili Strcinovo Cilko. Pojdi jo vprašati, o čem so jo spraševali. Pa časopise in zdravila naj ti da, če jih je medtem kaj dobila. Reci ji, da želim v kratkem govoriti z njo.»

Cilka Močnik-Strcinova iz Komende mi je dejala: «Bila sem učiteljica v Komendi. S prihodom okupatorja smo morali vsi učitelji in učiteljice zapustiti šolo. Zamenjali so nas nemški učitelji. Odpušeni smo se zaposlili na občini in vsi smo bili povezani s partizani. Skrivali smo na izmišljena imena izdajali živilske karte, za katere so terenski delavci OF kupovali hrano v trgovinah.

Z dr. Tineto Zajcem sva se spoznala že pred vojno in sva bila ves čas prijatelja. Zdravila za bolnišnico sem dobivala pri Mikelnovih v Celju. Mož je bil skladiščnik Mohorjeve družbe, žena pa knjigovodkinja, sicer pa domačinka iz Celja. Kje in kako sta onadva dobivala zdravila, mi ni znano. Po ta zdravila je k meni na dom prihajal Kosirnikov Ivan in jih odnašal v bolnišnico.

V začetku junija 1944. leta so vse uslužbenke kopenske občine zaprli v gestapovske zapore v Kamnik.

Na nedeljo zjutraj ob štirih, 11. junija 1944. leta, so mimo naše hiše šli Nemci z oklopnimi vozili. Začela se je tragedija. Po takratnih govoricah, ki izvirajo od nemških vojakov, raztrgancev in kmetov, ki so prišli s konji in vozovi do bolnišnice, so dr. Zajca ujeli in zavezali za hrast. Zajeli so tudi vse ranjence in bolničarko. Vpričo zdravnika so jih pobili in zmetali kot drva v bunkerje, polili z bencinom in zažgali. Nazadnje so ustrelili še njega in ga vrgli v kuhinjski bunker z glavo navzdol.

Dr. Tine Zajec ni videl šopka rož, ki sem mu ga poslala prek Kosirnika. Le njegove steklene oči so zrlle proti mizi, na kateri so bile rože, dokler se ni sesul strop in zasul tako rože kot truplo.

Ivan Kosirnik ni hodil okrog v partizanski uniformi, temveč v lovski in brez orožja. Pri sebi je imel veljavno osebno izkaznico, ki bi jo pokazal, če bi ga kdo legitimiral. Ko ga je zadnji večer dr. Zajec poslal k Strcinovi Cilki, je obiskal še Pirca na Potoku pri Komendi, pri katerem je bil njegov zrebec. V bolnišnico se je vrnil okoli polnoči. Vsi so že spali. Zdravila, časopise in šopek rož, kar mu je dala Cilka za dr. Zajca, je položil na mizo v kuhinji.

«Zjutraj ob tri četrt na šest me je bolničarka Minka Marn zbudila in rekla, naj grem na zvezo k Andrijanu na Komendsko Dobravo gledat, če tam čaka kakšen ranjenec,» se spominja Ivan Kosirnik.

Pred Komendsko Dobravo sem srečal kurirja Rudolfa Zormana iz Šmarce, ki mi je rekel: Zjutraj sem videl avtomobile z vojaštvom, ki so se peljali iz Kamnika proti Komendi in Zalogu. Pa še neko letalo je nizko in z izključenim motorjem letelo nad tem gozdom.

Komaj je to spregovoril, že je začelo pokati iz smeri, kjer je bila bolnišnica. Hitel sem nazaj, čeprav nisem vedel, kako naj se sam bojujem s sovražnikom. Že po nekaj metrih sem srečal Ivana Broliha iz Podgore, ki je bil kot partizan pri gospodarski komisiji.

Nikamor ne moreš, mi je dejal Ivan, ker po gozdu kar mrgoli Nemcev in raztrgancev. Ne vem, kaj iščejo. Brolih namreč ni vedel, kje je bolnišnica.

Streljanje se je začelo zjutraj ob šestih in je v presledkih trajalo vse do devetih.

Okoli devetih ali desetih se je nad bunkerji bolnišnice in nad drevesi začel viti dim. Nobenega dvoma ni bilo več, kaj se je zgodilo.

Zjutraj ob osmih se je v kopenski cerkvi začela maša. Nemci in raztrganci so pred cerkvijo počakali konec maše. Ko so prišli verniki iz cerkve, so jih ustavili in mobilizirali več kmetov, da so šli domov po konje in vozove in nato po zaplenjeni material do bolnišnice, kamor niso mogli z avtomobili. Med vozniki je bil tudi pokojni kmet Jurka iz Most pri Komendi. Jurka je večkrat pripovedoval, kako je bilo, ko je prišel s konji po robo v bolnišnico. Samo dr. Tine Zajec je bil še živ. Zločinci so ga privezali za drevo, ki še danes stoji, in moral je gledati, kako so pred njegovimi očmi pobijali ranjence in bolničarko. Bunkerje in trupla so polili z bencinom in zažgali. Nazadnje so ubili še zdravnika in ga vrgli z glavo navzdol v bunker. Med gorenjem se je preklal ožgan tram nad vhodom, tako da se je strop z zemljo zrušil na zdravnikovo truplo in pogasil ogenj.

Popoldne nas je skupina partizanov odšla na kraj tragedije. Šli smo zelo previdno, ker smo se bali skritih nemških zased. Vsi smo bili zelo potrti.

Ognjeni zublji so še lizali popolnoma zoglenelo tramovje. V Zajčevem bunkerju sta še goreli bolničarki. Od njiju je ostalo le malo. Dr. Tine Zajec je ležal na stopnicah pri vходу v kuhinjo. Njegovo truplo je bilo ožgano, toda celo. Zavili smo ga v rjuho in pokopali v bližini bunkerja. Skupno je bilo devet žrtev, od teh so truplo prvoborca Pavleta Ulčarja našli na njivi pri Komendski Dobravi. Ni znano, ali mu je uspelo do tja priteči in je tu izkrmel, ali pa so ga kot ujetnika pripeljali do njive in ustrelili.

Tako sva od osebja bolnišnice ostala živa le z Vinkom Malijem. On je bil na straži pod smrekico. Ranjen v stegno in meča se je ponoči privlekel domov. Na eno nogo sploh ni mogel stopiti. V gozdu si je z nožem izdelal bergle. Po vojni je umrl v prometni nesreči.

Kdo so bile žrtve?

1. **Dr. Tine Zajec Miha** je bil rojen 1905. leta pri Frcugu v Trzinu. Za doktorja splošne medicine je promoviral v Gradcu 1932. leta. V stavbi stare pošte v Mengšu je 1935. leta odprl samostojno zdravniško ordinacijo. Revni ljudje so ga še posebej cenili in spoštovali. Leta 1936 je postal banovinski zdravnik. Tudi v vojni je ostal trdno na strani prepečenega ljudstva. S partizani je sodeloval od prvega dne mengeške vstaje, ki je bila 27. julija 1941. leta.

Po dr. Tinetu Zajcu se imenujejo zdravstveni dom v Domžalah, podružnična zdravstvena domova v Mengšu in Moravčah ter ulica v Mengšu.

2. **Marija Maren-Ana** je bila rojena 1916. leta v Zalogu pri Cerkljah. Vseskozi je sodelovala s partizani.

3. **Johanca Slanovec** je bila rojena 1923. leta na Olševku pri Preddvoru.

4. **Janez Brelih** je bil rojen 1903. leta v naselju Vinski vrh na Tunjski mlaki pri Kamniku. Vseskozi je bil vnet aktivist OF. Bil je voditelj pri gradnji bolnišnice.

5. **Matevž Butalič** je bil rojen 1915. leta v Tunjicah v kmečki družini.

6. **Milan Dolenc-Bine** je bil rojen 1920. leta pri Lenartu v Selški dolini. Partizanom se je priključil marca 1943. leta, kjer je že bil njegov brat Viktor-Krjavelj. Kasneje je k partizanom prišla še sestra Marica, Silva pa je bila na terenu skojevka. Pravzaprav je vsa družina sodelovala z NOB. Bine je bil politični komisar 2. bataljona Gorenjskega odreda. Ranjen je bil pod Storžičem aprila 1944. leta.

7. **Jože Hribar** je bil rojen 1904. leta v Buču v Smartnem v Tuhinju.

8. **Alojz Peteh** je bil rojen 1923. leta v Dolencih, p. Adlešiči, občina Črnomelj.

9. **Pavle Ulčar** je bil rojen 1914. leta v Nožicah v domžalski občini. Partizan je bil od julija 1941. leta. Nekaj časa je bil komandir čete v Kamniškem bataljonu, nato pa pri VOS v kamniškem okrožju.

Bolnišnico je izdal partizanski dezertar Tarzan, ki je zvečer pred napadom zaznamoval širšo okolico (500 m naokrog), zjutraj pa je vodil policiste.

Konec

Mladinsko prostovoljno delo se začne tudi na republiški ravni

Kaj bodo brigadirji delali letos

Za zveznimi MDA so se začeli tudi MDA na republiški ravni, in sicer s slovesnim začetkom 24. junija. Katere so te akcije in kaj bodo brigadirji delali na njih? Dela se verjetno ne bodo razlikovala od prejšnjih let, le kilometri izkopanih jarkov, napeljene telefonske ali električne žice in urejenih cest se bodo podaljšali in morda se bo znanim brigadirskim pesmim pridružila še kaka nova.

Na republiški ravni bodo brigaderji v Sloveniji delali na šestih manj razvitih območjih in živeli v šestih brigadirskih naseljih.

MDA Bela krajina bo potekala v treh izmenah. V njej bo v devetih brigadah sodelovalo okrog 360 brigadirjev. Ti bodo stanovali v novo urejenem naselju v Lokvah, približno dva in pol kilometra oddaljenem kraju od Črnomlja. V metliški in črnomaljski občini bodo delali vodovode Brašljeviči-Draščiči in Geršiči-Dobravice, rekonstruirali omrežje v črnomaljski občini ter meliorirali zaščitene površine na Toplem vrhu. Računajo, da bodo opravili 35.000 učinkovitih ur. Od zanimivejših tečajev, ki jih bodo

okviru te akcije je posebnost mladinski delovni tabor v nekoliko spremenjeni obliki mladinskega prostovoljnega dela. Organizirali ga bodo od 15. julija do 4. avgusta. Naselje akcije bo v Bistrici ob Sotli, tri kilometre oddaljeni od Kumrovc. V naselju sta dva bivalna objekta s 150 ležišči, sanitarnimi prostori, tuši in umivalnimi koriti. Akcija bo zadovoljevala potrebe treh občin: Brežice, Krško in Šmarje pri Jelšah. Brigadirji bodo urejali krajino v Muzeju Maršala Tita in opravljali gradbena dela na

tuje dve izmeni, in sicer bodo v vsaki delale tri brigade, to pomeni skupaj približno 240 brigadirjev. Brigadirji bodo stanovali v novi osnovni šoli v Ribnici na Pohorju. Imajo dobre možnosti za športno dejavnost, druge družbene dejavnosti pa bodo potekale v učilnicah in v kabinetih osnovne šole. Delovišča bodo oddaljena do dvajset kilometrov. To je pa že kar malo daleč. Seveda bodo imeli organiziran prevoz. Delali pa bodo na PTT omrežju in v okviru kmetijskega programa načrtujejo melioracijo ter čiščenje pašnikov, pa še vodovodi bodo zahtevali nekaj dela.

MDA Ljutomer. Po tri brigade v treh izmenah s 360 brigadirji. Po načrtu bodo položili 14.700 metrov terčnih vodov, vrednost dela pa ocenjujejo na 10.359.600,00 dinarjev. Takšne so številke za MDA Ljuto-

organizirali med akcijo, omenjajo jamarski, filatelistični in ribiški krožek.

MDA Goričko bo tudi organizirana v treh izmenah. Stiristo petdeset brigadirjev v devetih brigadah se bo izmenjalo med poletjem. Naselje akcije je brigadirje sprejelo v Gornjih Petrovcih. Je dovolj veliko, da omogoča normalno življenje brigadirjem, v njem so tudi športna igrišča. Delovišče čaka delavce na cesti Sebeborci-Križevci, kjer bodo brigadirji širili cesto, izkopali obcestne kanale in utrjevali cestišče. Delo je ocenjeno na 11.000.000,00 dinarjev. Na delovišče, ki je od naselja oddaljeno od osem do deset kilometrov, je zagotovljen avtobusni prevoz.

MDA Trebče bo organizirana v treh izmenah, sodelovalo pa bo približno 250 brigadirjev v šestih brigadah. V

gradu Podsreda ter v okolici. Poleg tega se bodo brigadirji vključili v odpravljanje posledic toče v vinogradih na Bizelskem, gradili pa bodo še PTT omrežje v KS Pišce in v Senovem, elektro omrežje v KS Zagorje ter ceste na Bohor, Kozje-Veterin in Zagorje-Toplovo.

MDA Brkini, akcija, ki se je tudi začela v nedeljo, bo trajala dve izmeni. V šestih brigadah se bo izmenjalo okrog 240 brigadirjev. Brigadirsko naselje načrtujejo v Podgradu, ki leži ob cesti Reka-Koper, od Ilirske Bistrice pa je oddaljeno enajst kilometrov. Delovišča bodo blizu, približno dva kilometra oddaljena, urejali pa bodo pašnike v Podgradu in Račicah ob cesti Reka-Koper. Brigadirji bodo opravili dela v vrednosti 4.750.000,00 dinarjev.

MDA Kobansko tudi načr-

mer 84. Naselje bo tudi letos v osnovni šoli v Razkrižju, kjer imajo brigadirji dobre bivalne razmere in možnosti za udeleževanje na različnih interesnih področjih.

Osmega julija pa se bo začela še ena akcija, in sicer na zvezni ravni. To bo akcija MDA Vipavska dolina. Brigadirji bodo delali v dveh izmenah s po pet brigadami, ki bodo združile 420 brigadirjev. Brigadirsko naselje bo v dijaškem domu v Novi Gorici, delovišča pa na območju občin Ajdovščina in Nova Gorica. Brigadirji bodo urejali bregove reke Vipave in pripravljali kmetijske površine za hidromelioracijo. Morda še to, da bodo v prvi izmeni delale brigade iz Zalca, Hrastnika, Trgovišča v Srbiji, Orašja iz Bosne in Hercegovine ter Duge Rese iz Hrvatske.

Ziva Drole

Mladinski delovni tabor Trebče 84'

V okviru MDA Trebče bo od 15. julija do 4. avgusta organiziran mladinski delovni tabor Trebče, ki bo imel sedež v brigadirskem domu v Bistrici ob Sotli. Udeležba bo mednarodna. Kaj pravijo organizatorji tabora?

Urejali bomo Spominski park Trebče, opravljali dela na cestah in ostalih komunalno infrastrukturnih objektih na manj razvitem območju Kozjanskega. Prijavili smo brezplačne bivalne prostore, hrano, zdravstveno zaščito, strokovno pripravljene delovne programe za prosti čas, športno opremo in spominske nagrade. O življenju in delu v taboru bodo udeleženci sami odločali, skupaj. Priglasili se lahko vsak, ki je zdrav za šesturno fizično delo vsak dan. Lahko pride sam, s prijatelji, družino, v okviru društva ali

mladinske organizacije, lahko pride 15., 22. ali 29. julija dopoldne in lahko sodeluje sedem ali več dni. Treba je samo izpolniti prijavnico in vsak se mora obvezati, da bo aktivni ustvarjalec dela in življenja na mladinskem delovnem taboru.

Skratka, tabor bo nekaj drugega kot standardne mladinske delovne akcije. Prvi poskus je bil že lansko leto. O rezultatih so bila menja zelo različna: nekateri mislijo, da je uspel, drugi da ne, da bi neko koordinirano vodstvo vendarle moralo biti. Ali bodo izkušnje pomagale tabor letos bolj izoblikovati, popraviti napačno, in morda vsem akcijam nakazati smer iz preživelih oblik v nova obzorja? Ali pa je to samo ponovitev lanskega leta?

Na poti k prijatejem v Čuprijo

Se malo pa bomo prispeli v mesto. Komaj čakam! Komaj, čakam, da vidim glavno mesto Jugoslavije; Beograd. Pogled skozi okno mi ne pove veliko. Vidim ravno pokrajino, tu pa tam kakšno staro, majhno bajto. Ne da leč od te revščine pa je največje mesto moje domovine, v katerem so visoke stavbe, kar ne morem verjeti, da je predmestje takšno, revno, v katerem je le malo lepih hiš. Pomčasi se mi kaže pred očmi zmeraj več hiš, in glej, že vidim prve visoke zgradbe. Postaja. Izstopim in se razgledam. Tako naredijo tudi

drugi. Nič posebnega. Brž oddajamo prtljago v garde-robo, da se bomo lahko razgledali po Beogradu. Ogledali si bomo Muzej 25. maj. In že smo tam. Kako velika stavba, z lepo urejeno okolico. V teh velikih sobah so razstavljeni vsa darila, ki jih je dobil tovariš Tito. V eni izmed sob so vse štafetne palice. Ogledamo si še Titov grob. Učitelji nam pravijo, naj se lepo obnašamo in naj se ne pogovarjamo. Prispeli smo do grobnice, v kateri je krsta predsednika SFRJ, maršala Tita. kaj vse je ta mož naredil za Jugoslavijo,

njeno prebivalstvo!

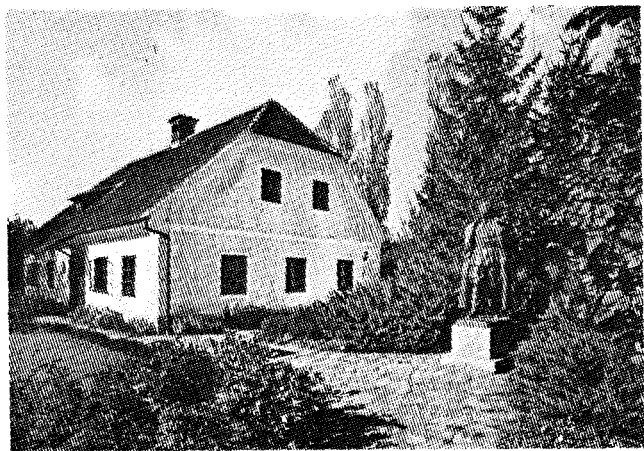
Od neprestane hoje nas že bolijo noge, a ogledati si moramo še Kalemegdan. Tudi tu je spominski park lepo urejen. Vrnemo se v središče mesta. Do 13. ure nam ostane še nekaj časa, in ker smo vsi utrujeni in žejni, gremo v restavracijo. Naročimo si pijsko ter si nekoliko odpočijemo.

Zdaj pa brž na avtobus. Ni ga še, zato se razgledam po postaji. Koliko ljudi! Med njimi veliko Romov. Od vseh povsod se sliši: »Kupite, kupite, samo 10 hiljadit!« ipd. Pripeljal je avtobus. Vstopi-

mo. Sedem na svoj sedež in si oddahnem, da grem že enkrat iz Beograda, ker je sladoled po 24 din kepica. No, zdaj me razveseli še voznik s pesmijo Lepe Brene:

V Beogradu mi sploh ni bilo všeč. Tako sem se veselila, da ga vidim in bila sem tako razočarana. Zdaj potujem naprej v Čuprijo. Upam, da bo tam boljše, saj se bomo srečali z našimi prijatelji. V Beograd pa bom tudi še šla, če prej ne, potem, ko bom odrasla.

POLONA SENTOČNIK 6. c
Novinarski krožek OŠ Franjo Vrunč Celje-Hudinja

Čas izletov nam je prinesel pozdrave iz Titovih krajev. Spomnili so se nas dopisniki celodnevne osnovne šole v Stranica: Tatjana, Ksenja, Smiljana, Darja, Anita, Lidijsa, Sergeja, Metka in Marija – z mentorico Nado Kovač. Z razglednico, na kateri je Titova rojstna hiša in pred njo njegov spomenik, so nam poslali prav lepe pozdrave iz Kumrovc.

Po pripovedi mojega dedka

Bilo je konec leta 1941. Sestra Poldi mi je sporočila, da je pri njej doma na podstrešju partizanski kurir. Poldi je imela skrivne zveze z nekaterimi kurirji. Prosila me je, da ji prinesem na čim hitrejši in skrivni način tisti dve puški in revolver, ki jih imam skrite v hlevu. Takoj sem vedel, da partizani spet potrebujejo orožje. Na srečo sta bila pri meni ravno Karel in Vera, da smo se hitro nečesa spomnili. Brž smo puški in revolver razstavili in dele razdelili v vreče. Se pravi, prvi dve sta imeli orožje, tretja pa ne. Potm smo še vse tri vreče napolnili s fižolom in gremo – v akcijo.

Kmalu smo prišli do straž. Najprej so pregledali Vero, ki je imela vrečo brez orožja. Premetali so ji ves fižol. Potem sva bila na vrsti midva s Karlom. Oba sva bila trda od strahu. Stražar je malo pobrskal po fižolu in zavpil: »Fuj, spet ta ušiv fižol! Izginita, sicer vama ta fižol stresem za vrat!« Kar oddahnila sva se. Skoraj tekli smo, da se ne bi stražar premislil. Pozneje smo srečno predali orožje kurirju, ki je kar takoj odšel na pot.

Kadar gremo na obisk k teti Poldi, se dedek in teta Poldi še danes smejeta in si pripovedujeta, kako so skupaj s stricem Karlom in teto Vero ukanili nepredvidne in površne stražarje.

VOJKO JANJIC 5. b
OŠNH Rajka Hrastnik

Verjameš, da smo svobodni

Kot vsako popoldne je tudi to popoldne prišla k nam stara mama, ki je vedno vesela. Toda tokrat njen obraz ni bil vesel.

»Zakaj si danes tako otožna,« jo vprašam.

Zagledala se je skozi okno in rekla: »Danes mineva štirideset let, odkar smo se vrnili v domovino. Veš, bilo je hudo. Živeli smo pri neki nemški družini, ki nas je sicer imela rada, toda mi se nismo mogli navaditi na tujo okolico. Vse je bilo drugače kot pri nas. Tam so bile velike hiše, trgovine, tu pri nas pa polja, ki so rodila sadove.«

V očeh so se ji lesketale solze in čelo se ji je nagubalo. Videla sem, da so te solze pomenile srečo, neizmerno srečo, da lahko živi sedaj v svobodni domovini. Prega njala me je radovednost, zato sem jo vprašala: »Kako je bilo v Nemčiji tisti dan, ko se je začela svoboda?«

»V kuhinji sem opravljala gospodinjska dela in nena doma mi je pogled ušel skozi okno na ulico. Vojaki so hite li vsak v svojo smer. Ljudje so se začeli zbirati na ulici. V tistem trenutku pa je moj mož stopil v kuhinjo in vzkliknil: »Svobodni smo, verjameš?«

Nisem vedela, ali je to resnica ali samo šala. Gledala sem ga z razprtimi očmi, on pa je še enkrat ponovil: »Ja, svoboda je tu!«

Stekla sva po stopnicah na ulico, kjer je bilo vedno več in več ljudi. Neka žena je stopila k meni in rekla: V sosednji gostilni že pijejo na veselje; svobodni smo.«

Si že kdaj pomislila, kaj je to svoboda? To je nekaj največjega in najlepšega na svetu.

Na vseh oknih so visele zastave. To je bil zame najlepši dan v življenju. Bilo je nekaj, kar ni mogoče doživeti vsak dan.«

»Kako pa ste prišli domov?« sem posegla z vprašanjem.

»Še nekaj dni smo ostali v Nemčiji, potem pa smo se odpeljali z vlakom do Brežic

Dom smo našli obraščen s koprivami in travo, ki je segala do oken. Sosedje, ki so ostali doma, so nam posodili orodje, da smo si lahko očistili okolico hiše. Bilo je zares težko, toda bilo je lepo živeti kajti bili smo v svobodni Jugoslaviji.«

LIDIJA CVETKO, 8. r.
nov. krožek
OŠ Artiće

Rudarska godba v NOB

Moj dedek je bil partizan – muzikant, član rudarske godbe, ki je 11. julija 1944 leta odšla z instrumenti k partizanom. Tega dogodka se vedno rad spominja. Vse je potekalo zelo naskrivaj kajti domači izdajalci so imeli povsod nastavljena ušesa. Naskrivaj se je že dolgo šušljalo, da se mislijo godbeniki priključiti NOB. Bolj kot z orožjem bodo zvali ravnati z instrumenti in dvigovati borem bojno moralo v najhujših trenutkih.

Ze 6. julija sta odšla dva godbenika na sestanek nad vasjo Ravne. Srečala sta se s petimi tovariši, med katerimi je bil tudi kapelnik Jože Brun. Njemu je bila poverjena naloga, da spravi celo godbo k partizanom. Sedmega julija so se godbeniki zbrali na vaji. Odločitev je padla – vsi k partizanom. Problem so predstavljal le instrumenti. Zadolžili so tovariše, da se pogovore s terenci.

Prišel je dan, 11. julija 1944, ko so se poslovili od svojih družin. Terenci so jim pomagali spraviti instrumente, godbeniki pa so zaradi večje varnosti odšli v gozd

iz različnih smeri. V Vačah nad Litojo so prvič igrali na partizanskem mitingu. Pot jih je vodila naprej. Kamor so prišli, so jih navdušeno sprejeli in pogostili po partizansko. Nadvse prisrčne odnose so navezali z Belokranjci.

V Dimovi hiši v Gradacu so imeli vaje. Toplo prijateljstvo, stikano s otrodružino med NOB, se je ohranilo vse do današnjih dni. Kot godba 7. korpusa je hrastniška rudarska godba vkorakala v osvobodeno Ljubljano z maršem Pozdrav Hrastniku, ki ga je zložil Jože Brun!

Pred nedavnim so godbeniki praznovali svoj jubilej – 40. obletnico odhoda k partizanom. Z maršem Pozdrav Hrastniku pa so poslušalci pozdravili tri še vedno aktivne muzikante – partizane: tovariša Francija Grebenška, sedanjega kapelnika godbe, Avgusta Bratuša in Franca Zdovca.

Za konec so godbeniki udarili še partizansko koračnico. Dvorana je zaklicala: »Bravo! To smo že hoteli!«

MARUŠA KOLAR
OŠ NH Rajka Hrastnik

Svetla misel nas preveva, da bo svet spet prost

Pomlad se je začela. Jaz pa sedim na klopi sredi čudovitega ptičjega orkestra. Začel sem premišljevat, kaj vse si moram pripraviti za naslednji dan. Ko sem z urnikom končal, sem se spomnil, da imamo sedmo učno uro krožek OZN. Premišljeval sem, o čem bi se lahko pogovarjali pri krožku. O vojni med Irakom in Iranom, o vojni v Afganistanu, Bejrutu, Salvadorju, o jedrskih raketah, kemični vojni in o drugih rečeh, ki ogrožajo obstoj sveta. Naslednjega dne smo se pogovarjali prav o teh rečeh. Tovarišica je začela: »Svet je v takšni napetosti, da ne vemo, ali bomo jutri zdravi vstali ali pa bomo žrtev kakšne rakete, bombe, vojne.«

Nato sem bil na vrsti jaz: »Sicer sem še dokaj majhen za takšne stvari in ne razumem, zakaj se odrasli bojujejo. Saj so vendar ravno odrasli največ pripomogli k temu, da je svet v takšnem položaju. Če ne bi bilo politikov, seveda nekaterih, ne bi bilo mnogih vojn. Ne razumem pa tudi nekaterih ljudstev, ki se hočejo bojevati, da si pridobijo čimveč zemlje in oškodujejo druge. Ta početja se mi zdijo brezsmiselna. Če bi se dogovorili na pošten način o problemu, bi ga lahko rešili.

Sedaj pa rakete. Ta stvar, ki jo predvsem izdelujeta velesili in jih postavljajo v državah, ki so najbolj blizu nasprotujoči si velesili. Ljudstvo je proti takšnemu oboroževanju in demonstrira z najrazličnejšimi gesli, vendar to ne pomaga, saj ima zadnjo besedo minister za obrambo. Želim si, da takšnega oboroževanja ne bi bilo, saj lahko pričakujemo, da bo konec sveta že jutri.«

BORUT PERNAT 6. a
OŠ »KERENČICEVIH«
Pesnica pri Mariboru

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAM

Tudi med počitnicami bomo pisali

Že v prejšnji številki TV-15 Našega tovariša smo pokramljali o koncu šolskega leta in o počitnicah. Pa smo več pozornosti namenili osmošolcem, ki se poslavljajo od osnovne šole, od dopisniških krožkov, pa vendar s tem ne želimo izgubiti njihovih imen in sestavkov z naše mladinske strani. Želimo, da ostanejo naši sodelavci, z novimi pogledi na življenje, z novimi izkušnjami, ki jim jih bo narekovalo srednješolsko življenje. Saj me boste pri tem podprli, kajne, dragi dopisniki, ki še ostajate v osnovnošolskih klopih?! Recite kako spodbudno besedo!

Danes naj velja kramljanje za vse počitničarje. Hura, počitnice! Vsak izmed vas kaj načrtuje. Iz COŠ Narodni heroj Ivan Bizjak z Otlice se nam je oglasil Dušan Bizjak iz 6. razreda: »Najbrž ni učenca, ki ne premišljuje o počitnicah. Nekateri jih bodo preživeli doma, nekateri na morju ali v hribih. Vsem pa, upam, bo lepo in vsi jih že nestrpno pričakujemo. Jaz bom odšel k stari mami na Kovk. Nekaj dni bom preživel na morju in deset dni bom taboril v Bohinju. Pa tudi doma bom moral pomagati, saj je oče v Iraku in bomo morali kar vsa kmečka dela opraviti sami. Upam, da bodo moje počitnice lepe in dolge, zelo dolge.«

Dušanov sošolec iz 5. razreda Ivan Krapež pa sporoča: »Vsak raje pomisli na počitnice kot na te zadnje mučne dni spraševanja. V začetku počitnic bom odšel s prijateljem v Ljubljano. Ostal bom približno štiri dni. Ko se bom vrnil domov, se bo začela košnja. Takrat je vedno veliko dela, zato bo prišel k nam tudi stric. Zvečer, preden odidem spat, nas zabava s šalami, ki so prav imenitne. Na koncu počitnic bom odšel s teto in stricem k reki Nadiži. Tam je stric doma. Njegova hiša je oddaljena kakšnih sto metrov od reke. Tam bom preživel zadnjih štirinajst dni počitnic.«

Glede Nadiže, dragi Ivan, ti lahko zagotovim, da je čudovita, saj sem sama preživljala v njej in ob njej svoja otroška poletja. Sicer pa, kjerkoli boste, dragi naši dopisniki in mladi bralci, vam želim, kakor je zapisal Dušan z Otlice: lepe in dolge, zelo dolge počitnice. Naš mladinski koticček pa čaka na vas tudi med poletjem.

Hura, počitnice!

Živa

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAM

Ptička neznana povej...

Ptička neznana povej,
ali obstaja kje svet,
svet, ki je rojen brez mej...

Ptička neznana povej,
ali obstaja kje svet
ki otroku pravi: smej se, smej!

Vajen brez mej bi hodil povsod
tudi otrokov smejoči se rod.
Ni ga sveta,
ki vojn ne pozna –
kaj še koticčka ni,
kjer otrok se smeji?...

SUZANA PUŠ, 7. r

Osnovna šola zbora odposlancev Kočevje

Pozdrav iz Divčibare

»Pionirji delegati občine Koper vam pošiljamo z desetega srečanja pionirjev pobratenih mest iz Valjeva lep pozdrav,« so nam napisali prijatelji iz Kopra, razglednica pa predstavlja otroški počitniški dom »Stevan Filipović« Divčibare.

Mogočna manifestacija slovenskih gasilcev

V Mariboru je pred nedavnim zasedal 10. kongres Gasilske zveze Slovenije, na katerem so delegati več kot stotisočlanske organizacije na skupnem plenarnem zasedanju in v komisijah ocenili delo med kongresoma. Organizacija se je, so rekli, uveljavila kot pomembna družbena sila v vseh okoljih, njen predsednik Branko Božič pa je njeno delo ocenil pozitivno, rekoč, da se je gasilska zveza Slovenije med kongresoma utrdila kot sestavni del družbenopolitičnih organizacij, zlasti socialistične zveze in zveze socialistične mladine. Vsa poročila so posebej poudarjala gasilstvo v stabilizacijskih prizadevanjih, hkrati pa ugotavljala, da je protipožarna varnost še vedno neučinkovita v pretežni večini organizacij združenega dela. Iz tega je sledil tudi sklep predzadnjega kongresa, da bodo ustanovili šeststo industrijskih gasilskih društev: ustanovili so jih le tretjino. Ugotovili so tudi, da bo treba med gasilci doseči večjo strokovnost in razširiti

članstvo, da bi tako dosegli še pomembnejše uspehe na preventivnem področju in pri varovanju premoženja. Gostje kongresa so bili delegacija Zveze gasilcev Jugoslavije s Čedom Gnjidićem na čelu, France Popit, Dušan Šinigoj, Tomaž Ertl, Martin Košir, Martin Mlinar, Ivo Zorčič, Andrej Brvar, Ivica Žnidaršič, Bojan Fertin, Ljubomir Jasnić, Franci Kržan in drugi. Petim najzaslužnejšim članom gasilske organizacije so na kongresu izročili najvišje priznanje – Matevžu Haceta, ki so jih prejeli Branko Božič iz Kamnika, Srečko Dimec, urednik Gasilskega vestnika iz Ljubljane, Ivan Kek iz Maribora, Franc Gomboc iz Murske Sobote in Ivan Žunco z Raven na Koroškem. Dogovorili so se tudi, da bodo prvemu predsedniku organizacije Matevžu Hacetu postavili v njegovem rojstnem kraju spominsko obeležje. Za predsednika je bil ponovno izvoljen Branko Božič, profesor iz Kamnika.

Enajsti kongres naj bi bil v Celju. Mogočna manifestacija slovenskih gasilcev v Mariboru je dosegla višek z množično prireditvijo v Ljudskem vrtu, kjer je zbranim spregovoril predsednik republiške konference SZDL Franc Šetinc, ki je med drugim poudaril veliko vlogo slovenskega gasilstva in da je nujno, da nenehno krepimo vrste tistih, ki so vsak trenutek pripravljeni ne samo nesebično pomagati, ampak tudi krepijo in širijo varnostno kulturo. Zato, je dejal, bodo gasilci tudi v prihodnje deležni podpore, da bi postali še močnejši dejavnik vzgoje prebivalstva, dejavnik preventive v najširšem pomenu. Deseti kongres slovenskih gasilcev v Mariboru je z vsemi svojimi delovnimi in manifestativnimi prireditvami uspel v vsakem pogledu. Prav tako je uspela tudi parada, natančen prikaz številne moči, pripravljenosti in mehanizacije. M. K.

Invalidska problematika

V Sloveniji je bilo na obisku osemčlanska delegacija predsedstva Zveze delovnih invalidov Jugoslavije, ki jo je vodil njen predsednik Temeljko Andreevski iz bratske republike Makedonije. Že prvi dan so se v prostorih Zveze društev invalidov v Ljubljani začeli uradni razgovori o invalidski organizaciji, gostje pa so obiskali

istega dne pa je bila redna seja predsedstva Zveze delovnih invalidov Jugoslavije, ki je vsakič v drugi republiki. Ob tej priložnosti so konkretne spregovorili o sklepih, predlogih in stališčih šeste volilne konference Zveze delovnih invalidov Jugoslavije. Člani predsedstva zveze delovnih invalidov Jugoslavije so

Slovesnost ob 15-letnici Zveze društev invalidov

tudi Zavod za rehabilitacijo invalidov, kjer so potekali obojestransko koristni pogovori s predstavniki zavoda ter aktivov organizacij združenega dela o delovnem usposabljanju invalidov. Iz naše republike pa so za skupno mizo sedli tudi odgovorni iz koordinacijskega odbora za družbeni položaj in aktivnost invalidov pri RK SZDL, republiškega komiteja za delo, republiškega sveta zveze sindikatov Slovenije, skupnosti za pokojninsko in invalidsko zavarovanje, zveze skupnosti za zaposlovanje, republiškega komiteja za zdravstvo in socialno politiko, zveze skupnosti za zaposlovanje ter samoupravne interesne skupnosti socialnega varstva. Še

se tudi udeležili slavnostne seje Zveze društev invalidov Slovenije ob jubilejni 15-letnici njenega delovanja, ki je bila minulo soboto. Zbranim udeležencem slavnostne seje je spregovoril predsednik Zveze društev invalidov Slovenije Ivan Japelj. Ob koncu slavnostne seje Zveze društev invalidov Slovenije so najzaslužnejšim organizacijam in posameznikom izročili jubilejne plakete, priznanja in Zveze društev invalidov Slovenije. Ta visoka priznanja so dobili tudi gostje iz vseh republik in pokrajin. Pevski zbor, recitatorji in folkloristi pa so sklenili sobotno slovesnost združeno s praznovanjem občine Ljubljana Šiška. Jože Čurin

Tekmovanje v spretnostih in znanju SLO

V počastitev krajevnega praznika krajevnega skupnosti Zadobrova-Sneberje je krajevna organizacija ZRVS Zadobrova v petek, 22. junija, organizirala tekmovanje krajanov, rezervnih vojaških starešin, članov družbenopolitičnih organizacij, družbenih organizacij in društev v spretnostih in znanju splošne ljudske obrambe. Tekmovanje je potekalo v Zajčji dobri. Ekipa OO ZSMS, KO ZRVS, osnovne šole Leopolda Mačka-Boruta, krajevne skupnosti in DO Mizarstvo in tesarstvo Zadobrova so tekmovali v streljanju z zračno puško, metanju ročne obrambne bombe v cilj, preiskavi telesnih spretnosti, poznavanju postopkov in zaščite pred RKB orožjem ter poznavanju strategije oboroženega boja na osnovi člankov iz revije Naša obramba. Pokrovitelj tekmovanja je bila DO Mizarstvo in tesarstvo Zadobrova, ki je tekmovalcem pripravila knjižne nagrade, pokal za ekpi-

nega zmagovalca ter medalje za najboljše posameznike. Večina tekmovalcev je pokazala zelo dobro teoretično znanje in psihofizične sposobnosti ter dobro strelsko pripravljenost. Na slovesnosti ob spomeniku NOB v Zadobrovi, na kateri so bili tudi častni občan krajevnega skupnosti Ivan Maček-Matiša, predstavniki družbenopolitičnih organizacij in skupnosti občine Moste-Polje, je krajanom spregovoril predsednik sveta KS, predsednik KK SZDL pa je najaktivnejšim krajanom izročil priznanje – bronasti znak OF, tekmovalcem pa pokal, nagrade in medalje. Ob tej priložnosti je pozval krajanje, da se v prihodnjem letu tega tekmovanja udeležijo v še večjem številu, saj le-to pomeni pomemben delež pri preiskavi znanja in usposobljenosti delovnih ljudi in občanov za naloge splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite. Vojko Š.

Vabilo skojevcem Loške doline

Ob bližnjem prazniku, dnevu borca, se je aktiv ZZB NOV v delovni organizaciji Kovinoplastika v Ložu odločil, da bo povabil vse nekdanje skojeceve Loške doline, ki so bili zunaj sestava partizanskih enot, na otvoritev nove poštne stavbe v Starem trgu pri Ložu. Novo pošto poslojpe bodo poimenovali po kurirski postaji TV-18, ki je bila med vojno nepretrgoma v Loški dolini ali njeni bližnji okolici. Vabimo vse skojeceve Loške doline, da se udeležijo krajskega pohoda z žage pri Vrniki proti novi pošti TV-18 v Starem trgu. Delegacija nekdanjih skojevcev bo položila venec na grob pred štiridesetimi leti padle sekretarke rajonskega odbora, Marije Gregorič-Lokavčeve Micke. Skojevcem Loške doline! Čimprej pošljite svoje natančne naslove, kajti aktiv ZZB NOV Kovinoplastika iz Lože bo vsem skojevcem poslal uradna vabila z natančnim programom. Aktiv ZZB NOV Kovinoplastika Lož

V ruški krajevni skupnosti Smolnik-Fala

Krajanje s prostovoljnim delom in prispevki odkrivajo spominska obeležja in poti

»Člani mladinskega odseka planinskega društva Ruše smo ponosni, da nam organizacija Zveze borcev narodnoosvobodilne vojne Smolnik-Fala predaja v varstvo pohorsko krožno pot Po poteh Pohorske in Ruške čete. Želimo biti zvesti nasledniki borcev NOB in aktivistov, ki so darovali življenje za zmago in socialno revolucijo. Ostali nam bodo svetel vzor junastva, vdanosti in zvestobe idealom svobode in socializma. Obljubljamo, da bomo po tej kurirski poti vodili mladino, ki vzgajali, prenašali in negovali izročila narodnoosvobodilnega boja in socialistične revolucije,« je v imenu mladih planincev slovesno izjavil načelnik mladinskega odseka planinskega društva Ruše Mit-

ja Plohl na slovesnosti, ki je bila v soboto, 16. junija, v ruški krajevni skupnosti Smolnik-Fala. V tej mali, revni, a nenavadno složni in delovni KS, ki si vztrajno prizadeva ohranjati revolucionarno izročilo ter ga tudi uspešno prenaša na mlade, so odprli krožno pot ob odkritju spominskega obeležja štirim predvojnim borcem za delavske pravice in hkrati prvim aktivistom NOB, ki so pod Pohorjem že leta 1941 vedeli, kaj je njihova dolžnost. Obeležje z imeni Zdravka Terpina, predvojnega sekretarja Skoja, soustanovitelja prvega odbora OF (26. 5. 1941) na mariborskem območju, soustanovitelja Ruške čete in partizanskega komandanta, Mari-

je Terpin, njegove matere, aktivistke NOB, ki so jo Nemci pokončili v koncentracijskem taborišču Auschwitz, Franca Jezernika, prvega partizana iz Ruš, borca Pohorske in Ruške čete, ki je padel v poslednjem boju Pohorskega bataljona, in Marije Jezernik, njegove žene, aktivistke NOB, ki je prav tako umrla v Auschwitzu, so prevzeli v trajno varstvo člani krajevnega odbora ZRVS. Slavnostna govornica Milena Gašparič je med drugim dejala: »Da bi se dostojno oddolžili spominu na te čudovite ljudi in da bi z dejanji podružblja izročila našega NOB in socialistične revolucije, se je krajevna organizacija ZZB NOV Smolnik-Fala, po številu majhna in po socialni strukturi šibka organizacija, odločila, da bo obeležje odkrila s prostovoljnimi prispevki svojih članov. Borcem so se v akciji pridružili člani krajevnega odbora ZRVS in krajevnega odbora ZSMS ter delovna organizacija in mladinska organizacija Srednje kemijske šole Jože Knific-Iks iz Ruš.

To obeležje, ki ga danes odkrivamo, naj bo eden izmed odgovorov posameznikom, ki želijo razvednoti vlogo KPJ in KPS ter delavskega razreda pri organiziranem začetku in razvoju NOB. Naša akcija za financiranje tega obeležja in

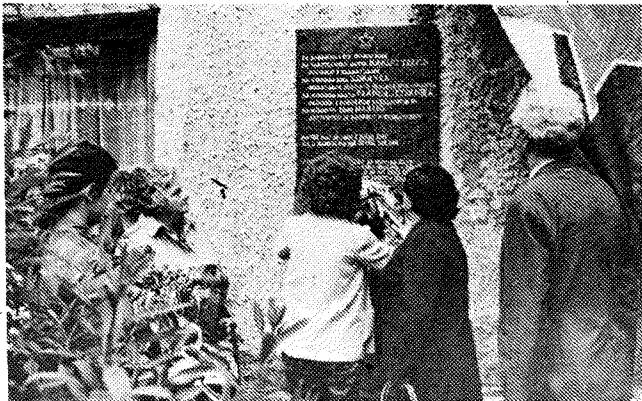
celotne prireditve pa naj bo dokaz in odločen odgovor vsem tistim posameznikom, ki so ob okrogli mizi ljubljanske televizije menili, da proslava in obeležje ne potrebujemo več. V bazi bomo še odkrivali spominska obeležja. Skromna, toda dostojna. In še bomo organizirali proslave v spomin na vse tiste, ki so v temelje naše socialistične Titove Jugoslavije vgradili svojo kri in življenje.

S prostovoljnimi prispevki je bila narejena že marsikatera cesta, priključen telefon, zgrajen vodovod. Če ljudje iz revne KS zberejo še prostovoljne prispevke, da bi za vedno ohranili spomin na revolucionarje, po-

tem so še kako pripravljeni braniti priborjena. Proslava tako doseže svoj namen in se zdaleč ni proslava zaradi proslave, ki bi jo lahko mimogrede zavrgli. Prav zaradi tega bi se lahko prenekalet izmed nas v tem malem kraju veliko naučili, še največ pa tisti, ki jih pot zelo poredko, ali pa nikoli, ne zanese med ljudi, med množico.

Slovesnosti ob hiši, ki stoji na kraju nekdanje železniške čuvajnice – ta je stala v največjem predelu Ruš stare Jugoslavije, ki so ga zaradi revščine imenovali Abesinija – so se udeležili tudi številni gosti. Med njimi pisatelj Ivan Potrč in Branka Jurca, France Filipič, svojci padlih in umrlih, ter Pavle Žavcar-Matjaž, ki je odkril obeležje.

Zlatka Rashid
Foto: Boris Vugrinec

tv-15 naš TOVARIS

Za razvijanje vrednot narodnoosvobodilnega boja in revolucije je TV-15 prejel nagrado vstaje slovenskega naroda za leto 1978 – Glavni urednik: ZVONE KRŽIŠNIK, Odgovorni urednik: TONE URBAS, Novinarji – uredniki: ŽIVA DROLE – TV-15 za mladino: BOJAN KUNTARIČ – notranja politika; MILENKO STRAŠEK – reportaže; BOJANA ŽOKALJ-JESIŠ – naša organizacija; Lektorica-redaktorica: KATJA HVALA; Tehnični urednik: DRAGO SETNICA; Tajnica uredništva: MARA OKORN; Vodja uprave: MILAN SENICAR. Telefon uredništva: 327-780. Telefon uprave: 317-049 – Uprava in naročniški oddelki: Moše Pijade 24, p. p. 598, 61001 Ljubljana – Letna naročnina 500 din, posamezna številka v prosti prodaji 10 din – Tekoči račun: Založba Borec p. o. Ljubljana 50101-603-45772 – TV-15 izhaja vsak teden, izdaja ga Založba Borec, Ljubljana. Miklošičeva 28 – Rokopisov in fotografij ne vračamo – Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije štev. 42/I-72 od 12. 4. 1974 se za TV-15 ne plačujejo temeljnega davka od prometa proizvodov – Korektore in tisk: CGP Delo, Ljubljana, Titova 35

Pa ugibajmo...

Kolikokrat? Ne le trikrat, ampak vselej znova. Nihče še ni uganil, zakaj se vselej tako nepopisno veselimo konca šole in začetka šolskih počitnic, zlasti pa konca šolanja ali tako imenovane mature (ki je poslej več ne bo). Proslavljanje mature je bilo vselej, zlasti pa letos celo nekaj več ali vsaj mnogo bolj veselo, bučno, kar divje, če že ne divjaško, kakor pa kakšen ljudski praznik z obveznim rajanjem. Seveda se ni nihče zgražal in nekateri starejši, ki zvesto obhajajo svoje obletnice mature, »se je storilo inako«, kakor da so podoživljali še enkrat svojo neponovljivo mladostno norost – oprostite: zrelost! Matura vendar pomeni, če sploh še kaj vemo – zrelost. Proslavljanje maturo pa gotovo pomeni kar najbolj glasno dokazovati, kako so maturanti nezreli in da vse šolanje ni prav nič zaleglo. Kdor hoče, naj ugiblje, zakaj to divje navdušenje, neznansko veselje nad koncem šolanja; ali je šola nekaj tako strašnega, če ne celo strašnejšega kakor pa zapor, prisilno službovanje, kot se zdi nekaterim vojaščina, tako da je torej konec šolanja prava osvoboditev in začetek pravega življenja.

Ob šolstvu, šolanju, izobraževanju, zlasti o usmerjenem izobraževanju pri nas seveda razpravljamo brez konca in kraja, z namenom ali kdo bi vedel, kaj je pravi namen; učenje, zagrizeno, vzvišeno, strokovno in cehovsko, znanstveno in včasih celo komedijsko žene vsak svoje, »argumentira«, citira vso modrost od Platona in Aristotela, do Slomška, Komenskega pa še do kakšnega domačega Janeza. Vsak po svoje zavrača zmote svojih nasprotnikov, skorajda vsi opozarjajo kakor Mojzes z dvignjenim kazalcem, da smo tik pred narodno pogubo, nekakšno katastrofo, pred polomom izobraževalnega sistema ali da se je staro šolstvo že zdavnaj preživelo, oziroma da usmerjeno izobraževanje kot poglavitni vzrok vseh sedanjih zmed in neuspehov zanesljivo vodi v razkroj vse prosvete. – Vse to, najsi je le ugibanje ali mlačev prazne slame, nedosegljivo vzvišena modrost šolnikov in nadšolnikov, naj kar nadalje ostane »šport« poklicanih ali tistih, ki so se sami poklicali – mi le lahko ugibamo, zakaj se mladina (ali tudi profesorji in učitelji) tako neznansko veseli konca šole.

Zasebne pregrešne sodbe o tem so menda dovoljene; celo najbolj krivoverska, češ da je šola nekakšna napaka, nujno potrebna, ker pač venomer ponavljamo, da se na napakah učimo. Če bi torej ne bilo nobenih napak, kako bi se naj učili? Če bi ne bilo usmerjenega izobraževanja, kje bi naj iskali dlako v jajcu in kdo bi bil kriv vseh neuspehov naše šolanja, nizke ravni izobrazbe, nepismenosti, nestrokovnosti, pomanjkanja vrhunskih strokovnjakov in nazadovanja znanosti, civilizacijske zamude za razvitimi državami in kar je še podobnih strahot?! Če je že toliko različnih mnenj, zakaj bi ne bilo dovoljeno še to: pomisliti vendar, ali ni morda pri nas mnogo premalo napak, ker se ne moremo kaj več naučiti?! Ali: kaj je večja napaka – šolanje ali pa nepopisno veselje nad koncem šole in začetkom počitnic? Pa ugibajmo... efes